

Kullə-je lə Njékəwkułə-je Ta-je kí dɔ mbete kullə-je-ti lə njékəwkułə-je

Mbete kinlé to mbete poyta kí sɔbi dɔ kullə lə Ndil kí aa njay kí ndó né njékəwnə-je. Njékəwnə-je lé, 'to dow-je lay kí d'isi kì lo-lo adi 'to dow-je lə Lubə, kdɔtalə Jeju Kristi kí aji-dé. Lubə ndó né njékəwnə-je ə adi-dé 'tɔgi kì takul kullə-je lə njékəwkułə-je kí 'to dow-je kí Jeju ulə-dé, adi 'to njépata-je liə kadi dow-je.

Mbete kinlé to tagaji mbete kí Luki ndàngi mɛɛ mbete Poyta kí Maji-ti lé. Ɛ ulə gin-é dɔ lo təl ta mbete-ti liə kí dɔsɔy, adi to lo-je kí Jeju ingə-né njéndó né-je liə go tɔsi ndəl kində lo tɛɛ-ti liə. Ndɔki Jeju idə-dé panè: Ndil kí aa njay à ree dɔ-dé-ti ngɔsnè ə à kadi-dé tɔgi kadi 'to-né njépa ta-je lə-n'è kadi dow-je (1:8).

Luki ɔr poy təl kí njéndó né-je 'təl rɔ-dé go ta-je-ti kí Jeju idə-dé, adi loki Ndil kí aa njay ree lé, dɛ d'ilə mbɛ Poyta kí Maji bebo Jorijalɛm-ti rəm ('Ndó 2-7), dɔnangi Jude-ti kì Samari-ti rəm ('Ndó 8-12), sar tasɔy dɔnangi-ti ('Ndó 13-28).

Lo tum gin-é-ti lé, dɛ d'ilə mbɛ Poyta kí Maji dan jipi-je-ti ya par. Ngà lo kɔr-é-ti kí 10 bá 'ndàngi kí Lubə tɔji Piyər kí kaji lé tò kdɔ dow-je lay. Gangi ndɔ-é-ti kinlé, jipi-je kì jipi-je al 'kəwnə nati mɛɛ noji-ti lə Lubə.

Dingəm káre, kí ri-é lə Sol ɔsi ta njékowkulə-je dɔ kullə-ti lə-dé, ngà ɛ kí to njèba lə Jeju Kristi lé, Lubə təl-é adi to njèndó né lə Jeju Kristi! Lubə ində ri-é kí sigi lə Pol ə ulə-é adi-é ɔw ilə mbɛ Poyta kí Maji ə kí boy n̄a lé, dow-je kí 'to jipi-je al b́a adi-é ilə mbɛ dan-dé-ti. Luki təl to madkullə lə Pol mɛɛ kullə kilə mbɛ Poyta kí Maji-ti. Lo-je madi kí Luki ndàngi panè «je» kinlé, toji kí Luki a nati k̀i Pol.

Njékəwn̄a-je kí bebo Jorijalɛm

Kunmind̄i kulə k̀i Ndil kí aa njay

¹ †I nam-m Teopil, mɛɛ mbete-ti kí dɔsay kí m'ndàngi lé, m'ɔr poy né-je lay kí Jeju ra, k̀i né-je kí ɛ ndó dow-je lo kulə gin-é-ti n̄u ya sar tɛɛ-né

² ndɔ-ti kí Lubə un-é ɔw-né siə dɔrɔ-ti. Kete b́a kadi Lubə un-é ɔw siə dɔrɔ-ti lé, ɛ mbəti njékowkulə-je liə ə un ndu adi-dé k̀i tógi lə Ndil kí aa njay.

³ Beba go koy-é-ti, dɛ ya tɔ b́a ɛ tɛɛ sə-dé koy ə adi-dé 'gə né-je kí gay-gay kí toji kí to n'è lé ya b́a n'təl n'isi kəm. Jeju tɛɛ sə-dé koy bè-bè ya asi ndɔ kɔrsɔ, ə pa sə-dé ta kí dɔ kɔbe-ti lə Lubə.

⁴ †Beba ndɔ káre bè, ɛ isi uso sə-dé né, b́a idə dé panè: «'Tɛɛi bebo Jorijalɛm-ti ɔwi rangi al. Ngà 'ngəbi né kí Bobi-m un mindi-é kadi n'adi-si, b́a ndɔki m'pa ta-é m'adi-si lé.

⁵ †Ja lé, ra dow-je batəm mani. Ngà səi rəmə, nàyy ndo ɲa al ya kadi 'rai batəm lə Ndil kí aa njay.* »

Ta kow dora-ti lə Jeju

⁶ Njékowkulə-je kí 'kəw-ɲa lé, 'dəji Jeju 'panè: «'Babe, dokaglo-é-ti kin bá i 'a təl-né kì kɔbe lə Israyel-je kadi-dé gogi lé wa†?»

⁷ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «Dokàdi-je əse ndo-je kí Bobi-m ya kì kár-é oji kí go tógi-ti liə kí sobi do-é lé, to ta lə-si kadi 'gəi al.

⁸ †Ngà səi lé, a kingəi tógi, loki Ndil kí aa njay à ree do-si-ti. Beba səi a toi-né njékər poy né ram-je kí ooi kì kəm-si, kì ta pa-m-je kí ooi kì mbi-si kadi dow-je kí bebo Jorijaləm-ti rəm, donangi Jude-ti rəm, bá donangi Samari-ti lay sar ya ta sɔy donangi-ti.»

⁹ †Beba go ta-je-ti kinlé, kəm-dé tò kì do Jeju-ti adi d'ə d'oo-é ya rəmə, Lubə un-é isi ow siə dora-ti, ə kilndi ree uti go-é adi d'oo-é al.

¹⁰ Loki d'ə d'oo go Jeju lo kow-é dora-ti ya bəy rəmə, dingəm-je joo kí 'tulə kubi kí nda rɔ-dé-ti 'tee‡

¹¹ d'idə-dé 'panè: «Ooi bè, səi dingəm-je kí donangi Galile-ti! Kdo ri bá ɔi ká koo lo-ti kì dora-ti bè wa? Jeju kin, kí Lubə un-é dan-si-ti ow siə dora-ti kinlé, à təl ree gə-é kí ooi-é-né lo kow-é dora-ti kin ya bè tɔ.»

† **1:5 1:5** Mat 3:11; Mar 1:8; Luk 3:16; Ja 1:33 * **1:5 1:5** Mat 3:11

† **1:6 1:6** Amo 9:11; Luk 19:11 † **1:8 1:8** Mat 28:19; Mar 16:15; Luk 24:47,48 † **1:9 1:9** Mar 16:19; Luk 24:50,51 ‡ **1:10 1:10** Luk 24:4

Njékowkulə-je 'təl d'ow Jorijaləm gogi

¹² Beba njékowkulə-je d'ɪ dɔ mbal-ti kí 'ba-é mbal kə kagi Olibiye-je 'təl d'ow bebo Jorijaləm-ti gogi. Mbal kinlé, tò mbó bebo Jorijaləm-ti, adi dow à njiyə asi ngan kàdì kormutə-je bè bá à tɛɛ-ti.

¹³ †Loki 'ree 'tɛɛ bebo Jorijaləm-ti lé, dɛ d'ow mɛɛ kəy-ti kí dɔ madi-é-ti taá kí d'isi-ti kete-kete. Dɛ kí d'isi nɔɔ lé to: Piyər-je, kì Jə-je, kì Jaki-je, kì Andre-je, kì Pilipi-je, kì Tomasi-je, kì Batlemi-je, kì Matiye-je, kì Jaki kí ngon lə Alpe-je, kì Judi kí ngon lə Jaki, kì Simɔ kí to dow kí ta be liə to-é.

¹⁴ Dɛ lay ya ta-dé asi-nə adi 'kəw-nə taá-taá kdɔ pa ta kì Lubə, nati kì dené-je kí dan-ti-je, kì Mari kí kɔ Jeju, bá ngankɔ Jeju-je tɔ.

Njèkɔr tó Judasi

¹⁵ Ndɔ káre, mɛɛ ndɔ-é-je-ti kinlé, njékadmɛɛ-je 'kəw-nə adi kɔr-dé à kasi bu kí kɔrjoo-je bè, rəmə Piyər ɪ taá dan-dé-ti panè:

¹⁶ «Ngankɔ-m-je, Ndil kí aa njay adi Dabidi pa ta kete mɛɛ mbete-ti kí aa njay sobi-né dɔ Judasi kí to njèkɔr nɔ njékuwə Jeju. Ta kinlé, kadi né-é ra né bane.

¹⁷ Judasi lé, to kí káre dan-ji-ti, bá ɔw kì kullə liə dan-ji-ti rəm tɔ.

¹⁸ †Dingəm kinlé, ɔw ndogi lo ndɔr kì là kí 'ndogi-né siə dow 'tɔl-é lé. Ǝ usi ur dɔ-é nangi lo-é-ti lé. Beba mɛɛ-é ribə adi ngan tɪ-é kujə lay.

¹⁹ Dow-je kí bebo Jorijaləm-ti lay ya d'oo ta-é adi dɛ 'ba lo ndɔr kinlé kì ta be lə-dé 'panè:

“Akeldama”, kər meɛ-é to “lo ndər kí 'ndogi k̀i là məsi.”[§]

²⁰ Kdɔ 'ndàngi meɛ Pa-je-ti 'panè:

“Kadi kəy liə tò kare pɛti-pɛti,
ə kadi dow isi-ti al.”»

«Ba 'təl 'pa meɛ mbete-ti bəy 'panè:

“Kadi dow kí rangi un ta kullə liə.*”»

²¹⁻²² † «Bəba kadi dingəm káre ree ore kadi-ji, kdɔ kadi pa ta kí dɔ tɔsi-ti kí Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, kí ɛ oo k̀i kəm-é lé sə-ji. Dowbé lé, à to dow káre dan dow-je-ti kí njédan-ji k̀i kaglo-je lay kí j'npjyəi-né k̀i Jeju k̀i lo-lo, adi à to k̀i dɔ ndɔ-ti kí Jə ra-é-né batəm sar tɛɛ-né ndɔ-ti kí Lubə un-é ɔw-né siə dɔrə-ti†.»

²³ Bəba dɛ d'ɔr dow-je joo adi to: Matiyasi dɛ k̀i Jojepi kí 'ba-é Barsabasi ə ri gaj-é to Justusi.

²⁴ Go-ti, 'pa ta k̀i Lubə 'panè: «'Babe i kí 'gə meɛ dow-je lay, 'toji-ji dow káre kí i mbəti-é dan dɛ-ti kí joo kin,

²⁵ kdɔ kadi to njékowkulə lə Jeju, tó lo-ti kí Judasi inə kɔgi ɔw lo-ti kí tuwə kullə ra-é kin.»

²⁶ Dɛ 'ba ri-dé d'ɔsi-né kagi dɔ-dé-ti, rəmə kagi usi dɔ Matiyasi-ti, adi ɛ ore kàd̀i njékowkulə-je kí dɔgi gidi-é káre lé.

2

Ree lə Ndil kí aa njay

§ **1:19 1:19** Mat 27:3 * **1:20 1:20** Pa 69:26 † **1:21-22 1:21-22**
a Mat 3:16; Mar 1:9; Luk 3:21; **b** Mar 16:19; Luk 24:51 † **1:21-22**
1:21-22 Mat 3:16; Mar 1:9

¹ Loki ndɔ ra n̄ay lə jipi-je kí 'ba-é Pantekoti asi lé, njékadmeɛ-je 'kəw-n̄a lay lo káre-rè*.

² Titi kəm kí kində jipi bè ya rəmə, ká né ba dɔra-ti titi-n̄a k̄i ká yélbo bè. Ká né lé taa meɛ kəy kí d'isi-ti lé pəl-pəl.

³ Rəmə d'oo ndɔ né titi-n̄a k̄i ndɔ pər bè, sane, risi dɔ-dé-ti káre-káre lay.

⁴ Dɛ lay ya Ndil kí aa njay taa meɛ-dé pəl-pəl adi n̄a-n̄a ya kàrè ulə gin pa ndɔ ta lə dow-je kí rangi, k̄i go gangi-é kí Ndil kí aa njay adi-é kadi pa-né.

⁵ Ndɔ-é-ti kinlé, jipi-je kí njékilə kuji dɔ Lubə-ti kí d'ì k̄i be-je kí dɔnangi-ti nè lay ya 'ree mba, adi d'isi meɛ bebo Jorijaləm-ti nɔɔ tɔ.

⁶ Loki ká né ba n̄a bè lé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya tət̄i-n̄a yipi d'ay k̄i lo-é-ti. Rəmə ndil-dé tɛɛ s̄ay, kdɔtalə n̄a-n̄a ya kàrè, oo ta kí ta njékadmeɛ-je-ti k̄i ta koji-é koji-é.

⁷ Or ndil-dé, lo ta igi-dé sél, rəmə 'panè: «Kay! Dow-je kí d'a 'pa ta kinlé, se 'to dow-je kí Galile ya lay al wa?

⁸ Ngà ra ban bá n̄a-n̄a dan-ji-ti nè ya oo ndi-dé k̄i ta koji-é koji-é bè wa?»

⁹ Dow-je kí d'ì k̄i dɔnangi Partesi-ti, k̄i dɔnangi Medi-ti, k̄i dɔnangi Elam-ti, k̄i dɔnangi Mejopotami-ti, k̄i dɔnangi Jude-ti, k̄i dɔnangi Kapadosi-ti, k̄i dɔnangi Pɔ-ti, k̄i dɔnangi Aji-ti,

¹⁰ k̄i dɔnangi Priji-ti, k̄i dɔnangi Pampili-ti, k̄i dɔnangi Ejipti, k̄i dɔnangi kí tò mbó bebo Siren kí Libi-ti, k̄i dow-je kí d'ì bebo Ròm-ti,

* 2:1 2:1 Mbl 23:21; Det 16:9.

¹¹ kì jipi-je, kì jipi təl-je, kì dow-je kí Kreti, kì Arapi-je lay kin ya, njékadmeɛ-je d'or gin né-je kí or ndil dow-je kí Lubə ra, adi ná-ná dan-ji-ti ya oo ndi-dé kì ta koji-é koji-é. ¹² Beɓa dow-je lay ya, ndil-dé tɛɛ say, lo ta igi-dé səl adi 'dɔji-ná ta dan-dé-ti 'panè: «Né kinlé kor meɛ-é to ri wa?»

¹³ Rəmə də kí ná-je 'soki njékadmeɛ-je 'panè: «To yibi ya njay ə ra-dé ɛn ngá!»

Piyər or gin ta adi dow-je

¹⁴ Njékwukulə-je kí dɔgi gidi-é káre lé, d'ì d'a taá nati kì Piyər, ngá bá Piyər un ta dan-dé-ti pa adi kosi dow-je kì ndi-é kí boy panè: «Səi jipi-je, kì səi dow-je lay kí isi meɛ bebo Jorijaləm-ti nè lé, 'yəli mbi-si maji ooi-né ta-je lə-m kɔ kadi 'gəi gin né kí ra né kin maji.

¹⁵ Dow-je kí ooi-dé kinlé, to yibi bá ra-dé titi kí səi 'pai-né kinlé al, kɔtalə to kàdì jinəy káre kí ndɔge bəy ɛn.

¹⁶ Ngá to ta kí ndɔki Juwel njèpata kí ta Lubə-ti pa lé bá bone né-é ra né ngá tin. Ndɔki Juwel panè:

¹⁷ “Lubə panè:

Ta sɔy ndɔ-je-ti lé,
 m'a kungi Ndil-m dɔ dow-je-ti lay,
 ngan-si-je kí dingəm, kì də kí dené
 d'a pa ta-je kí ta-m mə
 Lubə-ti kadi dow-je,
 Né à ra basa-je lə-si toki nì bə,
 ə bugə-je lə-si kàrè d'a koo né-je
 meɛ nì-ti rəm tɔ.

¹⁸ Tɔgro-ti ya, meɛ ndɔ-é-je-ti

kinlé, m'a kungi ndil-m do
ngannjékullə-je-ti lə-m kí dingəm,
kì de kí dené, rəmə d'a pa ta-je kí
ta-m mə Lubə-ti kadi dow-je.

¹⁹ M'a ra né-je kí tò bəl-bəl
mēē dora-ti taá rəm,
m'a ra nékoji-je donangi-ti nè
kadi à toji tógi-m.
Dow-je d'a koo sapər à suu luki-luki,
d'a koo məsi kè pər.

²⁰ Kàdì à təl ndul ndi-ndi,
bá nay à təl kər titi məsi bè rəm.
Ngá bá ndo lə 'Babe à ree bəy.
Ndo-é kinlé, à to ndo kí boy;
à to ndo riba.

²¹ Bəba dow kí rá-rá ya nɔ ba
'Babe lé, à kaji."»

²² «Səi Israyel-je! Ooi ta-je kin maji: Nékoji-je, kè
né-je kí to bəl-bəl kí Lubə ra takəm-si-ti kè rəbi
kí ro Jeju-ti kí to dingəm kí Najarəti, adi səi ya
'gəi maji kinlé, toji kí Lubə umə-é ya.

²³ †Dingəm kinlé, d'ilə-é ji-si-ti kdo ta lə to né-je
kí Lubə oji kete adi uwə do gangi-é lay. Bəba səi
'bəi-é kagdəsi-ti, ə adi dow-je kí njékilə kuji do
Lubə-ti al 'təl-é kogi.

²⁴ †Ngá Lubə ɔr-é kogi gin tógi-ti lə koy, adi-é tosi
ndəl ində lo tē; kdotalə koy asi kɔbe do-é-ti al†.

²⁵ Kdo Dabidi pa ta liə panè:

"M'oo 'Babe Lubə takəm-m-ti kè ndo-é-ndo-é.
Kdotalə ɛ ɔ kadi-m-ti nè,

† **2:23 2:23** Mat 27:35; Mar 15:24; Luk 23:33; Jə 19:18 † **2:24**

2:24 Mat 28:5,6; Mar 16:6; Luk 24:5 † **2:24 2:24** Mat 28:5; Mar

16:6

kdo kadi né káre kàrè yəki-m al.

²⁶ Gin-é kin bá rənəl rusi-né mɛɛ-m rəm,
m'usi pa m'tilə-né kole rəm tin;
rəm bá daji rɔ-m kàrè à kuwə rɔ-é lo taakoo-ti,
kì mɛɛ kí tò səl do nékində mɛɛ do-ti-ti rəm tɔ.

²⁷ Kdo i 'Babe Lubə 'a kiŋə-m kadi m'này kɔgi lo
kí koó-ti al,

bá i 'a kiŋə-m ma dow lə-i kí m'aa njay kadi
m'ndum al rəm tɔ.

²⁸ I 'adi-m m'gə rəbi kí 'a tɛɛ sə-m lo kiskəm-ti,
I 'a kadi rənəl rusi mɛɛ-m loki 'a sə-m."»‡

²⁹ Piyər pa sə-dé bəy panè: «Ngankɔ-m-je, adi
m'idə-si ta kí ta kɔ-m-ti ya do ka-ji Dabidi-ti m'adi
ooi: Dabidi lé ndoki oy adi dubi-é; do badi-é kàrè
tò dan-ji-ti nè sar bone bəy. §

³⁰ Titi kí Dabidi to-né njèpata kí ta Lubə-ti lé, ɛ gə
kí Lubə un mindi-é ubi rɔ-é do-ti kadi n'a kində
ngonka-é káre ngar-ti.*

³¹ To ta lə Kristi† kí à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé bá
Dabidi gə kete adi panè:

“Lubə à kiŋə-n'è kɔgi lo kí koó-ti al,
bá nin-n'è kàrè à ndum al rəm tɔ.”»

³² «Jeju kinlé, Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ adi
jɛ lay ya j'oo-é kì kəm-ji.

³³ Lubə un-é ində-é taá do jikɔl-é-ti, Bəbi-é adi-é
Ndil kí aa njay kí ɛ un mindi-é kdo kadi-é lé; Ndil
kí aa njay lé bá Lubə ree sane do-ji-ti adi ooi kì
kəm-si, bá ooi ká-é kì mbi-si rəm tin.

³⁴ Kdo ta lə Dabidi lé, ɛ ɔw dɔra-ti al ya, ngà ɛ ya
panè:

‡ **2:28 2:28** Pa-je 16:8-11 § **2:29 2:29** 1Ng 2:10 * **2:30 2:30**
Pa-je 132:11 † **2:31 2:31** Kristi lé kər mɛɛ-é to dow kí Lubə
mbəti-é.

“‘Babe Lubə idə 'Babe lə-m panè:

'Isi do jikol-m-ti nè,

³⁵ ya sar kadi m'adi njéba-je lə-i 'təl-né lo kungi nja-i.”»

³⁶ «Beba kadi səi Israyel-je lay ya 'gəi maji kí Jeju kin, kí səi 'bəi-é kagdəsi-ti lé, ɛ bá Lubə adi-é to 'Babe rəm, adi-é to Kristi rəm.»

³⁷ Loki dow-je d'oo ta-je kin bè lé, ta lé usi rɔ-dé-ti ndəki-ndəki adi 'dəji Piyər-je kì ndəgi njékwukulə-je 'panè: «Ngankɔ-ji-je, jɛ lé j'a ra ban ngá wa?»

³⁸ Ə Piyər idə-dé panè: «Inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi ə kadi nɔ-nɔ dan-si-ti ya ra batəm kì ri Jeju Kristi, kɔ kadi Lubə inə-né go majal liə kɔgi. Beba a kingəi kadkare kí to Ndil kí aa njay.

³⁹ Kɔɔtalə kun mindi lə Lubə lé, to kɔɔ ta lə-si səi rəm, kɔɔ ta lə ngan-si-je rəm, bá kɔɔ ta lə dow-je lay kí njékisi sɔy, kí 'to kosi dow-je kí kɔɔ-dé to nduy-nduy, kí Lubə lə-ji à ɓa-dé ki rɔ-é-ti kin rəm tɔ.»

⁴⁰ Piyər pa sə-dé ta-je kí rangi nɔ-nɔ uwə-dé-né kì ta rəm, ulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti panè: «Ori rɔ-si kɔgi dan dow-je-ti kí njétuji kɔgi kin, kɔɔ kadi Lubə aji-si.»

⁴¹ Beba dow-je kí 'ndigi do ta-ti lə Piyər lé, 'ra-dé batəm. Nɔɔ-é-ti kinlé, kɔɔ njékadmɛɛ-je usi do madi-é-ti asi ɓudɔgi lo mutə je bè.

Panjiyə njékadmɛɛ-je

⁴² Dɛ d'adi rɔ-dé lo néndó-ti lə njékwukulə-je rəm, d'uwə-nɔ lubi-lubi titi ngankɔ-nɔ-je rəm, d'uso mbə nati-nati rəm, bá d'adi rɔ-dé mɛɛ pa ta-ti kì Lubə rəm tɔ.

⁴³ Lubə ra né-je kí tò bəl-bəl, kì nékɔji-je kì takul njékwukulə-je adi dow-je lay ya bəl ində bandi-dé gangi.

⁴⁴ †Njékadmɛɛ-je lay ya d'ində rɔ-dé nati maji rəm, né-je lə-dé lay ya d'ore-nə dɔ-ti rəm tɔ.

⁴⁵ D'oy lo-je lə-dé, kì nékingə-dé-je 'ndogi, ə 'ləbi-nə là-é là-é, adi nə-nə ingə kí asi ra ndigi-je liə.

⁴⁶ Njékadmɛɛ-je lé, ta-dé asi-nə adi ndɔ-je lay ya d'isi nati mɛɛ kəy-ti lə Lubə, 'gángi-nə mbə nam lə 'Babe mɛɛ kəy-je-ti lə-dé rəm, d'uso né nati-nati kì rɔnəl, bá kì mɛɛ kí usi nangi pɔ-pɔ rəm tɔ.

⁴⁷ 'Piti Lubə taá-taá rəm, bá dow-je lay ya 'ndigi ta lə-dé rəm tɔ. Ndɔ-é ndɔ-é ya 'Babe adi kɔr dɛ kí ɛ aji-dé usi dɔ madi-é-ti.

3

Dingəm kí nja-é oy mburuki

¹ Ndɔ káre bə, ta ji losɔl-ti, Piyər kì Jə d'isi d'ow mɛɛ kəy-ti lə Lubə kɔ pa ta kì Lubə.

² Loki 'tɛɛ ngɔsi kì ta rəbi kəy lə Lubə, kí 'ba-é: «Ta rəbi kí kuré nə lé», dow-je d'un dingəm káre kí nja-é oy mburuki lo kɔji-é-ti nɔ d'isi d'ow siə titi. Ndɔ-je lay ya d'ində-é mɛɛ kəy-ti lə Lubə kadɔ kɔy né dow-je kí d'isi d'ow takəy-ti lə Lubə.

³ Bəba loki dingəm lé, oo Piyər-je kì Jə kí d'isi d'ow mɛɛ kəy-ti lə Lubə rəmə, ɛ kɔy-dé né.

⁴ Rəmə Piyər dɛ kì Jə d'oo-é géréré, ə Piyər idə-é panè: «'Oo-ji nè bə!»

† 2:44 2:44 Knj 4:32-35

⁵ Rəmə dingəm lé kàrè, oo-dé géréré ya tɔ, kdɔtalə ɛ gir mɛɛ-é-ti kí n'a kingə né madɪ ji-dé-ti.

⁶ Beba Piyər idə-é panè: «Là əse lər goto ji-m-ti. Ngà né kí tò kadi madɪ-i bá tò tin: Kì ri Jeju Kristi kí Najareti-ti, j taá 'nɲiyə!»

⁷ Ngá bá Piyər lé, uwə jikɔl-é ra siə kadi-é j-né taá, ya rəmə tajinatɪ nè ya nja-é-je kɪ gul nja-é-je ndajɪ rəngi-rəngi gogi.

⁸ Adi ɛ ubə nangi rati ɔ dɔ nja-é-ti, ə ɔti nɲiyə. ɛ nɲiyə rəm, tal jakra-jakra rəm, bá tóy Lubə andi-né mɛɛ kəy-ti lə Lubə natɪ kɪ njékwukulə-je lé.

⁹ Dow-je lay ya d'oo-é ɔw nɲiyə rəm, ɔw tóy Lubə rəm.

¹⁰ Loki dow-je 'gə-é kí to dingəm kí njékisi ta rəbi kəy-ti lə Lubə kí 'ba-é «ta rəbi kí kuré nɔ» kdɔ kəy né lé, de lay ya ndil-dé tɛɛ say, bá lo ta igi-dé səl rəm, kdɔtalə né kí tɛɛ dɔ dingəm-ti kinlé.

¹¹ Dingəm lé inə go Piyər-je kɪ Jɔ al. Beba dow-je lay ya d'ay-nɔ kɪ rɔ-dé-ti «gin pal-ti lə Salomɔ» kí tò takəy-ti lə Lubə, kdɔ ndil-dé tɛɛ say.

Piyər ɔr gin ta takəy-ti lə Lubə

¹² Loki Piyər oo né kin bè rəmə, ɛ idə kosi dow-je lé panè: «Səi dow-je kí dɔnangi Israyel-ti! Kdɔ ri bá lapiya kí dingəm kin ingə lé, ɔr ndil-si bè wa? Kdɔ ri é səi ooi-ji titi-nɔ né kí to tógi-ji əse to takul kuji kí j'ilə dɔ Lubə-ti bá j'ra-né dingəm kinlé j'adi-é nɲiyə bè wa?

¹³ To Lubə lə Abrakam, kɪ Lubə lə Isaki, kɪ Lubə lə Jakobi, kí to Lubə lə ka-ji-je bá ulə rifa

dɔ ngonnjékullə-ti liə Jeju. Səi ya iləi-é ji 'boy-je-ti lə jipi-je rəm, bá səi mbati-é nɔ Pilati-ti, loki ɛ ɔji kilə-é taá.

14 †Səi lé, 'mbati dow kí aa njay, njèra né kí njururu, rəmə njətɔl dow-je bá 'dɔji kadi kɔgri ya d'ilə-é taá d'adi-si*.

15 Səi adi 'tɔl njèkadi kiskəm dow-je. Ngà Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ adi j'oo-é kɔ kəm-ji.

16 Dingəm kan, kí səi ooi-é rəm, 'gəi-é maji rəm kinlé, to takul mɛɛ-ji kí j'adi Jeju, bá Jeju ya adi rɔ-é təl ngə-né gəw-gəw tin. Kadmɛɛ Jeju bá dingəm kanlé ingə-né lapiya kí ɔr njuti adi səi lay ya ooi-é tin.»

17 «Beba bone bè kinlé, ngankɔ-m-je, m'gə kí né kí ndɔki səi kɔ 'boy-je lə-si 'rai kɔ Jeju lé, 'rai dɔ mbə-ti.

18 Ngà Lubə adi né kinlé ra né bè, kdɔ kadi ta kí njépata-je kí ta-é-ti lay ya 'pa kete kinlé né-é ra-né né. Lubə panè: Kristi† à kingə kɔɔ‡.

19 Beba inɔi panjiyə-si-je kí maji al, ə 'təli ki rɔ Lubə-ti kadi-é bɔr majal-je lə-si kɔgi.

20 Beba 'Babe à kadi-si dɔkaglo mɛɛ kusi nangi rəm, bá à kulə Jeju, kí to Kristi, dow kí ɛ mbəti-é kete kdɔ ta lə-si lé kadi-si. Kristi, dow kí Lubə mbəti-é lé to Jeju.

21 Ngà kí ngosnè-ti kinlé, tɔ kadi Jeju Kristi lé à kisi dɔrɔ-ti sar dɔkaglo-ti kí Lubə à kadi né-je lay təl kí sigi, titi kí Lubə pa-né kete low nɔ adi njépata-je kí ta-é-ti, kí 'to dow-je kí d'aa njay.

† **3:14 3:14** Mat 27:15-23; Mar 15:6-14; Luk 23:13-23; Jɔ 19:12-15

* **3:14 3:14** Mat 27:15-23; Mar 15:6 † **3:18 3:18** Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. ‡ **3:18 3:18** Luk 24:26

22 Beba ndoki Moiyiji panè: “Babe Lubə lə-si à kadi-si njèpata kí ta-é-ti kí titi-na sə-m ma Moiyiji bè, ɛ à to ngonkɔ-si kí dan-si-ti ya; səi a tɛli rɔ-si go ta-ti liə mɛɛ né-je-ti lay.

23 Dow kí rá-rá kí tɛl rɔ-é go ta-ti lə njèpata kí ta Lubə-ti kin al lé, d'a tubə-é kɔgi dan dow-je-ti lə Lubə rəm, d'a tɔl-é kɔgi rəm tɔ.”

24 Njèpata-je kí ta Lubə-ti lay kí un kuti-é dɔ Samiyel-ti nɔ sar dɔ dɛ kí d'ore go-é lé, 'pa ta kete dɔ ndɔ-je-ti kí ji-si-ti kinlé tɔ.

25 Səi lé, kunmindɔ lə Lubə kí njèpata-je kí ta-é-ti 'pa ta-é lé, tɔ kɔɔ ta lə-si rəm, bá noji kí Lubə ulə nati kɔ ka-ji-je lé kàrè, səi ubəi maji-é rəm tɔ. Lubə ulə noji nati kɔ ka-ji-je loki ɛ idə-né Abrakam panè: “Gin dow-je kí dɔnangi-ti nè lay ya d'a kingə tɔrɔndi kɔ takul nganka-i.Š”

26 Beba, Lubə adi ngonnjèkullə liə tɛɛ kɔɔ ta lə-si səi ya dɔsɔy. ɛ ulə-é kɔɔ kadi ree tɔrɔndi-é dɔ-si-ti kɔ go rəbi ra kí à ra kadi nɔ-nɔ dan-si-ti tɛl gidi-é adi majal-je liə.»

4

Piyər-je kɔ Jɔ d'a nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je

1 Loki Piyər-je kɔ Jɔ d'a 'pa ta-je kin d'adi dow-je ya rəmə njégugnə-je lə Lubə, kɔ njèkun dɔ njéngəm kəy lə Lubə, kɔ Sadusi-je 'ree rɔ-dé-ti.

2 Dɛ 'ree kɔ rɔ kati kanana, kɔɔ dɛ kí joo kinlé d'a 'ndó né dow-je rəm, d'a d'ilə mɛɛ 'panè:

Dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ, kdɔtalə Jeju lé tɔsi ndəl ində lo tɛɛ tɔ.

³ Rəmə d'uwə-dé d'ow d'ungi-dé dangay-ti sar lo aa dɔ-dé-ti, kdɔ to ta kí kàdì ow dɔ kur-ti rəm ngá.

⁴ Bè ya kàrè, dɛ kí d'oo ta lə njékowkulə-je kinlé, dow-je n̄ dan-dé-ti d'adi mɛɛ-dé Jeju. Adi dow-je kí 'to njékadmɛɛ-je d'a kasi budɔgi lo m̄ je bè.

⁵ Loki lo aa ngá rəmə, 'boy-je lə jipi-je, k̄i 'ngatɔgi-je lə jipi-je, k̄i njéndó dow-je ndukun-je, d'uwə dɔ-n̄ bebo Jorijalɛm-ti.

⁶ An kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə, bá Kayipi rəm, J̄ rəm, Alegjandrə rəm, bá dow-je lay kí gin koji-ti lə njékun dɔ njégugnə-je d'̄ dan dow-je-ti kí d'uwə dɔ-n̄ lé n̄ tɔ.

⁷ Beba dɛ d'adi 'ree k̄i Piyər-je k̄i J̄ lé n̄-dé-ti, ngá bá 'd̄ji-dé ta 'panè: «N̄ bá adi-si t̄gi əse k̄i ri n̄ bá s̄i adi-né lapiya dingəm kí njènjakoy mburuki kinlé wa?»

⁸ Beba Ndil kí aa njay rusi mɛɛ Piyər adi idə-dé panè:

⁹ «S̄i 'boy-je lə jipi-je, k̄i 'ngatɔgi-je lə jipi-je: J̄ j'ra maji k̄i dingəm kí njènjakoy mburuki kin rəmə, bone s̄i 'təli 'd̄ji kadi j'idə-si se kəm rəbi kí ban bá ɛ ingə-né lapiya tɔ bəy wa?

¹⁰ Beba kadi s̄i lay ya 'ḡi maji rəm, bá dow-je lay kí 'to Israyel-je kàrè kadi 'ḡi maji tɔ: K̄i ri Jeju Kristi kí to dow kí Najarəti, ɛ kí ndɔki 'b̄i-é kagdəsi-ti, bá Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, to takul-é bá dingəm kan ̄-né taá n̄-si-ti k̄i rɔ kí nḡ gəw-gəw tin.

11 Jeju lé:

“To ər kí səi njékində kəy-je ilə-é piringi kəgi lé, rəmə ɛ bá təl to ər kí maji kí sul kəy-ti.”*

12 «Kaji tò rɔ dow-ti kí rangi al; kdɔtalə dan dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè lay kin ya, dow kí rangi kí Lubə adi-é to dow kí j'a kingəi kaji kì takul ri-é ya goto.»

13 Loki 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je d'oo kí Piyər-je kì J̄a 'pa ta kì mɛɛ-dé kí nda kəy bè lé rəmə, ndil-dé tɛɛ s̄ay, kdɔ 'gə kí Piyər-je kì J̄a lé 'to dow-je kí kare, b̄i to dow-je kí d'ingə néndó al. Dɛ 'gə-dé kí ndɔki 'n̄jiyə kí Jeju tɔ.

14 Ngà loki dɛ d'oo dingəm kí ingə lapiya lé a taá mbó-dé-ti nè tɔ rəmə, dɛ d'oo ta kí d'a kilə Piyər-ti kì J̄a lé al.

15 Bəba dɛ d'un ndu-dé kadi Piyər-je lé 'tɛɛ mɛɛ kəy gangta-ti lé d'ɔw ndaa-ti. Go-ti, 'boy-je lé d'ɔji-n̄a ta 'panè: «Ri bá j'a rai kì dingəm-je kinlé wa?»

16 Kdɔ dow-je kí Jorijaləm lay ya 'gə maji kí dingəm-je kinlé, 'ra nékɔji kí tò ndaa-ti rəsi rəm, bá j̄əi ya kàrè to né kí dum kadi j'naji rəm tɔ.

17 Lé bè ya kàrè, kdɔ kadi poy né kí ra né kin ɔw kì kete-kete dan kosi dow-je-ti al lé, adi j'ɔgi-dé kəgi kí nḡa n̄a, kadi 'pa ta kì ri dingəm kinlé d'adi dow kí rangi al ya sar ngá.»

18 Go-ti, 'ba Piyər dɛ kì J̄a d'adi 'təl 'ree gogi, ngá bá 'ndɔr mbi-dé kete kì gogi kadi 'pa ta kì ri dingəm kinlé al rəm, bá kadi 'ndó dow-je né kì ri-é al rəm tɔ.

* 4:11 4:11 Pa 118:22

19 Piyər-je kì Jǎ d'ilə-dé-ti 'panè: «Səi ya 'pai adi j'oo: Kadi to né ki njururu n̄ Lubə-ti ya lé, dow à təl rɔ-é go ta-ti lə-si əse à təl rɔ-é go ta-ti lə Lubə wa?

20 Jε lé, né kí jε ya j'oo ta-é kì mbi-ji, bá j'oo kì kəm-ji rəm lé, j'a ndəm ta-ji dɔ-ti ban wa.»

21 'Boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lé, 'təl d'ɔgi-dé kɔgi kí ngǎ nǎ lé ya bəy, bá d'inə-dé d'adi d'ow. Dε d'ingə kəm rəbi madi kí kadi 'gangi-né ta dɔ-dé-ti al, kdɔtalə kosi dow-je. Kdɔ né kí ra né kinlé, dow-je lay ya d'osi-né gaji Lubə.

22 Dingəm kí ingə lapiya kì kəm rəbi nékoji kinlé, bal-é dəə bal kɔrsɔ.

Njékadmeɛ-je 'pa ta kì Lubə

23 Loki d'inə Piyər-je kì Jǎ taá lé, dε d'ow rɔ dow-je-ti lə-dé, ə d'or poy ta-je lay kí njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə, kì 'ngatógi-je lə jipi-je, 'pa sə-dé lé d'adi d'oo.

24 Go ta-je-ti kí d'oo kinlé, d'adi ta-dé asi-nǎ adi d'un ndi-dé kí taá 'pa ta kì Lubə 'panè: «'Babe, i ya 'ra dɔrǎ kì dɔnangi, i ya 'ra babo kì né-je lay kí tɔ-ti.†

25 I ya 'pa ta kì takul Ndil kí aa njay, kì rəbi kí rɔ ka-ji Dabidi-ti kí to ngonnjèkullə lə-i 'panè: “Kdɔ ri bá gin dow-je kí gay-gay d'ow-né dɔ-nǎ-ti wúr-wúr bè wa? Kdɔ ri bá dow-je d'ow kì kojra-je kí kɔgi kare bè kin meɛ-dé-ti wa?

26 Ngar-je kí dɔnangi-ti 'ra go rɔ-dé kdɔ rɔ rəm, 'boy-je d'ində rɔ-dé nati kdɔ kilə rɔ 'Babe Lubə rəm,

† 4:24 4:24 Tεt 20:11; Eja 37:16-20

kdo kilə rɔ Kristi‡, dow liə kí ɛ mbəti-é rəm tɔ.”»§
 27 †«Tɔgrɔ-ti, Erodije, kà Pɔsi Pilati-je, kà gin dow-
 je kí 'to jipi-je al, kà dow-je kí 'to Israyel-je, 'mbɔ-
 nɔ mɛɛ bebo-ti kin ya d'osi ta ngonnjékullə lə-i
 Jeju kí to dow kí aa njay, kí i bá 'mbəti-é.

28 Né-je kinlé, 'ra bè d'adi né-je lay kí i ɔji kete
 low nɔ kí go tógi-i-ti rəm, kà go mɛɛ ndigi-ti lə-i
 rəm kinlé, né-é ra-né né.

29 Beba 'Babe, kí ngɔsnè-ti kinlé, oo kɔgi kí d'ɔgi-
 ji pa ta lə-i kin ə 'ra kà ngannjékullə-je lə-i kadi
 d'ilə mbɛ ta lə-i kà mɛɛnda kay-kay.

30 ɔji tógi-i adi njémɔy-je d'ingə lapiya rəm,
 adi nékɔji-je, kà né-je kí tɔ bəl-bəl ra né, kà ri
 ngonnjékullə lə-i Jeju, kí to dow kí aa njay.»

31 Loki dɛ tɔl ta pa ta kà Lubə rəmə, lo kí 'kəw-
 nɔ-ti lé yəy yəki-yəki rəm, dɛ lay ya Ndil kí aa
 njay rusi mɛɛ-dé rəmə 'pa ta lə Lubə kà mɛɛnda
 kay.

Kində rɔ nati lə njékadmɛɛ-je

32 †Njékadmɛɛ-je lay ya d'ində rɔ-dé nati kà
 mɛɛ-dé kí káre-rè rəm, kà tagir kí káre-rè rəm.
 Dow káre kí dan-dé-ti kí panè, né lə-n'è kin sɔbi
 dɔ-n'è n'è ya kà kár-n'è ya goto. Nékingə-dé-je
 lay ya d'ore-nɔ dɔ-ti.

33 Njékwukulə-je 'pa ta kà tógi kí nɔ dɔ tɔsi-ti kí
 'Babe Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ. Beba dɛ lay ya
 ramaji lə Lubə nɔy sə-dé.

‡ 4:26 4:26 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. § 4:26
 4:26 Pa 2:1-2 † 4:27 4:27 a Luk 23:7-11; b Mat 27:1,2; Mar 15:1;
 Luk 23:1; Jə 18:28,29 † 4:32 4:32 Knj 2:44,45

³⁴ Dow káre dan-dé-ti kí né nal-é ya goto, kɔɔ de lay kí d'ow kɔ lo ndɔr-je əse kəy-je lé, d'oy 'ndogɔ d'adi là-é

³⁵ njékowkulə-je, ngá bá 'təl 'ləbi kí go ndigi-je-ti lə ná-ná dan-dé-ti.

³⁶ Jojepi kí njékowkulə-je lə Jeju d'ində ri gajɔ-é lə Barnabasi, adi kɔr mɛɛ-é to: «Ngon kí njèkulə dingəm mɛɛ-dé-ti» lé, to dow kí gin koji-ti lə Lebi, donangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti, ow kɔ lo ndɔr liə nɔɔ.

³⁷ E un lo liə lé ndogɔ rəmə ree kɔ là-é adi njékowkulə-je.

5

Poy ta lə Ananiasɔ-je kɔ Sapira

¹ Ngá dingəm káre kí ri-é lə Ananiasɔ ə ri ne-é lə Sapira, un lo ndɔr lə-dé ndogɔ to.

² Ta Ananiasɔ-je kɔ ne-é asi-nə adi Ananiasɔ ɔr kəl là lo ndɔr lə-dé lé, ngá bá ow kɔ ndəgi-é adi njékowkulə-je ə panè lay lə là ndɔr lé ya ən.

³ Rəmə Piyər idə-é panè: «Ananiasɔ, ra ban bá 'ɔr kəl là lo ndɔr lə-i lé adi to kí lə-i rəmə 'panè lay lə là lé ya ə tò tin wa? I adi Satə taa mɛɛ-i pəl-pəl adi 'ow mbing ya 'ədi Ndil kí aa njay wa? *

⁴ Lo ndɔr lə-i lé, lé i 'ndogɔ al kàrè to 'lə-i ya rəm al wa? Rəm bá kí i un 'ndogɔ ngá kin kàrè, là-é to 'lə-i ya to al wa? Ngá ra ban bá i ɔji mɛɛ-i-ti adi 'ra-né né kí tanə bè kin wa? To dow-je bá i ədi-dé al, ngá to Lubə bá i ədi-é.»

* 5:3 5:3 Jə 13:2

⁵ Loki Ananiasi oo ta-je kinlé, ɛ usi nangi rəmə oy. Adi dow-je lay kí ta-é usi mbi-dé-ti lé, bəl ində bandi-dé gangi.

⁶ Loki ɛ oy lé, basa-je 'ree ɓir-é kì kubi d'ow 'dubi-é.†

⁷ Loki à kasi kàdì mutə-je bè go-ti rəmə, ne-é Sapira lé ɔw kəy go-dé-ti. Ə né kí tɛɛ dɔ ngɔbi-é-ti lé, ɛ gə al.

⁸ Beba Piyər dəji-é panè: «'Idə-m adi m'oo. Lo ndər lə-si kí 'ndogi lé, lay lə là-é ya bá tò tin wa?» Rəmə Sapira panè: «Oiyə, là-é lé ya ɔ tò tin.»

⁹ Ə Piyər idə-é panè: «Kdɔ ri bá səi kì ngɔbi-i adi ta-si asi-nə adi 'nəi Ndil 'Babe wa? Yən, dɛ kí d'un ngɔbi-i d'ow 'dubi-é lé bá ká nja-dé ɓa takəy-ti ngá tin. D'a kun-i kow sə-i tɔ.»

¹⁰ Rəmə tajinati nè ya, ɛ usi nangi nja Piyər-ti oy tɔ. Loki basa-je lé d'ow kəy rəmə, d'oo-é kí ɛ oy. Beba dɛ d'un-é d'ow 'dubi-é mbó ngɔbi-é-ti.

¹¹ Bəl ində bandi njékəwnə-je gangi rəm, bá dow-je lay ya kí d'oo poy né-je kinlé kàrè, bəl ində bandi-dé gangi rəm tɔ.

Njékowkulə-je 'ra nékɔji-je nɔ

¹² Njékowkulə-je 'ra né-je kí tò bəl-bəl, kì né-je kí tɔji tógi Lubə nɔ-nɔ takəm dow-je-ti. Njékadmɛɛ-je lay ya 'kəwnə gin pal-ti lə Salomɔ‡.

¹³ Dow kí rangi kí ɓo ree dan-dé-ti ra-é goto. Bè ya kàrè, dow-je 'piti-dé nɔ.

† 5:6 5:6 Be lə jipi-je lé dow-je 'dubi-nə bole mbal-je-ti. ‡ 5:12 5:12 Knj 3:11.

14 Beba dingəm-je kì dené-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi mēē-dé 'Babe, adi kər-dé usi dɔ madi-é-ti par-par.

15 Rəmə dow-je d'ɔy njémɔy-je dɔ tirə-ti-je, kì mēē tuwə-ti-je 'ree d'ungi-dé kì ngangì rəbi-rəbi, kdɔ kadi kinə Piyər dəə rəmə, ndil-é je kin ya kàrè ungi dɔ njémɔy-ti kàre je bè bəl dan-dé-ti.

16 Dow-je n̄a ya kí mēē bebo-je-ti kí tò mbó Jorijaləm-ti d'ɔy njémɔy-je, kì dow-je kí ndil-je kí maji al 'ra-dé, d'ay sə-dé ki rɔ-dé-ti, adi dɛ lay ya d'ingə lapiya.

D'uwə njékowkulə-je dangay-ti ya bəy

17 Ngá bá burə dɔ njégugné-je lə Lubə, kì dow-je lay kí d'isi siə nati, adi to kuti dow-je kí 'ba-dé Sadusi-je lé jangi ra-dé n̄a dɔ njékowkulə-je-ti adi d'i gim

18 d'ow d'uwə-dé 'ree d'ungi-dé dangay-ti kí to dangay lə dow-je lay.

19 Ngà ndɔɔ rəmə, malayka lə 'Babe ree tɛɛ ta rəbi-je kí kəy dangay-ti, adi njékowkulə-je 'tɛɛ ndaa-ti, bá idə-dé panè:

20 «Owi, ai mēē kəy-ti lə Lubə, ə ta-je lay kí sobi dɔ ta kaji kinlé, iləi-né mbɛ adi dow-je.»

21 Loki d'oo ta kin bè lé, d'ow takəy-ti lə Lubə kí ndɔge rati ya d'ow 'ndó dow-je né.

Beba burə dɔ njégugné-je lə Lubə, kì dow-je kí d'isi siə nati ya lay d'ulə kulə 'ba 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je rəm, bá 'ba 'ngatógi-je lə Israyel-je lay rəm. Ngá bá d'ulə kulə dangay-ti kadi 'ree kì njékowkulə-je lé tɔ.

22 Ngà loki ngannjékullə-je lé d'ow rəmə, d'ingə-dé kəy dangay-ti al. Beba 'təl d'ow gogi 'panè:

23 «Loki j'ow lé, tarəbi tò kì kuti-é maji rəm, bá njéngəm tarəbi-je kí kəy dangay-ti kàrè d'a lo kə-dé-ti nɔɔ rəm; ya rəmə loki j'teɛ tarəbi lé, dow ya kàrè j'ingə-é mɛɛ kəy-ti al.»

24 Loki njèkun do njéngəm takəy lə Lubə, kì njèkun do njégugnə-je lə Lubə, d'oo ta kin bè lé, lo ta igi-dé səl kdo ta lə njékwukulə-je lé, adi 'dəji-nə ta 'panè: To ri danə bá ra né bè wa?

25 Ngà dow kàre ree idə-dé panè: «Yən! Dow-je kí ungi-dé dangay-ti lé, d'a 'ndó né dow-je takəy-ti lə Lubə nɔɔ.»

26 Ngà bá njèkun do njéngəm takəy lə Lubə, de kì dow-je liə d'ow 'ree kì njékwukulə-je lə Jeju lé. Ngà ree bá 'ree sə-dé kí go lə njètógi-ti al, kdotalə de 'bəl kí kosi dow-je d'a tilə-dé kì ər.

27 Loki 'ree sə-dé lé, d'adi d'a nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je, ngá bá, burə do njégugnə-je lə Lubə dəji-dé ta panè:

28 †«Jɛ j'ogi-si kí ta kɔ̃-ji-ti kadi 'ndói né dow-je kì ri dingəm kinlé ya al wa? Ngà ooi bè, néndó lə-si ya taa mɛɛ bebo Jorijaləm pəl-pəl rəm, bá 'ndigi rai bè kadi ta məsi dingəm kinlé usi do-ji je-ti bəy al banŠ.»

29 Ngá bá Piyər-je, kì ndəgi njékwukulə-je d'ilə-dé-ti 'panè: «Dow à təl rɔ-é go ta-ti lə Lubə, bi à təl rɔ-é go ta-ti lə dow-je al.

30 Jeju kí səi 'bəi-é kagdəsi-ti 'toli-é lé, Lubə lə ka-ji-je adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.

† 5:28 5:28 Mat 27:25 § 5:28 5:28 Mat 27:25

³¹ Ɛ bá Lubə un-é ində-é dɔ jikol-é-ti taá, adi-é to ngar rəm, adi-é to njəkaji dow-je rəm. Kdɔ kadi ngan Israyel-je d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi kɪ takul-é rəm, kadi Lubə inə-né go majal-je lə-dé kɔgi rəm.

³² Né-je kí ra né kinlé, je j'oo kɪ kəm-ji rəm, j'oo ta-é kɪ mbi-ji rəm, bá Ndil kí aa njay kí Lubə adi isi meɛ dow-je-ti kí njétəl rɔ-dé go ta-ti liə lé kàrè oo né-je kinlé rəm tɔ.»

³³ Loki de d'oo ta-je lə njékowkulə-je lé bè rəm, wɔngi ra-dé nɔ adi d'ɔji kadi d'adi 'tol-dé kɔgi.

³⁴ Ngà Parisi káre kí ri-é lə Gamaliyel kí to njèndó dow-je ndukun-je lə Lubə kí dow-je lay ya d'un ta-é, i taá dan 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je lé kdɔ kidə-dé tagir liə. Ɛ un ndu kadi d'adi njékowkulə-je lé 'teɛ ndaa-ti mɔki.

³⁵ Ngà bá idə 'boy-je kí njégangta-je lé panè: «Səi Israyel-je lé! Né kí səi ɔji kadi 'rai kɪ dow-je kanlé ooi maji bane!

³⁶ Kdotalə ngɔsnè ya bəy Tedasi, oo rɔ-é kɪ dow kí ngay; beba dingəm-je d'a kasi busɔ je bè d'un go-é. Ngà 'tol-é rəm, dow-je lay kí go-é-ti lé kàrè, 'sane-dé káre-káre, adi kində rɔ nati lə-dé lé goto.

³⁷ Go-é-ti, Judasi kí to dow kí Galile, ɔr kosi dow-je go-é-ti, dɔkaglo kində ri dow-je meɛ mbete tidə kɔr dow-je-ti. Ɛ kàrè 'tol-é rəm, bá dow-je kí go-é-ti kàrè 'sane-dé káre-káre rəm tɔ.

³⁸ Beba kí ngɔsnè-ti kinlé, m'idə-si kadi indəi kəm-si go dingəm-je-ti kinlé al. Inəi-dé adi d'ow. Kdotalə kinə, kɔjra lə-dé əse kullə lə-dé kin to né

kí i rɔ dow-je-ti lé, né-é à kində nangi kì kár-é bè ya.

³⁹ Ngà kinə to kɔjra lə Lubə əse to kullə liə ya tɔgrɔ-ti tɔ rəmə, tógi-si à kasi ra kadi ində nangi al. Ooi maji, nè a kɪ rɔ-i kì Lubə!» Beba 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je lé, 'ndigi kì Gamaliyel dɔ ta-ti liə lé.

⁴⁰ Go-ti, 'təl 'ba njékowkulə-je lé 'ree sə-dé rəmə, d'adi d'ində-dé rəm, bá d'ɔgi-dé 'panè: «A pai ta kì ri Jeju gogi rangi al ngá.» Bè ngá bá d'inə-dé d'adi d'ɔw.

⁴¹ Njékowkulə-je d'inə 'boy-je kí njégangta-je lé 'teɛ ndaa-ti kì rənəl, kdɔtalə koo kí Lubə oo-dé adi n'toi dow-je kí n'asi kadi rɔsɔl teɛ dɔ-dé-ti kɔ ta lə ri Jeju.

⁴² Kì ndɔ-é ndɔ-é ya njékowkulə-je d'ilə mbe Poyta kí Maji lə Jeju kí to Kristi* rəm, 'ndó né dow-je meɛ kəy-ti lə Lubə rəm, bá meɛ kəy-je-ti lə-dé ə d'inə ta-é al.

6

Mbəti njékore kàdì njékowkulə-je

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, kɔr njéndó né-je usi dɔ madi-é-ti kì kete-kete rəmə, jipi-je kí njépata grɛki 'yun ta dɔ jipi-je-ti kí 'pa ta Əbrə, kdɔtalə, ndɔ-é ndɔ-é ya kí d'isi 'ləbi né lé, dow ilə ká njéngɔwkoy-je-ti kí njépata grɛki lé al.

² Beba njékowkulə-je kí dɔgi gidi-é joo lé, 'ba njéndó né-je lay ya rɔ-dé-ti ə d'idə-dé 'panè:

* **5:42 5:42** Kristi lé kɔr meɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

«Kadi je bá j'inə ta pa ta lə Lubə, kɔ təl ka ká ləbi nékuso-ti bəy lé, to né kí tuwə ra al.

³ Beba ngankɔ-ji-je, kadi 'mbəti dingəm-je siri dan-si-ti, kɔ kadi j'ulə kullə kin mɛɛ ji-dé-ti kadi 'ra. Ə à to dingəm-je kí dow-je 'pa ta lə-dé maji rəm, Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-dé rəm, bá à to dingəm-je kí d'ow kɔ gosi rəm bane tɔ.

⁴ Ngà jɛ rəm, j'a kuwə rɔ-ji ngə mɛɛ pa ta-ti kɔ Lubə, bá mɛɛ ndó dow-je ta-ti liə rəm tɔ.»

⁵ Ta kinlé, njékəwnə-je lay ya 'ndigi dɔ-ti. Beba 'mbəti-né Etiyən, kí to dow kí kadmɛɛ liə asi gaki, bá Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-é rəm tɔ, bá 'mbəti Pilipi, kɔ Prokore, kɔ Nikanɔr, kɔ Timɔ, kɔ Parmenasi, kɔ Nikola kí to dow kí bebo Antiosi-ti kí to jipi təl.

⁶ Ə 'ree sə-dé rɔ njékowkulə-je-ti. Dɛ 'pa ta kɔ Lubə kɔ ta lə-dé, bá d'ində ji-dé dɔ-dé-ti.

⁷ Ta lə Lubə sane kɔ lo-lo, bá kɔr njéndó né-je kí Jorijalɛm ɔw kɔ kete ya par-par rəm, bá njégugnə-je lə Lubə nɔ ya d'adi mɛɛ-dé Jɛju rəm tɔ.

Ta kí dɔ kuwə Etiyən-ti

⁸ Lubə ra maji kɔ Etiyən nɔ rəm, adi-é tógi adi ra-né nékɔji-je, kɔ né-je kí tɔ bəl-bəl dan dow-je-ti.

⁹ Beba ndɔ káre bè jipi-je kí nɔ-je kí d'i bebo Siren-ti, kɔ bebo Alegjandri-ti rəm, bá dɛ kí madi-je 'to jipi-je kí bebo Silisi-ti, kɔ dɛ kí mɛɛ be-je-ti kí dɔnangi Aji-ti 'ree 'naji ta kɔ Etiyən. Dɛ kinlé, kəykəwnə lə jipi-je kí d'isi d'uwə dɔ-nɔ-ti lé, 'ba-é «kəykəwnə lə bə-je kí d'inə-dé taá ngá.»

10 Ngà de d'asi kuwə-é kì ta al, kdotalə to Ndil kí aa njay bá adi-é gosi pa-né ta.

11 Beba de d'adi là dingəm-je madi, adi ree 'təti-né ta ta-é-ti 'panè: «Etiyən lé, pa takəbi do Moiyiji-ti rəm, bá do Lubə-ti adi je ya j'oo kì mbi-ji.»

12 De 'sulə kosi dow-je, kì 'ngatógi-je, kì njéndó dow-je ndukun-je, adi tɛɛ kì Etiyən busi d'uwə-é d'ow siə nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je.

13 Bəy bá d'ow ree kì dow-je kí njétəti ta-je adi 'panè: «Dingəm kinlé, ndə-é ndə-é ya ɛ pa ta kí maji al do kəy-ti lə Lubə kí to lo kí aa njay kin rəm, bá ndə-é ndə-é ya ɛ pa ta kí maji al do ndukun-ti lə Moiyiji rəm tɔ.

14 J'pa bè kɔ j'oo ta-é-ti panè: Jezu kí Najareti kinlé, à tɔɔ kəy lə Lubə kin kəgi, bá à mbəl nékobe-je kí Moiyiji adi-ji kin rəm tɔ.»

15 Dow-je lay kí d'isi lo gangta-ti kinlé, d'oo Etiyən géréré, rəmə d'oo kí takəm-é titi-nə kì takəm malayka bè.

7

Ta kər lə Etiyən

1 Burə do njégugnə-je lə Lubə dəji Etiyən panè: «Se to bè ya tɔgrɔ-ti wa?»

2 Etiyən ilə-ti panè: «Ngankɔ-m-je kì bobɔ-m-je, 'yəli mbi-si ooi ta lə-m. Ka-ji Abrakam lé, ndəki isi dɔnangi Mejopotami-ti. Loki ɛ ɔw isi dɔnangi Kara-ti al ya bəy bá Lubə kí njəriɓa tɛɛ siə kɔy,

3 idə-é panè: “'Inə dɔnangi koji-i, kì noji-i-je burə lay kɔ kadi ɔw dɔnangi-ti kí m'a koji-i kin.”

4 Beba Abrakam inə-né donangi læ Kalde-je ɔw isi-né donangi Kara-ti. Go koy bobi-é-ti, ngá bá Lubə adi-é ɔw isi donangi-ti kí bone isi-ti kin.

5 Né káre ya kàrè Lubə adi-é donangi-ti kinlé al. Lo kí tati-é asi kì da nja dow bè ya kàrè Lubə adi-é titi al. Dɔkaglo-é-ti kinlé Abrakam oji ngon al bəy ya rəmə, Lubə un mindi-é panè n'a kadi-é donangi kinlé rəm, bá donangi-é lé à təl to néndubə læ nganka-é-je go-é-ti gogi rəm tɔ.

6 Ta kí Lubə pa adi Abrakam ən: “Nganka-i-je d'a kow dɔ be mba-ti donangi-ti kí rangi, d'a ra-dé bə-ti rəm, d'a kulə kəm-dé ndoo bal buso*.

7 Ngá bá mɔ Lubə ya m'a gangta dɔ gin dow-je-ti kí njera-dé bə-ti lé. Go-ti, d'a tɛɛ kɔ kadi d'ow 'pol-m donangi Kara-ti kinlé†.”

8 Beba Lubə adi Abrakam ganjangi kí kijə adi to né kí toji kulənoji kí tò dan-dé-ti de siə. Gin-é kin bá loki Abrakam oji Isaki adi ra ndo jinəy joo rəmə, ɛ ijə-é ganjangi; bè ya tɔ, Isaki ijə-né Jakobi ganjangi, bá Jakobi kàrè ijə-né ngan-é-je kí dɔgi gidi-é joo kí 'to ka-ji-je kí njékində gin Israyel-je lé ganjangi tɔ.‡»

9 «Ndəgi ka-ji-je lé, jangi ra-dé dɔ Jojepi-ti adi 'ndogi-é kɔgi, ə njəndogi-é-je d'ow siə donangi Ejipti-ti. Ngá Lubə isi siə nati.

10 Jojepi lé, Lubə ɔr-é kɔgi dan kɔ-je-ti lay kí tɛɛ dɔ-é-ti, bá adi-é gosi rəm, adi-é maji takəm Paraɔ-ti kí to ngar kí donangi Ejipti-ti rəm. Beba Paraɔ adi-é to gubərnər donangi Ejipti-ti rəm, adi-é ɔ be meɛ ndògi ngar-ti liə rəm tɔ.

* 7:6 7:6 Kgn 15:13-14 † 7:7 7:7 Tɛt 3:12 ‡ 7:8 7:8 Kgn 17:10,14.

11 Bo ree usi dɔnangi Ejipti-ti ya lay rəm, bá usi dɔnangi Kana-ti lay rəm tɔ. Adi dow-je d'ingə kò n̄a rəm, bá ka-ji-je kàrè d'ingə nékuso al rəm tɔ.

12 Loki Jakobi oo kí gemɛ tò dɔnangi Ejipti-ti lé, ɛ ulə ka-ji-je Ejipti-ti, kulə kí dɔsɔy.

13 Kulə kí njékungɔ-ti joo ngá bá Jojepi toji rɔ-é adi ngankɔ-é-je 'gə-é rəm, go-ti, Jojepi ɔw toji ngankɔ-é-je Paraɔ adi Paraɔ kàrè gə-né kí de 'to ngankɔ Jojepi-je b̄oy tɔ.

14 Bè ngá bá Jojepi ulə kulə ba b̄obi-é Jakobi, k̄i ndəgi noji-é-je lay adi 'ree rɔ-é-ti. De lay 'to dow-je k̄orsiri gidi-é m̄i.

15 Befa Jakobi ɔw isi dɔnangi Ejipti-ti sar oy-né ə ka-ji-je kàrè d'oy-né dɔnangi Ejipti-ti n̄ɔɔ ya lay tɔ.

16 Ngá bá d'oy nin-dé d'ɔw 'dubi m̄ɛ b̄e-ti kí Sisem, lo dɔbadi-ti kí ndoki Abrakam ndogi k̄i là ji ngan lə Amər-ti kí to b̄obi Sisem̄S.»

17 «Kunmindɔ lə Lubə kí ndoki un adi Abrakam lé, loki n̄ay ngɔsi kadi né-é ra-né rəmə, gin dow-je lə-ji d'oji-n̄a n̄a m̄ɛ b̄e-ti kí Ejipti-ti, adi k̄or-dé usi dɔ madi-é-ti par-par.

18 Rəmə ngar kí rangi kí gə Jojepi al ree ɔ̀ b̄e dɔnangi Ejipti-ti.

19 Ə ngar-é kinlé ədi dow-je lə-ji, ra kəm ka-ji-je ndoo, ra-dé kí lə njètɔgi-ti adi d'ingə ngan-dé-je kí b̄ər kadi d'oy k̄ogi*.

20 Dɔkaglo-é-ti kin bá d'oji-né Moiyiji kí to ngon kí kuré takəm Lubə-ti. 'Bɔyɔ Moiyiji n̄ay mutə m̄ɛ k̄əy-ti lə b̄obi-é.

§ 7:16 7:16 Kgn 37:11-28; 41:39-57 * 7:19 7:19 Tɛt 1:8-22

21 Loki d'inə-é kogi ngá bá ngon læ Paraç kí dené un-é uti-é titi ngon meɛ-é bē†.

22 Beba Moiyiji ndó-né né-je lay, kì négə-je kí dɔnangi Ejipti-ti adi təl to dow kí ɔw kì tógi meɛ ta pa-é-ti rəm, meɛ kullə ra-é-ti rəm.»

23 «Ngà loki Moiyiji ra bal kɔrsɔ lé, tagir kow koo ngankɔ-é israyel-je ree dɔ-é-ti.

24 Beba ɛ ɔw rəmə, da dɔ dow-ti kí Ejipti-ti kí a mbɔy ngon Israyel káre ə Moiyiji təl dow kí Ejipti-ti lé dal-né ba dingəm kí madi-é ra-é maji al lé.

25 Moiyiji gir kí ngankɔ-é Israyel-je d'a gə kí Lubə à taa-dé kilə-dé taá kì takul n'è, ya ngà de 'gə kí bè kin al.

26 Lo aa go-ti lé, Moiyiji oo ngan Israyel-je joo d'a 'rɔ-nə, beba ɛ sangi kadi n'gɔr-dé kadi lapiya tò dan-dé-ti adi ɛ panè: “Nam-je kí maji, səi 'toi ngankɔ-nə-je, ngà 'rai-nə maji al bè kɔ ri?”

27 Ngà ɛ kí njèra madi-é maji al lé surə Moiyiji ki gogi ə panè: “Ná bá ində-i 'boy læ-ji rəm, njègangta læ-ji rəm wa?

28 I 'ndigi təl-m titi kí tagnè 'təl-né dow kí Ejipti-ti lé bè tɔ wa?”

29 Loki Moiyiji oo ta-je kin bè lé, ɛ ay ɔw isi dɔ be mba-ti dɔnangi-ti læ Madiə-je‡. Ʒ oji ngan-je kí dingəm joo lo-é-ti nɔɔŒ.

30 Bal kɔrsɔ go-ti ngá bá malayka káre tɛɛ kì Moiyiji diləlo-ti kɔy, dan ndɔ pər-ti kí ɔ dan kam-ti bilim-bilim kàdì mbal Sinay-ti*.

† 7:21 7:21 Tɛt 2:1-10. ‡ 7:29 7:29 Dɔnangi Madiə lé tò dɔnangi Arabi-ti. Œ 7:29 7:29 Tɛt 2:11-22 * 7:30 7:30 Mbal Sinay lé, 'ba-é mbal Orebi tɔ.

³¹ Loki Moiyiji oo né kin bè lé, ndil-é tee say. Beba loki ɔti ki kete kɔo koo né lé maji bəy rəmə, ɛ oo ndi 'Babe idə-é panè:

³² "To ma Lubə lə ka-i-je, Lubə lə Abrakam, kɪ Isaki, kɪ Jakobi." Rəmə Moiyiji bəl dadi par-par, adi ɛ ndigi koo né-é al ngá.

³³ Ngá bá 'Babe təl idə-é panè: "'Tɔr saba nja-i-ti, kɔɔtalə lo kɪ i 'a-ti kinlé to dɔnangi kɪ aa nja.

³⁴ M'oo kɔ̀ kɪ dow-je lə-m d'isi d'ingə dɔnangi Ejipti-ti rəm, m'oo ká tumə-je lə-dé, bá m'ree kɔo taa-dé kilə-dé taá. Kɪ ngɔsnè-ti kin ya, m'ulə-i é 'ɔti 'ɔw dɔnangi Ejipti-ti.†"»

³⁵ «Moiyiji kɪ ndɔki ngan Israyel-je mbati-é 'panè: "Ná bá ində-i 'boy lə-ji kɪ njègangta lə-ji" rəm wa lé, ɛ ya Lubə ulə-é rɔ-dé-ti kɔo kadi to 'boy lə-dé rəm, njètaa-dé kilə-dé taá kɪ tógi lə malayka, kɪ ndɔki tee siə kɔy dan kam-ti lé.

³⁶ To Moiyiji kinlé bá ɔr ngan Israyel-je dɔnangi Ejipti-ti tee sə-dé. Ǝ ra né-je kɪ tò bəl-bəl kɪ né-je kɪ tɔji tógi Lubə dɔnangi Ejipti-ti rəm, dan babo kasi-ti rəm, diləlo-ti rəm, bè-bè ya bal kɔrɔɔ‡.

³⁷ To Moiyiji kinlé bá idə ngan Israyel-je panè: "Lubə à kadi-si njèpata kɪ ta-é-ti kɪ titi-nə sə-m ma Moiyiji bè, ɛ à to ngonkɔ-si kɪ dan-si-ti ya.§"

³⁸ Moiyiji kinlé bá ndɔki a kɪ ngan Israyel-je nati loki 'kəw-né-nə diləlo-ti. Ǝ isi nati kɪ ka-ji-je rəm, ɛ a kɪ malayka nati loki malayka 'pa-né siə ta dɔ mbal Sinay-ti ə ɛ taa ta kɪ j'a kisi-né kɪ dɔ-ji taá ji Lubə-ti adi-ji*.

† 7:34 7:34 Tɛt 3:1-10 ‡ 7:36 7:36 Tɛt 2:14; 7:3; 14:21. § 7:37 7:37 Det 18:15. * 7:38 7:38 Tɛt 19:1-20:17; Det 5:1-33

³⁹ Ngà ka-ji-je 'ndigi təl rɔ-dé go ta-ti liə al, adi de mbati-é rəm, bá mee-dé to gəréré dɔ təl kow dɔnangi Ejipti-ti gogi rəm.

⁴⁰ Beba de d'idə Arɔ 'panè: “Ra magi-je adi 'njiyə nɔ̄-ji-ti, kdɔtalə Moiyiji kí njètɛɛ sə-ji kogi Ejipti kinlé, j'gə né kí tɛɛ dɔ-é-ti al.”

⁴¹ Ngá bá mee ndɔ-je-ti kinlé, de 'ra ngon mangi, d'ilə məsi nangi d'adi-é, bá 'ra rɔnəl dɔ kullə ra ji-dé-ti kinlé†.

⁴² Ngà Lubə təl gidi-é adi-dé, inɔ̄-dé adi 'pole kàdì-je, kì nɔy-je, kì kərwəɪ-je, titi kí 'ndàngi-né mee mbete-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti 'panè:

“Səi Israyel-je, bal kɔrsɔ kí səi 'rai diləlo-ti lé,
Səi iləi məsi dɔ-je nangi adi-mi wa?

Səi 'reei kì né-je adi-mi wa?

⁴³ Kəykubi lə magi kí 'ba-é Moloki rəm,

né kí səi adi to takəm magi kərwəɪ lə-si kí ri-é lə
Repɔ bá səi uti dɔ-si-ti.

Magi-je kinlé bá səi 'rai-dé kdɔ kɔsi dɔ-si nangi
nɔ̄-dé-ti.

Beba m'a kow sə-si kadi 'rai bə gidi Babilɔn-ti
nu.‡”

⁴⁴ «Diləlo-ti ndɔki lé, ka-ji-je d'ow kì kəy kí 'ra kì kubi kí to lo kingə-nɔ̄ kì Lubə. Lubə pa ta kì Moiyiji ə un ndu adi-é kadi ra kəykubi lé adi titi-nɔ̄ kí gɔ-é kí oo lé ya bè tɔ.

⁴⁵ Ka-ji-je d'inɔ̄ kəy kubi kinlé d'adi ka-ji-je kí njéree go-dé-ti tɔ. De kàrè loki Jojuwe ɔr nɔ̄-dé adi 'taa dɔnangi lə gin dow-je kí Lubə tubə-dé

† 7:41 7:41 Tɛt 32:1 ‡ 7:43 7:43 Amo 5:25

nɔ̄-dé-ti lé, de d'ow kɪ kəykubi lé kəm-dé-ti. Befa kəykubi lé tò dan-dé-ti sar kaglo-ti lə Dabidi. §

⁴⁶ Dabidi to dow kí Lubə ra siə maji, e dəji kadi n'ra kəy kisi Lubə lə Jakobi.*

⁴⁷ Ngà to Salomɔ bá ra kəy-é lé adi Lubə†.

⁴⁸ Ngà Lubə kí njèkisi taá dora-ti nɔ̄ lé, e isi mee kəy-ti kí dow-je 'ra kí ji-dé al. Ta kí njèpata kí ta Lubə-ti pa é:n:

⁴⁹ “Babe Lubə ya panè dora to kalikɔ̄be lə-m, ə donangi to lo kungi nja-m,

Ngà se kəy kí titi-nə ban bá səi a rai kadi-mi wa? Əse lo kí rá bá to lo taakoo lə-m wa?

⁵⁰ Né-je kin ya lay lé, ma ya m'to njèra-dé kɪ ji-m ya al wa‡?”

⁵¹ «Səi dow-je kí 'toi njédonga-je, kɪ njémeendə-je, kɪ njémbibəy-je kan! Səi kí njékosi ta Ndil kí aa njay sar bone! Səi 'titi-nə kɪ ka-si-je lé bè tɔ!

⁵² Nə dan njèpata-je kí ta Lubə-ti bá ka-si-je d'ulə kəm-é ndoo al wa? Ta ree lə dow kí njururu lé, de kí 'to njépa ta-é kadi dow-je d'oo kete-kete lé, ka-si-je 'tɔl-dé. Ngà bone bè kinlé, dow kí njururu lé, e ya bá səi uni də-é rəm, 'tɔli-é rəm tin§.

⁵³ Səi lé, ndukun kí Lubə adi-si kɪ kəm rəbi kí rɔ malayka-je-ti lé, səi 'tɔli rɔ-si go-ti al rəm.*»

Ta koy lə Etiyen

§ 7:45 7:45 Tət 25:9; 40 * 7:46 7:46 2Sa 7:1 † 7:47 7:47 1Ng 6:1; 2Pi 3:1 ‡ 7:50 7:50 Eja 66:1 § 7:52 7:52 Eja 63:10; 32:16; Mat 23:31 * 7:53 7:53 Gal 3:19; Əbr 2:2

⁵⁴ Loki 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je d'oo ta-je kin bè lé, wongí ra-dé n̄a adi 'tɔ́ gangi-dé mægəgə-mægəgə dɔ Etiyən-ti.

⁵⁵ Ngà Etiyən lé Ndil kí aa njay rusi mee-é, adi un kəm-é ki dɔrɔ-ti taá oo lo géréré rəmə, oo né rifa lə Lubə rəm, oo Jeju ɔ́ taá dɔ jikol Lubə-ti rəm tɔ.

⁵⁶ Ngá bá ɛ panè: «Yən, m'oo dɔrɔ tò tagra rəm, m'oo Ngon lə dow ɔ́ taá dɔ jikol Lubə-ti rəm tɔ.»

⁵⁷ Ngà loki ɛ pa ta kin bè lé, kosi dow-je 'tur kool boy-boy rəm, d'uti mbi-dé jigi-jigi ə 'ndàngi-n̄a giw kàdì káre ki dɔ-é-ti,

⁵⁸ 'ndɔr-é d'ow siə gidi bebo-ti ə 'tilə-é kì ər 'tɔl-é. Dow-je kí d'ɔ́ lo-é-ti lé, 'tɔr kubi-je lə-dé d'ungí nangi nja basa-ti kí ri-é lə Sol, d'adi-é ngəm.

⁵⁹ Loki d'ɔ́ 'tilə Etiyən kí ər lé, ɛ pa ta kì Lubə panè: «'Babe Jeju, 'taa ndil-m kì rɔ-i-ti!»

⁶⁰ Go-ti ngá bá Etiyən tɔsi məkəji-é nangi nɔ́ boy panè: «'Babe, 'tidə majal kin dɔ-dé-ti al.†» Loki ɛ pa ta-je kin bè rəmə, ɛ uwə ta-é.

8

Sol ulə kəm njékəwnɔ́-je ndoo

¹ Sol ndigi kì dow-je dɔ tɔl-ti kí 'tɔl Etiyən.*

Dɔ ndɔ-é-ti kinlé, dow-je d'un kuti kulə kəm njékəwnɔ́-je ndoo n̄a mee be-ti kí Jorijaləm, adi njékəwnɔ́-je lay ya 'sane-n̄a kì dɔnangi Jude-ti, kì dɔnangi Samari-ti. Ngà njékowkulə-je ya par bá 'này Jorijaləm.

† 7:60 7:60 Luk 23:34 * 8:1 8:1 Knj 22:20

² Loki Etiyən oy lé, dow-je kí njékilə kuji do Lubə-ti, 'nɔ́-é n̄a bá d'un-é d'ow 'dubi-é.

³ †Sol uwə rɔ́-é nḡa kadi n'tɔɔ ko njékəwn̄a-je, ɛ ow k̄i m̄eɛ k̄əy m̄eɛ k̄əy ya tuwə dingəm-je k̄i dené-je ungi-dé dangay-ti†.

⁴ Ə də kí 'sane-n̄a lé, d'ow d'ilə mb̄e Poyta kí Maji k̄i lo-lo.

Mb̄e kilə lə Pilipi dɔnangi Samari-ti

⁵ Pilipi ɔw dɔnangi Samari-ti, m̄eɛ bebo-ti káre bè, ilə mb̄e ta lə Kristi‡ adi dow-je.

⁶ Nékoji-je kí Pilipi ra ra lé, kosi dow-je lay ya d'oo poy-é rəm, bá d'oo k̄i kəm-dé rəm. Beba ta-dé asi-n̄a adi 'yəl mbi-dé maji d'oo-né ta-je lə Pilipi.

⁷ Kdo dow-je n̄a ya ndil-je kí maji al 't̄eɛ m̄eɛ-dé-ti k̄ogi k̄i n̄ɔ́ ta-dé-ti boy-boy, bá njérɔkoy mburuki-je, k̄i njéməti-je n̄a ya d'ingə lapiya rəm tɔ.

⁸ Beba rɔ dow-je nəl-dé n̄a m̄eɛ bebo-ti kinlé.

⁹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, dingəm káre bè kí 'ba-é Simɔ isi m̄eɛ bebo-ti lé n̄ɔɔ, isi ra mbəli adi ində dow-je kí Samari bəl-ti. Ǝ oo rɔ́-é ki dow kí ngay.

¹⁰ Adi ngan-je kí s̄e rəm, dow-je kí t̄ogi lay ya tagir lə-dé t̄o k̄i dɔ́-é-ti ya s̄eɛ. Ə 'panè: Dingəm kinlé ɔw k̄i t̄ogi lə Lubə kí 'ba-é t̄ogi kí al do lo.

¹¹ Ǝ ya bá tagir lə-dé t̄o k̄i dɔ́-é-ti ya s̄eɛ, kdotalə j̄ low n̄u ya isi ra né mbəli-je liə k̄i né-je kí ində-né dow-je bəl-ti.

¹² Ngà loki Pilipi ilə mb̄e Poyta kí Maji kí sobi do kɔbe lə Lubə rəm, kí sobi do ri Jeju Kristi rəm

† 8:3 8:3 Knj 22:4,5; 26:9-11 † 8:3 8:3 Knj 22:4; 26:9 ‡ 8:5 8:5 Kristi lé kor m̄eɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

lé, de 'ndigi do ta-ti liə. Dingəm-je kì dené-je kí 'ndigi do ta-ti liə lé 'ra-dé batəm.

¹³ Simɔ lé ya kì do-é kàrè adi mee-é ta lə Pilipi adi 'ra-é batəm tɔ. E inə go Pilipi al. Loki e oo né-je kí toji tógi Lubə kì nékoji-je kí ra né lé, lo ta igi-é səl.

¹⁴ Beba loki njékwukulə-je lə Jeju kí d'isi Jorijalem d'oo poy dow-je kí donangi Samari-ti kí d'adi mee-dé ta lə Lubə lé, de d'ulə Jə kì Piyər rɔ-dé-ti.

¹⁵ Loki Piyər-je kì Jə d'ow 'tɛɛ Samari-ti rəmə, de 'pa ta kì Lubə kdotalə njékadmee-je kdo kadi d'ingə Ndil kí aa njay.

¹⁶ Kdo dan-dé-ti lé dow kàrè ya kàrè, Ndil kí aa njay ree do-é-ti al bəy, ngà batəm ya par bá 'ra-dé kì ri 'Babe Jeju.

¹⁷ Beba Piyər kì Jə d'ində ji-dé do-dé-ti rəmə, d'ingə Ndil kí aa njay.

¹⁸ Loki Simɔ oo kí njékwukulə-je lə Jeju d'ində ji-dé do njékadmee-je-ti adi d'ingə Ndil kí aa njay lé, e adi-dé là,

¹⁹ dəji-dé-né panè: «Adi-mi tógi kin tɔ, kdo kadi kinə m'ində ji-m do dow-je-ti rəmə, d'ingə Ndil kí aa njay tɔ.»

²⁰ Ngà Piyər ilə-é-ti panè: «Kadi là lə-i tuji sə-i nati. Kdotalə i gir kí kadkare lə Lubə lé, 'a ndogi kì là!

²¹ I lé, né lə-i kàrè ya kàrè goto mee né-ti kinlé rəm, bá né kí usi-i-ti nè ya kàrè goto rəm tɔ, kdo mee-i maji takəm Lubə-ti al.

²² 'Inə tagir lə-i kí maji al kin kogi, ə 'pa ta kì 'Babe é kinə lo-é tò rəmə-je inə go kojra lə-i kogi

adi-i.

²³ Kdotalə m'oo kí meẽ kati bangi rusi meẽ-i rəm, bá né ra kí njururu al bindi-i bindi-bindi rəm to.»

²⁴ Beba Simɔ lé idə Piyər-je kì J̃a panè: «Səi ya 'pai ta kì 'Babe kɔ ta lə-m, kɔ kadi né kí 'pai ta-é kinlé t̃ẽ dɔ-m-ti al.»

²⁵ Loki Piyər-je kì J̃a 'pa ta kí dɔ 'Babe-ti rəm, d'ilə mb̃e ta liə rəm lé, 'təl d'ɔw bebo Jorijaləm-ti gogi. Ta kɔw-dé kì bebo Jorijaləm-ti lé, d̃ẽ d'ilə mb̃e Poyta kí Maji lə Jeju taá-taá meẽ be-je-ti ña kí dɔnangi Samari-ti.

Pilipi kì njèrakullə lə ngar kí Etiyopi

²⁶ Malayka lə 'Babe idə Pilipi panè: «I taá 'ɔw kəl lo-ti kí bəə b̃e; dɔ rəbi-ti kí i bebo Jorijaləm-ti ɔw kì Gaja kí to rəbi kí dilələ-ti.»

²⁷ Pilipi i tajinati nè ya ɔw to. Dɔ rəbi-ti lé, ɛ ingə dingəm káre kí to dow kí Etiyopi. To dingəm kí 'tɔɔ gəm-é, to dow kí boy ña, njèrakullə kí boy lo ngəm né-ti lə ngar kí dené kí Etiyopi kí ri-é lə Kandasi, ɛ ɔw Jorijaləm ɔw ɔsi dɔ-é nangi ñə Lubə-ti.

²⁸ Loki isi meẽ pusi-ti isi təl kì beə liə lé, ɛ isi ndó mbete lə Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti taá-taá.

²⁹ Ndil Lubə idə Pilipi panè: «ɔw mbó pusi-ti kin.»

³⁰ Ə Pilipi ay ngodi ɔw rəmə, oo dɔ ta kí dingəm kí Etiyopi kin isi ndó meẽ mbete-ti lə Ejay njèpata kí ta Lubə-ti lé. Ə dəji-é panè: «Se i gə meẽ ta kí isi ndó kinlé maji wa?» ³¹ Beba dingəm lé ilə-é-ti panè: «Dow ɔr-m meẽ-é al ngà, m'a ra

ban bá m'a gə mɛɛ-é wa?» Ẽ dɔ̀ji Pilipi adi-é al isi mɛɛ pusi-ti mbó-é-ti.

³² Ta kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay kí ɛ ndó lé ɛ̀n: «D'ow siə titi-nə̀ k̀i bati kí d'isi d'ow siə lo tol da-je-ti bè rəm,

ɛ pa ta al titi-nə̀ k̀i ngonbati kí ɔ̀ ta-é mbó mbó dow-ti kí ɔ̀ tijə bəl-é bè.

³³ D'ulə rɔ̀sol dɔ̀-é-ti k̀arè dow ilə ká nàji-ti liə al Dow à pa ta kí sobi dɔ̀ nganka-é al, kdɔ̀talə d'ində ngangi ndɔ̀ liə dɔ̀nangi-ti nèŃ.»

³⁴ Njèrakullə kí boy kinlé, dɔ̀ji Pilipi panè: «M'ra-i kɔ̀gri ya, kadi 'idə-m se to nə̀ bá njèpata kí ta Lubə-ti kinlé pa ta liə bè wa? Ẽ pa ta kí dɔ̀-é ɛ-ti ya əse pa ta kí dɔ̀ dow kí rangi-ti wa?»

³⁵ Bəba Pilipi un ta ə ulə gin-é dɔ̀ ta-ti kí mɛɛ mbete-ti kí ɛ isi ndó lé bá idə-é-né Poyta kí Maji lə Jeju.

³⁶ Dɛ d'un rəbi sar 'tɛɛ lo-ti madi kí man tò-ti. Bəba njèrakullə kí boy lé panè: «'Oo bè, man é tò tin, ngà se ri bá ɔ̀gi kadi m'ra batəm wa?»

³⁷ [Pilipi idə-é panè: «Kinə i adi mɛɛ-i lay Jeju lé, 'a ra batəm ya.» Bəba dingəm lé təl panè: «M'adi mɛɛ-m kí Jeju Kristi to Ngon lə Lubə.»]

³⁸ Bəba ɛ un ndu adi pusi ɔ̀ nangi. Rəmə Pilipi ɔ̀w siə dan man-ti ɔ̀w ra-é batəm.

³⁹ Ngà loki dɛ 'tɛɛ kəm man-ti rəmə, Ndil 'Babe un Pilipi ɔ̀w siə adi njèrakullə kí boy lé oo-é al, ngà ɛ un ta rəbi liə ɔ̀w k̀i rɔ̀nəl.

⁴⁰ Pilipi ubə rəmə ubə bebo Ajoti-ti nɔ̀, ngá bá ilə mbɛ Poyta kí Maji taá-taá mɛɛ bebo-je-ti lay ɔ̀w njal tɛɛ-né bebo Sejare-ti.

9

*Sol adi mēg-é Jeju Kristi**Knj 22:3-16; 26:9-20; Gal 1:1-16*

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, mēg Sol tò səl dɔ kò-ti kí kadi n'adi njéndó né-je lə 'Babe rəm, dɔ tɔl-ti kí kadi n'tɔl-dé rəm, adi ɔw rɔ burə dɔ njégugnə-je-ti lə Lubə

² dəji-é mbete kdɔ kɔw-né mēg kəykəwnə-je-ti lə jipi-je kí mēg bə-ti kí Damasi kadi kinə n'ingə dingəm-je əse dené-je kí d'un rəbi néndó kí sigi kin rəmə n'uwə-dé, n'tó-dé njim-njim, n'ree sə-dé bebo Jorijaləm-ti.*

³ Loki ɛ un rəbi ɔw tɛɛ ngosi kɪ bebo Damasi rəmə, tajinati nè ya, lo i dɔrɔ-ti ndógi ree gə dɔ-é sipi.

⁴ Ɛ tɛɛ usi nangi ə oo ndi dow pa siə ta panè: «Sol, Sol, kdɔ ri bá 'ulə kəm-m ndoo bè wa?»

⁵ Ɛ ilə-é-ti panè: «I to nɔ́ wa, 'Babe?» Ngá bá 'Babe panè: «To ma Jeju kí 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya. [Nékatí kí 'tosi-né kuti-i lé, to kí 'njirə kuti-i kí gogi-gogi ə à kusi rɔ-i-ti palangi ya tɔ. Sol dadi par-par ə lo ta igi-é səl adi panè: 'Babe, ri bá i 'ndigi kadi m'ra m'adi-i wa? Beba 'Babe idə-é panè]†:

⁶ Kí nè-ti kin ya, i taá 'ɔw mēg bebo-ti kin rəmə, d'a kidə-i né kí tò kadi 'a ra.»

⁷ Dow-je kí 'dan Sol lé, lo ta igi-dé səl adi 'təl d'a dɔ-nə-ti ndingi; də d'oo ndi dow, ngà daji rɔ-é bá d'oo al.

* 9:2 9:2 Eja 30:21; Pa 27:11 † 9:5 9:5 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mēg mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɪ ji-dé kɪ ta greki.

⁸ Sol ubə nangi i taá lé, kəm-é tɛɛ maji ya, ngà koo bá oo-né lo al. Beba d'uwə ji-é 'ndɔr-é d'ow siə mee bebo Damasi-ti.

⁹ E oo lo al rəm, uso né al rəm, bá ay man al rəm ndɔ mutə.

Lubə ulə Ananiasɪ rɔ Sol-ti

¹⁰ Njèndó né káre bè ri-é lə Ananiasɪ, isi mee bebo Damasi-ti nɔɔ. Né ra-é toki ni bè bá 'Babe ba-é panè: «Ananiasɪ!» Ə e ilə-é-ti panè: «'Babe, m'a nè.»

¹¹ Beba 'Babe idə-é panè: «Yən, 'i taá kalangi 'ow dɔ rəbi-ti kí 'ba-é rəbi kí a njururu kin, rəmə 'ow mee kəy-ti lə Judasi ə 'dəji-é dow kí Tarsi‡ kí 'ba-é Sol; kɔ Sol lé loki isi pa ta kɪ Lubə

¹² ə né ra-é to kí ni bè rəmə oo dingəm káre bè kí ri-é lə Ananiasɪ tɛɛ kəm-é-ti adi oo-é. E oo kí Ananiasɪ lé ow kəy ə ində ji-é dɔ-é-ti, kɔ kadi kəm-é təl oo lo gogi.»

¹³ Ngà Ananiasɪ idə 'Babe panè: «'Babe, dow-je nɔ ya d'ɔr poy né-je kí maji al lay kí dingəm kin ra kɪ njékaa njay lə-i kí d'isi mee bebo Jorijaləm-ti d'adi m'oo.

¹⁴ Ə dingəm kinlé, njékun dɔ njégugnə-je ya d'adi-é tɔgi kadi ree nè uwə dow-je lay kí 'to njéba ri-i-je.»

¹⁵ Ngà 'Babe idə-é panè: «'ɔti 'ow. Kɔ dingəm kinlé to dow kí m'mbəti-é kɔ kadi ow pa ta ləm adi gin dow-je kí 'to jipi-je al rəm, adi ngar-je rəm, bá adi Israyel-je rəm tɔ.

‡ 9:11 9:11 Tarsi to bebo lə dɔnangi Silisi kí dɔnangi Aji-ti, kí bone to Turki kin.

16 Ma ya m'a toji-é kò-je lay kí à kingə kɔɔ ta lə-m.»

17 Bè ngá bá Ananiasi ɔti ɔw. Ə loki ɔw mɛɛ kəy-ti rəmə, ində ji-é dɔ Sol-ti bá panè: «Ngonkɔ-m Sol, 'Babe Jeju kí tɛɛ sə-i busi dɔ rəbi-ti loki isi ree lé, bá ulə-m, kɔɔ kadi kəm-i oo lo rəm, bá kɔɔ kadi Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-i rəm tɔ.»

18 Rəmə tajinati nè ya né kí titi-nə kì ngoy kanji bè tɛɛ kəm Sol-ti tusi nangi, adi kəm-é oo lo maji gogi. Beba ɛ ɪ taá ə 'ra-é batəm

19 bá go-ti uso né ə tógi-é təl ree rɔ-é-ti gogi.

Sol ndó ta lə Lubə mɛɛ be-ti kí Damasi

Sol ra ndɔ sɛ nati kì njéndó né-je kí mɛɛ be-ti kí Damasi,

20 ya rəmə, ɛ un kuti pa ta lə Lubə mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je panè: «Jeju lé, to Ngon lə Lubə.»

21 Dow-je lay kí d'oo ta-je liə lé, lo ta igi-dé səl adi 'panè: «Dingəm kan ya bá to njèkulə kəm dow-je kí 'ba ri Jeju ndoo nə mɛɛ be-ti kí Jorijaləm lé al wa? ɛ ra gosi ree nè kɔɔ kuwə-dé tó-dé njim-njim kow sə-dé kadi njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə lé, al ya wa?»

22 Ngá Sol uwə rɔ-é ngá mɛɛ kadmɛɛ-ti ki kete-kete, adi lo-é ndoɟi jipi-je kí njékisi Damasi, adi dɛ d'oo ta kí d'a pa siə al, kdotalə ɛ toji-dé adi 'gə kí Jeju lé ya to KristiŠ lé.

23 †Asi ndɔ nə go-ti lé, jipi-je d'ɔji-nə ta kɔɔ kadi 'təl Sol,

Š 9:22 9:22 Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 9:23 9:23 2Kɔ 11:32,33

24 ngà ta-é usi mbi-é-ti. Dɛ d'ow mbing ya 'ngəm-é ndoo-je kì kada-je tarəbi-je-ti kí ow mɛɛ bebo-ti kɔo kadi n'toli-é.

25 Ya ngà ndoo ya njéndó né-je d'adi-é isi mɛɛ jangá-ti bá d'ulə-é kì dɔ bɔr d'adi-é ur nangi gidi be-ti ndaa-ti.*

Sol ow mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti

26 Loki Sol ow mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, ɛ sangi kɔo kində rə-é nati kì njéndó né-je lə Jeju, ngà dɛ lay ya 'bəl-é, kɔɔtalə dɛ 'gir 'panə ɛ to njéndó né lə Jeju kí tɔgrɔ-ti al.

27 Ngà Barnabasi ow siə rɔ njékowkulə-je-ti lə Jeju, ə ɔr-dé poy koo kí Sol oo 'Babe dɔ rəbi-ti, kì poy ta-je kí 'Babe idə-é, bá ɔr-dé poy mbɛ kí Sol ilə kì ri Jeju kì mɛɛ-é kí nda kay mɛɛ bebo Damasi-ti rəm tɔ.

28 Dɔkaglo-é-ti kinlé, Sol ində rə-é nati sə-dé ə lo lay kí d'ow-ti mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, Pol ow sə-dé rəm, təl sə-dé rəm, bá ɛ pa ta kì ri 'Babe kì mɛɛ kí nda kay-kay rəm tɔ.

29 ɛ pa ta kì jipi-je kí njépata grɛki rəm, ɛ naji-dé ta-ti rəm, rəmə dɛ 'sangi kadi 'tol-é kɔgi.

30 Loki njékadmɛɛ-je d'oo poy-é lé, d'ɔr Sol d'ow siə mɛɛ bebo Sejare-ti, ngà bá d'adi-é ow mɛɛ bebo Tarsi-ti.

31 Njékəwnə-je lay kí dɔnangi Jude-ti, kì dɔnangi Galile-ti, kì dɔnangi Samari-ti, d'isi kì lapiya rəm, bá 'ngə mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé; dɛ d'ow kì kete-kete mɛɛ bəl 'Babe-ti rəm, bá Ndil kí aa njay ra sə-dé adi kɔr njékəwnə-je ɿ dɔ madi-é-ti kì kete-kete rəm tɔ.

* 9:25 9:25 2Kɔ 11:32

Ene ingə lapiya

³² Piyər ɔw kɪ dɔbe-dɔbe, beba ndɔ káre bè ɔw rɔ dow-je-ti kɪ 'to njékaa njay-je kɪ d'isi mɛɛ bebo Lida-ti.

³³ Lo-é-ti kinlé, d'ingə dingəm káre kɪ ri-é lə Ene, to njèrɔkoy mburuki adi tò nangɪ bal jinày joo.

³⁴ Piyər idə-é panè: «Ene, Jeju Kristi adi-i lapiya! 'I taá ə 'un né tò-i.» Rəmə tajinati nè ya Ene ubə nangɪ i taá.

³⁵ Dow-je lay kɪ mɛɛ bebo Lida-ti, kɪ diləmbo-ti kɪ Sarɔ kɪ d'oo Ene lé, d'adi mɛɛ-dé 'Babe.

Dɔrkasi tɔsi ndəl

³⁶ Njéndó né kɪ dené káre bè isi bebo Jope-ti nɔɔ; ri-é lə Tabita (kɪ ta grɛkɪ lé 'panè Dɔrkasi) ə kɔr mɛɛ-é to «kal.» ɛ to dené kɪ njèra maji ɲa rəm, to njèra kɪ njéndoo-je rəm tɔ.

³⁷ Mɛɛ ndɔ-je-ti kinlé, mɔy ra-é adi-é oy. Loki 'ndogi-é man rəmə, d'un-né d'ɔw d'ilə-é mɛɛ kəy-ti kɪ taá dɔ madi-é-ti†.

³⁸ Be kɪ Lida lé tò ngɔsi kɪ be kɪ Jope, beba loki njéndó né-je d'oo poy Piyər kɪ isi Lida rəmə, d'ulə dow-je joo rɔ-é-ti 'panè: «Kɔgri ya, 'ree kalangɪ 'ingə-ji.»

³⁹ Beba Piyər i taá kalangɪ ya ɔw sə-dé. Loki ɛ ree tɛɛ lé, d'ɔr nɔ-é d'ɔw siə mɛɛ kəy-ti kɪ tò dɔ madi-é-ti taá lé rəmə, njéngɔwkoy-je lay ya 'ree rɔ-é-ti kɪ nɔ ta-dé-ti, ə 'tɔji-é kubi kul-je kɪ kubi-je kɪ rangɪ kɪ Dɔrkasi oji adi-dé taá-taá, loki ɛ isi-né kɪ dɔ-é taá bəy.

† 9:37 9:37 Knj 1:13

⁴⁰ Piyər adi dow-je lay 'tɛɛ ndaa-ti bá ɛ ɔsi məkəji-é nangi pa ta kɪ Lubə, bəy ngá bá ɛ təl kəm-é ki rɔ nin-ti lé ə panè: «Tabita, ɪ taá!» Rəmə Tabita tɛɛ kəm-é yərərə, ə loki oo Piyər lé, ɛ ɪ isi taá.

⁴¹ Bəbə Piyər uwə ji-é adi-é ɪ ɔ taá. Ngá bá ɛ ba njékaa njay-je kɪ njéngowkoy-je ə tɔji-dé Tabita lé kəm.

⁴² Dow-je lay kí bebo Jope-ti ya ta-é usi mbi-dé-ti, adi dow-je nɔ d'adi mɛɛ-dé 'Babə.

⁴³ Piyər ra ndo nɔ Jope, mɛɛ kəy-ti lə Simɔ kí to njəkɔl ndaa.

10

Ta lə Piyər-je kɪ Kɔrnəy *Knj 11:5-17*

¹ Dingəm káre bə isi bebo Sejarə-ti, ri-é lə Kɔrnəy, ɛ to njəkun do kuti asgar-je bu kí 'ba-dé «asgar-je kí Itali.»

² Kɔrnəy lé, to dow kí njəkilə kuji do Lubə-ti rəm, to njəbəl Lubə rəm, bá dow-je lay kí mɛɛ kəy-ti liə kàrè bə ya tɔ. Njéndoo-je kí dan jipi-je-ti lé, taá-taá ya ɛ ra sə-dé maji nɔ rəm, to njəpata kɪ Lubə taá-taá rəm tɔ.

³ Loki kàdɪ təl rɔ-é adi à to kàdɪ mutə je bə lé, né ra-é toki nɪ bə, adi ɛ oo malayka lə Lubə yərərə kəm-é-ti, ree rɔ-é-ti ə ba-é panè: «Kɔrnəy!»

⁴ Kɔrnəy oo malayka lé gərərə rəmə, ɛ bəl nɔ adi dəji-é panè: «Ri ra né wa, 'Babə?» Malayka lé, idə-é panè: «Ta-je kí 'isi 'pa kɪ Lubə rəm,

maji-je kí 'isi 'ra k̀i njéndoṅ-je lé, ɔw tɛɛ rɔ Lubə-ti ə mɛɛ-é ole dɔ-i-ti.

⁵ Beba kí ngosnè-ti kin ya, 'ulə dingəm-je mɛɛ be-ti kí Jope, kɔɔ kadi d'ɔw 'ba Simɔ́ kí ri gajì-é lə Piyər d'adi-é ree.

⁶ Piyər lé, tò be lə Simɔ́ kí to njèkol ndaá, kí kəy liə tò kàdì babo-ti ngosi kin.»

⁷ Loki malayka kí pa siə ta lé, ɔti ɔw bè ya rəmə, Kɔrnəy ba ngannjékullə-je liə joo rəm, ba asgar káre kí to njèkilə kuji dɔ Lubə-ti n̄a dan dɛ-ti kí d'isi gin tógi-ti liə,

⁸ adi 'ree ə ɔr-dé poy né-je kí ra né lé lay, ngá bá ulə-dé bebo Jope-ti.

⁹ Lo aa go-ti, loki ngannjékullə-je, d'usi rəbəə d'ɔw sar 'tɛɛ ngosi k̀i bebo Jope rəmə, Piyər al taá dɔ kəy dur dur-ti kɔɔ pa ta k̀i Lubə k̀i kàdì kí a jam dɔ be-ti.

¹⁰ Bo ra-é adi ndigi kuso né. Ngà loki d'isi 'ra nékuso kɔɔ kadi-é ya bəy rəmə, né ra-é toki n̄i bè.

¹¹ E oo lo kí dɔrɔ-ti tò tagra, rəmə né kí titi-n̄a k̀i takubi kí tati pəl-pəl, ə 'tó kulə sul-é-je-ti sɔ lay, i taá isi risi k̀i dɔnangi-ti.

¹² Dɔ-je lay kí nja-dé ra sɔ-sɔ, dɛ kí d'agi nangi, k̀i yəl-je kí 'nar taá 'tò mɛɛ takubi-ti lé, k̀i kuti-dé kuti-dé.

¹³ Rəmə Piyər oo ndi dow pa siə ta panè: «Piyər, 'i taá 'tol-dé 'uso!»

¹⁴ Ngà Piyər panè: «Kuy! 'Babe, né kí maji al əse né kí tò n̄ɛ bè kinlé m̄a m'uso nja káre al*.»

* **10:14 10:14** Mbl 11:1-47

15 Piyər oo ndi dow lé təl pa siə bəy panè: «Né kí Lubə təl-é adi aa njay ngá lé, i 'a koo kí né kí tò n̄e al ngá.†»

16 Né-é kinlé ree bè-bè nja mutə rəmə, lo-é-ti n̄ɔɔ ya təl ɔw dora-ti gogi, 17 adi Piyər dəji rɔ-é ta panè: «Né kí ra-m toki n̄i bè kinlé, kɔr m̄e-é to ri wa?» Ngà loki ɛ isi gir ta-é kí gir ya bəy rəmə, dingəm-je kí Kɔrnəy ulə-dé lé, d'a 'dəji 'panè se kəy lə Simɔ̀ tò rá wa, ə 'ree d'a takəy-ti ngosi ngá.

18 Dɛ 'ba ba k̄i ndi-dé kí boy 'dəji 'panè: «Lo kin ya bá Simɔ̀ kí ri gají-é lə Piyər tò-ti lé al wa?»

19 Loki Piyər isi gir ta kí dɔ kɔr m̄e-é né-ti kí ra-é toki n̄i bè kinlé ya bəy rəmə, Ndil kí aa njay idə-é panè: «'Oo bè, dingəm-je mutə d'a 'dəji-i.

20 'I taá, 'risi nangi ə 'ɔw sə-dé, bi 'tadi ti-ti al, kdɔ to m̄a ya bá m'ulə-dé.»

21 Ngá bá Piyər risi nangi ɔw rɔ-dé-ti idə-dé panè: «Yən, m̄a kí 'sangi-mi lé, ya é m'a tin. Ngà se səi 'reei ban wa?»

22 Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «To Kɔrnəy njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu bá ulə-ji. ɛ to dow kí njururu, to njèbəl Lubə, jipi-je lay ya 'pa ta k̄i dɔ-é-ti maji. Lubə adi malayka kí aa njay ree t̄e-é k̄i dɔ ta adi-é kad̄i ulə kulə ba-i kdɔ kad̄i ɔw idə-é ta.»

23 Beba Piyər adi-dé 'tò kəy rɔ-é-ti n̄ɔɔ ya.

Lo aa k̄i ndoge ngá bá Piyər usi rəbəə ɔw sə-dé. Njékadm̄e-je kí ná-je m̄e-é bebo Jope-ti 'dan-é.

24 Lo aa go-ti, 't̄e-é m̄e-é bebo Sejare-ti. Loki Kɔrnəy isi ngəbi-dé lé, ɛ ulə kulə ba noji-é-je, k̄i nam-é-je kí ɛ ndigi-dé n̄a.

† 10:15 10:15 Mar 7:15

²⁵ Loki Piyər ɔw kɔɔ kandi kəy go-dé-ti rəmə, Kɔrnəy tilə kəm-é, usi nangi nja-é-ti, ɔsi dɔ-é nangi nɔ-é-ti.

²⁶ Ngà Piyər uwə-é ki taá ə panè: «'I taá! Mə kàrè m'to dow madi-i tɔ.»

²⁷ Piyər pa siə ta taá-taá andi-né mɛɛ kəy-ti rəmə, ingə dow-je kí 'kəw-nə nɔ.

²⁸ Ə ɛ pa sə-dé panè: «Səi 'gəi maji, ndukun lə-ji lé, ɔgi dow kí to jipi kadi ində rɔ-é nati kɔ dow kí to jipi al əse kadi ɔw mɛɛ kəy-ti liə. Ngà mə lé, Lubə idə-m panè: “M'a koo dow kadi to dow kí maji al əse to dow kí tɔ nɛ takəm-n'ɛ-ti al.”

²⁹ Gin-é kin bá loki səi 'bài-mi lé, m'tadi ti-ti al ya m'ɔti par m'ree-né tin. M'dəji-si se ri bá uləi-né kulə go-m-ti wa?»

³⁰ Ngà bá Kɔrnəy idə-é panè: «'Oo bè, bone, asi ndɔ sɔ ngá, m'isi m'pa ta kɔ Lubə mɛɛ kəy-ti lə-m kɔ kadi kí mutə kí losɔɔ, rəmə tajinati nè ya dingəm káre kí ulə kubi kí ndóle kəy-kəy ɔ nɔ-m-ti,

³¹ idə-m panè: “Kɔrnəy, Lubə oo ndi-i, bá mɛɛ-é ole dɔ maji-je-ti kí isi ra kɔ njéndoo-je kin rəm tɔ.

³² 'Ulə dow-je bə-ti kí Jope, kɔɔ kadi d'ɔw 'ba Simɔ kí ri gají-é lə Piyər d'adi-é ree. ɛ tɔ mɛɛ kəy-ti lə Simɔ kí to njəkɔl ndaá kí isi kadi babo-ti ngɔsi kin.”

³³ Bəba kalangi bè ya m'ulə-né dow-je go-i-ti tin. Adi ree lə-i kinlé, maji nɔ. Kí ngɔsnè-ti kinlé, je lay ya j'isi nɔ Lubə-ti nè, kɔɔ koo ta-je lay kí 'Babe un ndu kadi 'pa adi-ji.»

Piyər ɔr ta mɛɛ kəy-ti lə Kərnəy

³⁴ Piyər un ta panè: «Ooi maji, m'gə kí Lubə ɔr kəm dow al.

³⁵ Gin dow-je kí rá-rá ya lé, dow kí bəl Lubə rəm, ra né kí njururu lé, à nəl Lubə ya.

³⁶ Səi 'gəi maji, Lubə adi ta liə kí to Poyta kí Maji kí sobi do lapiya ɔw ro Israyel-je-ti kə takul Jeju Kristi. Ʒ ya to 'Ba dow-je lay‡.

³⁷ Né kí un kuti ra né donangi Galile-ti, sar tɛɛ-né donangi Jude-ti go mbɛ-ti kí Jə ilə sobi do batəm lé, səi 'gəi maji.

³⁸ Kəm rəbi kí Lubə adi-né Ndil kí aa njay rəm, adi-né tógi Jeju kí Najareti-ti lé, kàrè səi 'gəi maji to. Jeju kí ɔw kə bə-bə ra maji kə dow-je, aji dɛ kí d'isi gin tógi-ti lə Sú lé, kàrè səi 'gəi maji rəm to, kdotalə Lubə nəy siə.

³⁹ Né-je lay kí Jeju ra mɛɛ bə-je-ti lə jipi-je, kə né-je kí ɛ ra mɛɛ bəbo Jorijaləm-ti lé, jɛ joo kə kəm-ji, bá j'oo ta-é kə mbi-ji rəm to. Ngà dɛ 'bə-é kagdəsi-ti 'tol-é.

⁴⁰ Rəmə Lubə adi-é təsi ndəl ində lo tɛɛ mɛɛ ndo kí njékungi-ti mutə ə Lubə adi-é toji ro-é.

⁴¹ Ro dow-je-ti lay al, ngà ro-ji jɛ-ti kí Lubə mbəti-ji kete kdo kadi j'to njəkor poy ta-je liə lé bá ɛ toji ro-é ro-ji-ti. Loki ɛ təsi ndəl ində lo tɛɛ kàrè, jɛ j'uso siə né nati rəm, bá j'ay siə nati rəm to.

⁴² Bəbə ɛ un ndu adi-ji, kdo kadi j'ilə mbɛ j'adi dow-je 'gə kí Lubə ində-n'è kí njəgangta do dow-je-ti kí d'isi kəm rəm, do dɛ-ti kí d'oy rəm.

‡ 10:36 10:36 Eja 52:7

⁴³ Njépata-je kí ta Lubə-ti lay ya 'pa ta kí dɔ-é-ti 'panè: “Dow kí rá-rá kí adi-é meɛ-é lé, Lubə à kiŋə go majal-je liə kɔgi kadi-é kì takul ri-é.”»

Dow-je kí 'to jipi-je al kàrè d'ingə Ndil aa njay

⁴⁴ Loki Piyər isi pa ta bè-bè ya bəy rəmə, Ndil kí aa njay risi ree dɔ dow-je-ti lay kí d'isi d'oo ta liə lé.

⁴⁵ Beβa njékadmɛɛ-je kí 'to jipi-je kí 'dan Piyər ree siə natì lé, ndil-dé tɛɛ sɔy, kdɔtalə Lubə adi Ndil kí aa njay kadkare-ti, dow-je kí 'to jipi-je al tɔ.

⁴⁶ Kdɔ dɛ d'oo ndi-dé kí d'isi 'pa ta kì ndɔ ta bɛ lə dow-je kí rangi, bá 'tɔy Lubə rəm, ngá bá Piyər panè:

⁴⁷ «Dow-je kí d'ingə Ndil kí aa njay titi-nɔ sə-ji bè tɔ lé se dow à kɔgi-dé ra batɛm kəm man-ti wa?»

⁴⁸ Ə Piyər lé, un ndu kadi 'ra-dé batɛm kì ri Jeju Kristi. Go-ti, dɛ dəji-é kadi isi sə-dé kì mbɔr moki tá.

11

Piyər ɔr gin panjiyə-é adi njékəwnɔ-je kí bebo Jorijalɛm-ti

Knj 10:1-33

¹ Njékowkulə-je, kì njékadmɛɛ kí d'isi dɔnangi Jude-ti, d'oo poy-é kí dɛ kí 'to jipi-je al ya kàrè 'taa ta lə Lubə tɔ.

² Ngà loki Piyər təl ree bebo Jorijalɛm-ti lé, njékadmɛɛ-je kí 'to jipi-je 'kɔl siə 'panè:

³ «I 'ow meɛ kəy-ti lə dow-je kí d'ijə-dé gan-jangi al ə 'uso sə-dé né!»

4 Beba Piyər ɔr-dé go né-je kí ra né lé berere-berere panè:

5 «M̄ m'isi m̄eɛ bebo Jope-ti, ə loki m'isi m'pa ta k̄i Lubə rəmə, m'tɛɛ m'usi ə né ra-m toki ni bè, adi m'oo né kí titi-n̄ k̄i takubi kí tati pəl-pəl kí 'tó kulə sul-é-je-ti so lay, i d̄ɔr̄-ti risi ree njal rɔ-m-ti.

6 M'oo takubi lé géréré rəmə, m'oo d̄ɔ-je kí nja-dé ra so-so, d̄ɔ-je kí wale rəm, d̄ɛ kí d'agi nangi rəm, bá yəl-je kí 'nar taá rəm tɔ.

7 Beba m'oo ndi dow idə-m panè: “Piyər 'i taá 'tɔl-dé 'uso!”

8 Ngá bá m̄ m'ilə-ti m'panè: “Kuy! 'Babe, né kí maji al əse né kí tò n̄ bè kin ɔdi ta-m nja káre al.”

9 M'oo ndi dow ba d̄ɔr̄-ti ya b̄ɔy panè: “Né kí Lubə təl-é adi aa njay ngá lé, i 'a koo ki né kí tò n̄ al ngá.”

10 Né kinlé tɛɛ bè-bè nja mutə, bá təl lay ɔw d̄ɔr̄-ti gogi.

11 Rəmə lo-é-ti nè ya, dingəm-je kí mutə kí d'ulə-dé bebo Sejare-ti kadi 'ree rɔ-m-ti lé, 'ree d'ɔ takəy-ti kí m'isi-ti.

12 Ə Ndil kí aa njay idə-m kadi m'ɔw sə-dé, bi kadi m'tadi ti-ti al. Beba ngankɔ-m-je kí m̄eɛ kan, 'dan-m d'adi j'ɔw m̄eɛ kəy-ti lə Kɔrnəy.»

13 Beba njəkəy lé ɔr-ji poy né kí ra né lé panè: «M'oo malayka ree m̄eɛ kəy-ti lə-m, idə-m panè: “'Ulə kulə m̄eɛ be-ti kí Jope kadi d'idə Simɔ kí ri gaji-é lə Piyər kadi ree.

14 ɛ bá à kidə-i ta kí à kaji-né k̄i d̄ɛ kí m̄eɛ kəy-ti lə-i lay.”

15 Loki m'un gin pa ta lé, Ndil kí aa njay ree

dɔ-dé-ti titi-n̄a kí ndɔki ree-né dɔ-ji j̄əi-ti lo kulə gin-é-ti n̄u kinlé bè tɔ.*

16 †Beβa m̄eɛ-m ole-né dɔ ta-ti kí 'Babe pa panè: «Ja ra dow-je batem mani, ngà s̄əi lé batem lə Ndil kí aa njay bá a rai.†»

17 Kinə Lubə adi-dé Ndil kí aa njay kadkare-ti titi kí ɛ adi-ji-né j̄əi kí j'adi m̄eɛ-ji 'Babe Jeju Kristi bè tɔ lé, m̄a m'to n̄á bá kad̄i m'mbat̄i go Lubə-ti wa?»

18 Loki d'oo ta-je kin bè lé, d̄ɛ lay ya d'ilə m̄eɛ-dé nanḡi p̄ɔɔ, adi d'osi gaj̄i Lubə 'panè: «Tɔgrɔ-ti ya, dow-je kí 'to jipi-je al ya kàrè, Lubə adi-dé tarəbi adi d'in̄ə panjiyə-dé kí maji al kɔgi d'isi-né kəm sartaganḡi.»

Njékəwn̄a-je kí bebo Antiosi

19 †Kulə kəm-n̄a ndoo kí ulə gin-é dɔ koy Etiyən-ti lé, ra adi njékadm̄eɛ-je 'sane-n̄a. D̄ɛ kí mad̄i-je d'ow njal 't̄eɛ bebo Penisi-ti, k̄i d̄onangi Siprə kí t̄ò dan ba-ti rəm, bá bebo Antiosi-ti tɔ; ə 'pa ta lə Lubə d'adi jipi-je ya par.‡

20 Rəmə njékadm̄eɛ-je kí 'n̄á-je kí dan d̄ɛ-ti kí 'to dow-je kí d̄onangi Siprə, k̄i bebo Sir̄ən-ti d'ow bebo Antiosi-ti d'ilə mbe Poyta kí Maji lə 'Babe Jeju d'adi dow-je kí 'to gr̄eki-je tɔ.

21 Beβa t̄ógi 'Babe n̄əy sə-dé adi dow-je n̄a ya d'in̄ə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi ə d'adi m̄eɛ-dé 'Babe.

* **11:15 11:15** Knj 2:1-4. † **11:16 11:16** Knj 1:5 † **11:16 11:16** Knj 1:5 † **11:19 11:19** Knj 8:1-4 ‡ **11:19 11:19** Knj 8:1

22 Ə ta-é usi mbi njékəwnə-je-ti kí bebo Jorijaləm-ti, adi d'ulə Barnabasi d'adi-é ɔw njal bebo Antiosi-ti rɔ-dé-ti.

23 Loki Barnabasi ɔw tɛɛ, bá oo ramaji lə Lubə bè lé, rɔ-é nəl-é n̄ɔ adi ulə dingəm mɛɛ-dé-ti lay kadi 'nam kàdì 'Babe-ti kì mɛɛ-dé kí káre-rè.

24 Barnabasi lé to dow kí maji rəm, Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-é rəm, bá to njèkadmɛɛ kí n̄ɔ rəm tɔ. Beba kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'ree rɔ 'Babe-ti.

25 Go-ti lé Barnabasi j̄ ɔw bebo Tarsi-ti kɔɔ sangi Sol.

26 Ngà loki ingə-é lé, adi-é ree siə bebo Antiosi-ti. Ə də joo lay ya 'ra bal káre nati kì njékəwnə-je lo kingə-nə-je-ti lə-dé ə kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya də 'ndó-dé né. Mɛɛ bebo Antiosi-ti lé bá to loki dɔsɔy saki-saki kí 'ba njéndó né-je lə Jēju «njékun go Kristi.»

27 Dɔgangi ndɔ-é-je-ti kinlé, njépata-je kí ta Lubə-ti d'j̄ bebo Jorijaləm-ti d'ɔw bebo Antiosi-ti.

28 †Ndil kí aa njay tɛɛ kì dɔ ta adi dow káre dan-dé-ti kí ri-é lə Agabusi adi panè: Bobo à kusi dɔnangi-ti nè lay. Rəmə, ɓo lé usi bal kɔɓe-ti lə ngar Klodi ya tɔŦ.

29 Beba njéndó né-je d'un ndu-dé kadi n̄ɔ-n̄ɔ ya adi né kí go nékingə-é-ti kadi d'ulə-né kì kadkare-ti kadi ra kì njèkadmɛɛ-je kí d'isi dɔnangi Jude-ti.

30 Dɛ 'mbɔ kadkare-je lé, d'ulə-né Barnabasi-je kì Sol rɔ 'ngatógi-je-ti kí dɔnangi Jude-ti.

† 11:28 11:28 Knj 21:10 § 11:28 11:28 Knj 21:10

12

Koy Jaki, kì kuwə Piyər dangay-ti

¹ Dɔkaglo-é-ti kinlé, ngar Erodi un kuti kulə kəm dow-je madi dan njékəwnə-je-ti ndoo.

² Beba ɛ adi 'tɔl Jaki* kí ngonkɔ Jə kì kiyəɔ.

³ Loki oo kadi né kí n'ra kin nəl jipi-je nɔ lé, ɛ adi d'uwə Piyər d'ilə-é dangay-ti tɔ. Ndɔ-é-ti kinlé, to ndɔ ra nɔy kí 'ra kì mbè kí əm goto-ti†.

⁴ Loki Erodi adi d'uwə Piyər d'ilə-é dangay-ti lé, ɛ ɔy asgar-je sɔ-sɔ kuti sɔ adi 'ngəm ta-é, kdɔtalə ɛ gir kadi n'gangi ta dɔ-é-ti ndaa-ti takəm kosi dow-je-ti go ra nɔy Paki-ti.

⁵ Loki Piyər ɔ kəy dangay-ti lé, njékəwnə-je 'pa ta kì Lubə kì rɔ tungə-dé ya par-par kɔɔ ta liə.

Tɛɛ dangay-ti lə Piyər

⁶ Ndɔɔ bè, kadi lo aa ə Erodi à tɛɛ siə dan dow-je-ti kɔɔ gangta dɔ-é-ti lé, Piyər tɔ bi mbunə asgar-je-ti joo. D'ilə Piyər sil rəm, bá njéngəm takəy dangay-je 'ngəm rəm tɔ.

⁷ Rəmə kəm kí kində jipi bè ya malayka lə 'Babe tɛɛ kɔy ə loki Piyər tɔ-ti lé ndógi doo, ngá bá Malayka lé ində kàdì Piyər dɛ-dɛ ndəl-é-né panè: «I taá kalangi!» Rəmə sil kí ji-é-ti lé gay wɔgrɔ-wɔgrɔ.

⁸ Ngá bá malayka lé idə-é panè: «'Un ndaa dɔɔ bədi lə-i 'dɔ-né bədi-i ə 'ulə saba lə-i nja-i-ti.» Piyər ra titi kí ɛ idə-é-né, ngá bá malayka lé təl idə-é panè: «'Ulə kubi kul lə-i ə 'un go-m.»

* **12:2 12:2** ɛ kinlé, to Jaki kí ngon lə Jebede. † **12:3 12:3** Tɛt 12:1

9 Piyər tɛɛ kəy dangay-ti njiyə go malayka-ti. Né kí malayka ra kinlé, Piyər oo kí to né kí tɔgrɔ-ti al. Ɛ gir panè to ni.

10 Loki d'ində ta njéngəm takəy dangay-je kí dɔsəy 'gangi, 'ree d'ində kí njèkungi-ti joo 'gangi, 'ree 'tɛɛ tarəbi-ti kí 'ra kì ngow là kí to tarəbi kí ɔw kì mɛɛ bebo-ti rəmə, tarəbi-é lé tɛɛ nɔ-dé-ti kì dɔ rɔ-é ya, adi 'tɛɛ ndaa-ti d'un rəbi káre bè d'isi d'ɔw rəmə, malayka lé, igi yom go Piyər-ti.

11 Ngá bá kəm Piyər ijə yərərə adi panè: «Kí nè kin bəy bá m'gə maji kí to 'Babe ya ulə malayka liə adi ree ɔr-m ji ngar Erodi-ti rəm, ɔr-m mɛɛ né-je-ti kí maji al lay kí jipi-je 'ndigi ra sə-m rəm tɔ.»

12 Loki kəm Piyər ijə dɔ rɔ-é-ti maji lé, ɛ ɔw be lə Mari kí kɔ Jə. Jə lé, ri gají-é lə Marki. Kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'kəw-nə be lə Mari lé, d'isi 'pa ta kì Lubə.

13 Loki Piyər ree tɛɛ takəy-ti ɔ ində takəy rəmə, ngonnjèkullə kí dené kí 'ba-é Rodi ree kɔo koo.

14 Ngà loki ɛ ree bá oo ndi Piyər gə rəmə, rɔ-é nəl-é nɔ adi ɔr takəy al, ngà təl kì ngodi ɔw idə-dé panè Piyər ɔ ndaa-ti takəy-ti nɔɔ.

15 Rəmə d'ilə-é-ti 'panè: «Dɔ-i ində-i wa!» Ngà ɛ təl idə-dé panè: «To Piyər ya lé.» Ngá bá dɛ 'panè: «À to malayka liə je bè.»

16 Ngà Piyər ində takəy par-par. Bəba loki 'ree 'tɛɛ takəy bá d'oo-é rəmə, lo ta igi-dé səl.

17 Piyər ra ji-é kəngi-dé-né kadi 'pa ta al, ngá bá ɛ ɔr-dé poy né kí 'Babe ra bá ɔr-é-né kəy dangay-ti tɛɛ-né siə ndaa-ti lé. Ɛ təl idə-dé panè: «Idə-i

ta-é Jaki-je‡ k̀̀ ndəgi njékadmee-je.» Ngá bá ę tee
ow lo kí rangi-ti bəy.

18 Loki lo aa lé, asgar-je d'ow do-na-ti wúr-wúr
adi 'dəji-na 'panè se ri bá tee do Piyər-ti lé wa?

19 Beba Erodi adi d'ow 'ndole-é, ngà d'ingə-é
al. Ẹ ba asgar-je kí njéngəm takəy-je lé dəji-dé
ta ə un ndu kadi 'tol-dé. Go-ti, Erodi ı donangi
Jude-ti ow isi bebo Sejare-ti asi doḱaglo se bəy.

Koy læ ngar Erodi

20 Ta tò dan Erodi-ti de k̀̀ dow-je kí donangi
Tir-ti, k̀̀ dow-je kí donangi Sidə-ti. Beba de d'adi
ta-dé asi-na kadi 'ree d'ingə Erodi. Loki de 'ndogi
mee Blastusi kí to gəro kí njèkində kəm-é go né-
je-ti læ ngar Erodi lé, de d'ow 'dəji ngar kadi
d'ulə siə noji nati, kdotalə bekə liə bá to lo kingə
nékuso læ-dé.

21 Erodi or ndo ulə-né kubi ngar liə ro-é-ti, ə isi
do kalikəbe-ti liə, bá pa ta-je kí nga-nga k̀̀ kosi
dow-je.

22 Rəmə dow-je 'təy-é mbiti-mbiti 'panè: «Kay!
Kin to ndi magi ən bi, to ndi dow al!Š»

23 Ngá bá lo-é-ti nɔɔ ya malayka læ 'Babe ində
Erodi oji-é, kdotalə Erodi nąji riɓa k̀̀ Lubə, beba
tajinati nè ya kode-je d'ində-é d'adi-é oy.*

24 Ngà ta læ Lubə sane ow ki kete-kete.

25 Loki Barnabasi-je k̀̀ Sol 'tol ta kullə læ-dé kí
mee bebo Jorijalem-ti lé, de d'adi Ja kí ri gaj-é
lə Marki lé, təl sə-dé nati.†

‡ 12:17 12:17 Jaki kinlé, to ngonkə Jeju. Gal 1:19 § 12:22 12:22
Ejk 28:2 * 12:23 12:23 Dan 5:20 † 12:25 12:25 Knj 11:30

Mba kí dɔsay kí Pol ɔw kɔɔ mbe Poyta kí Maji

13

*Njékəwnə-je d'ində Barnabasi kɔ Sol tagay kɔɔ
kullə lə Lubə*

¹ Dan njékəwnə-je-ti kí bebo Antiosi-ti lé, njépata-je kí ta Lubə-ti, kɔ njéndó dow-je ndukun-je kí d'isi mbunə-dé-ti ɛn: Barnabasi rəm, Simiyɔ kí 'ba-é dow kí ndul rəm, Lusiyusi kí bebo Sirən-ti rəm, Manayən kí d'uti-é nati kɔ Erodɔ kí njékɔbe rəm, bá Sol rəm tɔ*.

² Beba ndɔ káre bè kí d'isi 'pole 'Babe bá d'ɔgi rɔ-dé nékuso kɔ man kay d'isi 'pa ta kɔ Lubə lé, Ndil kí aa njay idə-dé panè: «Ōri Barnabasi-je kɔ Sol indəi-dé tagay adi-mi, kɔɔ kullə kí m'ba-dé kɔɔ lé.»

³ Loki d'ɔgi rɔ-dé nékuso kɔ man kay 'pa ta kɔ Lubə lé, de d'ində ji-dé dɔ-dé-ti bá d'inə-dé kadi d'ɔw.

Barnabasi-je kɔ Sol dɔnangi Siprə-ti

⁴ Ndil kí aa njay ulə Barnabasi-je kɔ Sol adi d'ɔw Selesi-ti ngá bá d'al bato d'ɔw dɔnangi Siprə-ti.

⁵ Ngà loki 'teɛ bebo Salamin-ti lé, de 'pa ta lə Lubə meɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je. Ngonnjèkullə lə-dé Jə Marki ɔw sə-dé nati.

⁶ Loki d'ində dɔnangi Siprə kí tò dan ba-ti 'gangi lé, d'ɔw njal bebo Paposi-ti. Lo kin-ti lé,

* 13:1 13:1 Luk 3:1

d'ingə mbəli káre kí 'ba-é Bar Jeju. Ʒ to jipi ə oo rə-é kí njèpata kí ta Lubə-ti rəm,

⁷ bá to njèkisi dɔ ji Gubərnər-ti kí ri-é lə Sərjiyusi Polusi kí to dingəm kí njènégə rəm. Gubərnər lé, adi 'ba Barnabasi-je k̀ì Sol kɔɔ ɛ ndigi koo ta lə Lubə.

⁸ Ngà dow káre bè k̀ì to mbəli, ri-é lə Elimasi k̀ì ta grəki, bá ndigi al, adi ɛ sangi kadi n'təl dɔ gubərnər dɔ kadmeɛ-ti liə.

⁹ Beba Sol kí 'ba-é Pol kí Ndil kí aa njay rusi meɛ-é lé oo-é ngəti-ngəti†,

¹⁰ bá idə-é panè: «I dingəm kí kədi ta k̀ì né ra kí go rəbi-é-ti al ya rusi meɛ-i, i ngon lə Sú, njəkɔsi ta né-je lay kí to né kí njururu. I lé, ndɔ kí rá-ti bá 'a taakoo ta tuji kɔjra-je-ti lə 'Babe kí to kɔjra-je kí njururu kinlé wa?

¹¹ Yən, kí ngɔsnè-ti kin ya, 'Babe à kində-i kɔji-i ə kəm-i à tɔɔ, adi 'a koo ndógi kàd̀ì al ya dɔkaglo asi tati.» Beba tajinati nè ya lo ndul kəm Elimasi-ti ndi-ndi, adi mam lo ba-ba sangi-né dow kadi ndɔr-é.

¹² Loki Gubərnər oo né kí ra-né kinlé rəmə, adi meɛ-é, kdɔtalə néndó kí sɔbi dɔ 'Babe lé, ɔr ndil-é.

Pol ndó ta lə Lubə bebo Antiosi kí tò dɔnangi Pisi-ti

¹³ Pol k̀ì madkullə-je liə d'al meɛ bato-ti kí bebo Paposi-ti, d'ow bebo Pərje-ti kí tò dɔnangi-ti kí Pampili. Ja tusi-dé inə-dé lo-é-ti kin, ə təl ɔw bebo Jorijaləm-ti gogi‡.

† 13:9 13:9 Knj 22:27 ‡ 13:13 13:13 Knj 12:12

14 De d'ĩ bebo Perje-ti, d'ow bebo Antiosi-ti kí tò donangi Pisidi-ti. Rəmə d'ow kəykəwnə-ti lə jipi-je ndo taakoo-ti lə jipi-je ə d'isi lo-é-ti nɔɔ.

15 Loki 'ndó mbete ndukun lə Moiyiji rəm, bá 'ndó mbete lə njépata kí ta Lubə-ti rəm lé, njékun do kəykəwnə lə jipi-je d'ulə kulə d'idə Pol-je 'panè: «Ngankɔ-ji-je, kinə owi kì ta madi kɔo kadi uləi-né dingəm mɛɛ njékəwnə-je-ti rəmə, tarəbi tò tagi kadi 'pai.»

16 Beba Pol ɪ taá yəki ji-é adi d'isi selele bá panè: «Səi Israyel-je rəm, səi kí 'bəli Lubə rəm, 'yəli mbi-si ooi-né ta lə-m!

17 Lubə lə gin dow-je lə-ji kí 'to Israyel-je mbəti ka-ji-je. Ʒ adi kər-dé usi do madi-é-ti, loki d'isi-né be mba-ti donangi Ejipti-ti, bá adi-dé 'tɛɛ kogi donangi-ti kinlé kì takul tógi-é kí nɔ.

18 Ʒ ul-dé asi bal kɔrsɔ diləlo-ti§.

19 Bəy bá ɛ tɔo ko gin dow-je siri donangi Kana-ti ə təl kì donangi lə-dé adi dow-je liə néndubə-ti*.

20 Né-je kin lay lé, ra né asi bal busɔ kì kormi je bè.»

«Go-ti gogi bá, ɛ ində njégangta-je adi ka-ji-je sar tɛɛ-né kaglo-ti lə Samiyel kí to njépata kí ta-é-ti.†

21 Ngá bá de 'dəji ngar, bá Lubə adi-dé Saul kí ngon lə Kisi kí to kí gin koji-ti lə Benjamɛ adi ɔ be do-dé-ti bal kɔrsɔ.

22 Ngá go-ti gogi, loki Lubə mbati Saul lé, ɛ adi Dabidi to ngar lə-dé. Ta kí Lubə pa do Dabidi-ti

§ 13:18 13:18 Tɛt 1:7; 12:51; Det 1:31. * 13:19 13:19 Det 7:1; Joj 14:1 † 13:20 13:20 Njg 2:16; 1Sa 3:20

én: “Ma m'ingə Dabidi, ngon lə Jese, ki dow kí mee-m ndigi, ɛ à ra né-je lay kí mee-m ndigi.‡”

²³ Gin ka-ti lə Dabidi lé, bá Lubə adi d'oji Jeju kí to njəkaji Israyel-je, titi kí ɛ un-né mindi-é kete lé.

²⁴ †Kete nò ree Jeju-ti lé, Ja ilə mbeɛ adi gin Israyel-je lay kadi 'ra batəm kɔɔ kadi toji kinə kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kogi.

²⁵ †Ngà ɔkaglo-ti kí Ja tol ta kullə liə lé, ɛ panè: “M'to dow kí səi 'ngəbi-é kinlé al. Ooi bè, ɛ kí à ree go-m-ti lé, kulə saba kí nja-é-ti ya kàrè m'tuwə kadi m'tuti al.§”»

²⁶ «Ngankɔ-m-je, səi kí 'toi nganka Abrakam rəm, de kí dan-si-ti nè kí 'bəl Lubə rəm lé, jəi ya bá ta kaji kinlé sobi dɔ-ji.

²⁷ Kɔɔ dow-je kí bebo Jorijaləm-ti kɔ 'boy-je lə-dé lé, 'gə Jeju al rəm, bá ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti kí dow-je 'ndó kɔ ndɔ taakoo-je lə jipi-je lay-lay kinlé kàrè 'gə mee-é al rəm tɔ. Ta kí de 'gangi dɔ Jeju-ti kin, de 'ra d'adi ta-je lay kinlé né-é ra-né né tɔ.

²⁸ †De d'ingə ta kí asi koy-é al, ya 'dəji Pilati kadi adi 'tol-é.

²⁹ †Ngà loki de 'ra siə né-je lay kí 'ndangi mee mbete-ti kí aa njay sobi-né dɔ-é lé, de d'or-é kagdəsi-ti d'ow 'dubi-é.*

‡ **13:22 13:22** 1Sa 8:5; 8:19; 10:21; 13:14; Pa 89:21. † **13:24 13:24** Mar 1:4; Luk 3:3 † **13:25 13:25 a** Ja 1:20; **b** Mat 3:11; Mar 1:7; Luk 3:16; Ja 1:27 § **13:25 13:25** Ja 1:20,27; Mat 3:11; Luk 3:16 † **13:28 13:28** Mat 27:22,23; Mar 15:13,14; Luk 23:21-23; Ja 19:15 † **13:29 13:29** Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Luk 23:50-56; Ja 19:38-42 * **13:29 13:29** Mat 27:22; Mar 15:13,42; Luk 23:21,50; Ja 19:15.

30 Ngà Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ.

31 †De kí d'i siə dɔnangi Galile-ti 'dan-é d'ow siə bebo Jorijalem-ti lé, ɛ tɛɛ sə-dé busi-busi ya asi ndo ɲa. De lé bá bone bè 'təl 'to njépata-je liə kadi dow-je kí to Israyel-je.»

32 «Je kàrè, j'ree j'ilə mbɛ Poyta kí Maji kinlé j'adi-si j'panè: Kunmindì kí Lubə un adi ka-ji-je lé,

33 ɛ adi né-é ra né dɔ-ji-ti, jəi nganka-dé-je, kì takul tɔsi kí ɛ adi Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, titi kí 'ndàngi-né ta-é mɛɛ mbete Pa-je-ti lo kɔr-é-ti kí joo 'panè:

“I 'to Ngon-m, bone Ma ya m'to Bɔbi-i.”»

34 «Tɔsi kí Lubə adi Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, ɛ adi-é tɛɛ kɔ kadi ndum gogi al ngá lé bá pa-né panè:

“M'a kadi-si né-je kí aa njay kí m'un mindi-m dɔ-ti, m'adi Dabidi. To kun mindi kí m'a dɔ-ti njàngi.”»

35 «Gin-é kin bá Lubə pa-né mɛɛ mbete-ti kí rangi bəy panè:

“I 'a kinə-m ma dow lə-i kí m'aa njay kadi m'ndum al†.”

36 «Dabidi lé, loki ɛ ra kullə kaglo-ti liə tɔl-né ta kɔjra-je lə Lubə lé, oy adi 'dubi-é mbó ka-é-je-ti ə ɛ ndum‡.

37 Ngà ɛ kí Lubə adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, ndum al.

38 Beba ngankɔ-m-je, kadi 'gəi maji, to takul Jeju lé bá j'ilə-né mbɛ kinə go majal-je lə-si kɔgi

† 13:31 13:31 Knj 1:3 † 13:35 13:35 Pa 16:10; Eja 55:3 ‡ 13:36 13:36 1Ng 2:10

39 rəm, bá né-je lay kí ndukun lə Moiyiji asi kər ta-é dɔ-si-ti al lé, ná-ná kí adi mɛɛ-é Jeju lé, ta-é ɔr dɔ-é-ti kogi lay rəm tɔ.

40 Beba ooi go rɔ-si maji, kadi né-je kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa d'adi-si kinlé tɛɛ dɔ-si-ti al. De 'panè:

41 “Ooi maji, səi njénədi dow-je, adi ndil-si tɛɛ say ə igi yom.

Kdɔtalə m'a ra né káre dɔkaglo-ti lə-si nè ya.

Né kí m'a ra lé, lé dow ɔr-si poy-é ya kàrè

a kooi ki ta kí tɔgrɔ-ti al§!”»

42 Ngà loki Pol-je kì Barnabasi 'tɛɛ kəykəwnə-ti lə jipi-je lé, 'dəji-dé kadi 'təl 'ree kì ndɔ taakoo kí gogi rangi kadi 'pa gə ta kinlé, d'adi-dé bəy.

43 Ngà go kəw-nə-ti lé, jipi-je kì jipi təl-je kí 'to njékilə kuji dɔ Lubə-ti nə ya d'un go Pol-je kì Barnabasi. Pol-je lé, d'ɔji sə-dé ta rəm, bá d'ulə dingəm mɛɛ-dé-ti, kdɔ kadi ramaji lə Lubə lé, d'oy go-ti rigi-rigi ya.

44 Ndɔ taakoo-ti kí gogi rangi lé, dow-je kí mɛɛ bebo-ti 'kəw-nə nə ya kdɔ koo ta lə Lubə, adi ndəgi dow-je nəy nə al.

45 Ngà loki jipi-je d'oo kosi dow-je kin bè lé, jangi ra-dé nə adi 'pa takɔbi kì Pol 'mbati-né ta liə.

46 Beba Pol-je kì Barnabasi d'idə-dé ta kì mɛɛnda kay 'panè: «Ooi bè, səi bá lé, tò kdɔ kadi toki pa ta lə Lubə kadi-si kete moki. Ngà kosi kí səi ɔsi ta lé ngərəngi ə səi ya ooi rɔ-si kì dow-je kí 'tuwə kiskəm kí sartagangi kin al ngá

lé, bá je j'təl-né kəm-ji rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al tin.

⁴⁷ Beba né kí 'Babe un ndu dɔ-ti kadi j'ra én:
 “Mə m'ində-i kadi 'to londógi læ gin dow-je kí 'to jipi-je al.

Kdɔ kadi ɔw kì ta kaji njal 'teɛ-né ngangì dɔnangi-ti*.”»

⁴⁸ Ngà loki de kí 'to jipi-je al, d'oo ta kinlé, rɔ-dé nəl-dé adi 'piti ta læ 'Babe Lubə. De kí kiskəm kí sartagangi tò kdɔ ta læ-dé lé, 'təl njékadmɛɛ-je.

⁴⁹ Beba ta læ 'Babe sane kì go dɔnangi læ-dé kin lay.

⁵⁰ Ngà jipi-je 'sulə dené-je kí 'to jipi təl-je kí 'to dow-je kí boy-boy rəm, 'sulə dow-je kí boy-boy kí mɛɛ bebo-ti adi d'ulə kəm Pol-je kì Barnabasi ndoo, bá 'tubə-dé kɔgi dɔnangi-ti læ-dé rəm tɔ.

⁵¹ †Beba Pol-je kì Barnabasi 'tində kodi kí njadé-ti ki dɔ-dé-ti ə d'ɔti d'ɔw bebo Ikoniyɔm-ti.

⁵² Ngà njéndó né-je kí mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ rəm, bá Ndil kí aa njay rusi mɛɛ-dé rəm tɔ.

14

Pol kì Barnabasi d'ɔw bebo Ikoniyɔm-ti

¹ Pol-je kì Barnabasi d'ɔw kəykəwnɔ-ti læ jipi-je kí mɛɛ bebo Ikoniyɔm-ti tɔ. De 'ndó dow-je né sar ya adi jipi-je kì grɛki-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi mɛɛ-dé Jeju.

* **13:47 13:47** Eja 49:6 † **13:51 13:51** Mat 10:14; Mar 6:11; Luk 9:5; 10:11

² Ngà dow-je kí nǎ-je dan jipi-je-ti kí 'to njémeëndə-je lé, 'sulə dow-je kí 'to jipi-je al kadi 'ra njékadmeë-je maji al.

³ Pol-je kì Barnabasi d'isi meë bebo Ikoniyòm-ti ndo asi ta-ti bəy. Də d'ində meë-dé do 'Babe-ti adi 'pa ta kì meënda kay. Beba 'Babe adi-dé tógi adi 'ra-né né-je kí tò bəl-bəl, kì né-je kí toji adi dow-je 'gə kí ramaji lə Lubə kí Pol-je kì Barnabasi d'ilə mbə-é lé, to ta kí togrɔ-ti ya.

⁴ Beba kosi dow-je kí meë bebo-ti 'gángi-nǎ lo joo: Də kí nǎ-je d'ǎ go jipi-je-ti, ngà də kí dan-ti-je d'ǎ go njékwukulə-je-ti tɔ.

⁵ Jipi-je kì dow-je kí 'to jipi-je al, d'ində ndi-dé nati kì 'boy-je lə-dé, kɔ kadi d'adi kò Pol-je kì Barnabasi rəm, kɔ kadi 'tilə-dé kì ər 'tɔl-dé rəm tɔ.

⁶ Rəmə ta-é usi mbi Pol-je-ti, adi d'ay d'ow 'boyo rɔ-dé bebo Listrə-ti, kì bebo Derbi-ti kí to bebo-je kí donangi Likaoni-ti, kì nganbe-je kí gəə dɔ-dé.

⁷ D'ilə mbə Poyta kí Maji lo-je-ti kinlé tɔ.

Pol-je kì Barnabasi d'ow bebo Listrə-ti

⁸ Dingəm káre kí njènjakoy isi meë bebo Listrə-ti nɔɔ. Ə to dingəm kí nja-é oy lo koji-é-ti nɔ adi njiyə nja káre al.

⁹ Ɛ isi oo ta kí Pol isi pa. Loki Pol oo-é géréré lé, oo kí kadmeë liə lé, asi kadi adi-é lapiya.

¹⁰ Ngá bá pa siə ta kì ndi-é kí boy panè: «'I taá, 'ǎ do nja-i-ti njururu!» Rəmə dingəm lé ubə nangi rati ya i taá njiyə.

11 Loki kosi dow-je d'oo né kí Pol ra kinlé rəmə, 'pa ta kì ndi-dé kí boy kì ta Likaoni 'panè: «Magi-je 'təl rɔ-dé dow-je-ti, d'ur nangi dan-ji-ti!*

12 Dɛ 'ba Barnabasi «Jəsi» ə 'ba Pol «Erməsi» kɔɔ Pol bá to njèpata.

13 Njègugné lə magi «Jəsi» kí to magi kí kəy liə tò tarəbi kow mɛɛ bebo-ti lé, ree kì bɔbi mangi-je, kì puti kagi-je takəy pole magi-ti lé. Beba dɛ kì kosi dow-je 'ndigi kilə məsi nangi kun-né ta Pol-je kì Barnabasi lé.

14 Ngà loki njékwukulə-je kí joo kin d'oo ta-é lé, 'gàngi kubi-je kí rɔ-dé-ti ə d'ay d'ur dan kosi dow-je-ti kì kəə ta-dé-ti 'panè:

15 «Kama-je! 'Rai né kin bè kɔɔ ri? Jɛ lé, j'to dow madi-si-je ya tɔ! Poyta kí Maji kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si lé, to ta lə kadi inəi magi-je kí kare bè kin kɔgi, ə 'reei kì rɔ Lubə-ti kí Njèkisi kəm, Njèra dɔrɔ kì dɔnangi, kì babo kì né-je lay kí tò-ti†.

16 Dɔgangi bal-je-ti kí dəə kete lé, ɛ inə gin dow-je lay adi nɔ-nɔ ya un rəbi liə-liə.

17 Bè ya kàrè, Lubə lé, inə ta tɔji-si rɔ-é mɛɛ ramaji-je-ti liə al: E adi ndi i dɔrɔ-ti ədi dɔnangi-ti nè, ə adi kandi né-je tɛɛ kí nɔy-é nɔy-é, ɛ adi-si nékuso rəm, bá adi rɔnəl rusi mɛɛ-si rəm tɔ.‡»

18 Lé njékwukulə-je 'pa-né ta-je kin bè ya kàrè, lo kadi d'ɔgi dow-je lo kilə məsi nangi kun-né ta-dé lé, ngɔ nɔ.

19 Go-ti gogi rəmə, jipi-je kí d'i bebo Ikoniyɔm-ti rəm, bá bebo Antiosi-ti kí dɔnangi Pisidi-ti 'ree

* 14:11 14:11 Knj 28:6 † 14:15 14:15 Pa 146:6 ‡ 14:17 14:17 Pa 147:8

'sulə dow-je, adi 'tilə Pol k̀i ər, ə 'ndor-é d'ow d'ilə-é gidi bebo-ti, adi de 'gir toki ɛ oy ngá.

²⁰ Ngá loki njéndó né-je 'kəw-nə ḱi dɔ-é-ti lé, ɛ ubə nangɪ ɪ taá təl ɔw mɛɛ bebo-ti gogi. Lo aa go-ti lé, de k̀i Barnabasi d'ow bebo Derbi-ti.

Pol k̀i Barnabasi 'təl d'ow bebo Antiosi-ti ḱi dɔnangi Siri-ti gogi

²¹ Pol-je k̀i Barnabasi d'ilə mbɛ Poyta ḱi Maji mɛɛ bebo Derbi-ti, adi dow-je n̄a ya 'təl njéndó né-je. Beba de 'təl 'ree bebo Antiosi ḱi dɔnangi Pisidi-ti, k̀i bebo Listrə-ti, k̀i bebo Ikoniyom-ti gogi.

²² De d'ulə dingəm mɛɛ njéndó né-je-ti kadi d'uwə rɔ-dé ngá ə d'a dɔ nja-dé-ti mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé rəm 'panè: «J'a kindəi dan k̀i ḱi n̄a gangi bəy bá, j'a tɛɛi kɔbe-ti lə Lubə.»

²³ Dan njékəwnə-je-ti ḱi rá-rá ḱi d'ow-ti lé, de mbəti 'ngatogi-je d'adi-dé ə 'pa ta k̀i Lubə k̀i kɔgi rɔ nékuso k̀i man kəy d'ulə-dé-né mɛɛ ji 'Babe-ti ḱi d'adi-é mɛɛ-dé lé.

²⁴ Beba de d'ində dɔnangi Pisidi 'gangi 'ree dɔnangi Pampili-ti. §

²⁵ De d'ilə mbɛ Poyta ḱi Maji lə Lubə mɛɛ bebo Perje-ti, ngá bá d'ow mɛɛ be-ti ḱi Atali.

²⁶ Lo-é-ti kinlé, de d'al mɛɛ bato-ti 'təl d'ow bebo Antiosi-ti gogi, lo-ti ḱi ndɔki d'ulə-dé mɛɛ ji Lubə-ti adi ramaji liə ra sə-dé adi 'tol-né ta kullə lə-dé lé.

²⁷ Loki 'ree 'tɛɛ mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, de mbɔ njékəwnə-je ə d'or-dé poy né-je lay ḱi Lubə ra k̀i

takul-dé rəm, fá d'or-dé poy tarəbi kí Lubə tɛɛ adi dow-je kí 'to jipi-je al kàrè d'adi mɛɛ-dé lé to.

²⁸ Pol kì Barnabasi d'isi nɔ dɔkaglo asi tati kì njéndó né-je.

15

Kingə-nə kí boy kí mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti

Gal 2:1-9

¹ Dingəm-je kí dan-ti-je d'ì dɔnangi Jude-ti 'ree mɛɛ bebo Antiosi-ti, 'ndó né njékadmɛɛ-je 'panè: «Kinə d'ijə-si ganjangi kí go nékobe-ti lə Moiyiji al lé, a kaji ndə al.»

² Ngà Pol-je kì Barnabasi ndigi sə-dé al, adi naji-nə ta dɔ-ti nɔ bè. Beba d'adi Pol-je kì Barnabasi rəm, dow-je kí nɔ-je kí dan-dé-ti kí mɛɛ be-ti kí Antiosi d'ow bebo Jorijalɛm-ti kɔ kində ta-é nɔ njékowkulə-je-ti, kì nɔ 'ngatógi-je-ti.

³ Njékəwnə-je kí bebo Antiosi-ti d'osi kuti-dé lo kow mba-ti lə-dé kinlé. Ta lə dow-je kí 'to jipi-je al, kí d'adi mɛɛ-dé lé, dɛ d'or poy-é taá-taá d'ində-né dan be-je kí dɔnangi Penisi-ti kì dɔnangi Samari-ti 'gangi adi njékadmɛɛ-je lay kí d'oo ta-é lé, rɔ-dé nəl-dé nɔ.

⁴ Loki 'ree tɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lé, njékəwnə-je, kì njékowkulə-je, kì 'ngatógi-je d'uwə-dé kì rɔ-dé-ti adi d'or-dé poy né-je lay kí Lubə ra sə-dé lé.

⁵ Ngà rəmə dow-je kí dan-ti-je kí 'to njékun go né ndó lə Parisi-je kí d'adi mɛɛ-dé Jeju lé 'panè: «Dow-je kí 'to jipi-je al, kí d'adi mɛɛ-dé lé, d'a kijə-dé ganjangi rəm, d'a kində dɔ-dé-ti kadi 'təl rɔ-dé go ndukun-je-ti lə Moiyiji rəm bane.»

6 Beba njékwukulə-je, kì 'ngatógi-je d'uwə dɔ-
nə kɔo koo ta-é.

7 †Loki dow-je 'naji-nə ta dɔ-ti nə lé, Piyər i taá
panè: «Ngankɔ-m-je, səi 'gəi maji kí mə lé Lubə
mbəti-m dan-si-ti kete low kɔo kadi m'ilə mbɛ rɔ
dow-je-ti kí 'to jipi-je al, kɔo kadi d'oo Poyta kí
Maji ta-m-ti ə d'adi-né mɛɛ-dé Jeju tɔ.

8 †Bəba Lubə kí to njɛgə mɛɛ dow-je lé, ndigi
sə-dé dɔ-ti adi ɛ adi-dé Ndil kí aa njay titi-nə kí ɛ
adi-ji-né lé bè tɔ.*

9 Jəi sə-dé-je lé, Lubə ɔr kəm dow al; beba loki
dɛ d'adi mɛɛ-dé lé, ɛ togi mɛɛ-dé adi aa njay.

10 Kɔo ri é səi 'nəi Lubə wa? Nékuti kí ɔy kí
ka-ji-je kàrè d'asi kuti al rəm, jəi kàrè j'asi kuti
al rəm, ya 'ndigi kindəi dɔ njéndó né-je-ti kɔo ri
wa?

11 Jəi lé, j'gəi maji kí tɔgrɔ-ti ya j'aji kì takul
ramaji lə 'Bəbɛ Jeju. Dɛ kàrè, bè ya tɔ é d'aji-né
tɔ.»

12 Loki ɛ pa bè rəmə, dow-je lay ya d'isi dɔ-
nə-ti ndingi. 'Yəl mbi-dé d'oo-né ta-je kí Pol-je kì
Barnabasi d'isi d'idə-dé sobi dɔ né-je kí toji tógi
Lubə, kì né-je kí tò bəl-bəl kí Lubə ra kì takul-dé
dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al lé.

13 Loki Pol-je kì Barnabasi 'pa ta lay rəmə, Jaki
un ta ə panè:

14 «Ngankɔ-m-je, 'yəli mbi-si ooi-né ta lə-m!
Kəm rəbi kí Lubə ra-né né lo kulə gin-é-ti rɔ dow-
je-ti kí 'to jipi-je al, bá ɛ mbəti-né dow-je dan-dé-
ti kɔo kadi 'to dow-je liə lé, Simɔ un kuti-é ɔr

† 15:7 15:7 Knj 10:1-43 † 15:8 15:8 Knj 10:44; 2:4 * 15:8 15:8
Knj 10:44; 11:15

berere-berere lay†.

15 Ta-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti ɔw nati k̀i ta kinlé, k̀dɔ 'ndàngi mee mbete-ti kí aa njay 'panè:

16 “Go né-je-ti kinlé, ma Lubə ya m'a təl ree ra kəykubi lə Dabidi kí joré nangi kin gogi,

Lo-é-je kí tuji lé m'a təl ra gogi,

Rəm m'a təl tɔsi taá gogi.

17 K̀dɔ kadi ndəgi dow-je 'sangi nja 'Babe rəm, bá gin dow-je lay kí 'to jipi-je al kí m'ba-dé kadi 'to dow-je lə-m lé, d'a sangi njam tɔ.

18 'Babe Lubə kí njègə né-je liə low lə low-je nu ya sartagangi lé, bá pa bè.‡”»

19 «Gin-é kin bá, dow-je kí dan dow-je-ti kí to jipi-je al, kí d'inə panjiyè-dé-je kí maji al kɔgi ə 'ree rɔ Lubə-ti lé, ma m'ndigi kadi dow ində né kí ɔy kí rangi dɔ-dé-ti al ngá.

20 Ngà kadi toki ndàngi mbete kidə-dé-né kadi d'uso dɔ-je kí dow-je 'təl 'pole-né magi-je al rəm, dɔ-je kí d'oy yo kuburu kàrè kadi d'uso al rəm, kadi d'uso məsi dɔ al rəm, bá kadi d'ɔr rɔ-dé kɔgi mee kaya-ti rəm tɔŋ.

21 K̀dɔ Ndukun lə Moiyiji kinlé, low nu ya njéndó dow-je ndukun-je, d'isi mee bebo-ti kí rá-rá, adi 'ndó dow-je k̀i ndɔ taakoo-je lə jipi-je lay, mee kəykəwnɔ-je-ti lə-dé.»

Mbete kí d'ulə-né d'adi njékadmee-je kí 'to jipi-je al

† 15:14 15:14 Mat 4:18 ‡ 15:18 15:18 Amo 9:11 § 15:20 15:20
Tɛt 34:15; Mbl 17:10; 18:6

²² Njékowkulə-je, kì 'ngatógì-je, kì njékownə-je lay ya d'un ndu-dé kɔɔ kadi 'mbəti dow-je dan-dé-ti kadi d'ulə-dé nati kì Pol-je kì Barnabasi meɛ bebo Antiosi-ti. Beba 'mbəti Judi kí 'ba-é Barsabasi, kì Silasi kí 'to dow-je kí njékadmɛɛ-je d'un ta-dé ya joo lay.

²³ Ta kí 'ndàngì meɛ mbete-ti d'adi-dé ji-dé-ti lé ɛn:

«Jɛ njékowkulə-je, kì 'ngatógì-je, kì njékadmɛɛ-je lay ya j'ndàngì mbete kin j'adi-si səi kí 'toi jipi-je al kí 'təli njékadmɛɛ-je kí isi meɛ bebo Antiosi-ti, kí dɔnangi Siri-ti, kì dɔnangi Silisi-ti, j'ra-si-né lapiya.

²⁴ Jɛ j'oo poy dow-je kí d'ɪ dan-ji-ti nè d'ow 'pa ta 'təl-né dɔ-si, b́a d'ulə-né bəl meɛ-si-ti rəm to. Dowbé-je kinlé, to jɛ b́a j'un ndu j'ulə-dé-né al ya sar.

²⁵ Beba jɛ j'ində ndi-ji nati lay, j'mbəti dingəm-je j'ulə-dé-né rɔ-si-ti nati kì Pol-je kì Barnabasi kí 'to dow-je kí j'ində-dé dan kəm-ji-ti.

²⁶ Dɛ lé 'to dow-je kí d'ilə rɔ-dé kɔɔ kɔɔ ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi.

²⁷ J'adi Judi-je kì Silasi d'ow sə-dé nati, kɔɔ kadi dɛ ya d'idə-si ta-je kí j'ndàngì meɛ mbete-ti kinlé kì ta-dé to.

²⁸ Kɔɔtalə Ndil kí aa njay rəm, jɛ ya rəm lé, j'ndigì kində né kí ɔy kí rangì dɔ-si-ti kore-né dɔ né-je kí tò kadi 'rai ya tá kin al ngá. Né-je kí tò kadi 'rai ya tá lé ɛn:

²⁹ Səi a kusoi dɔ-je kí 'pole-né magi-je al rəm, a kusoi məsi dɔ al rəm, dɔ kí ɔy yo kubru kàrè a kusoi al rəm, b́a səi a rai kaya al rəm to. Né-je

kin bá, səi a kəri rɔ-si mɛɛ-é-ti kogi. Lapiya lə-si ə ndɔ kí rangi-ti.»

³⁰ Dow-je kí 'mbəti-dé d'ulə-dé lé, d'ɔti d'ɔw. Loki d'ɔw 'tɛɛ mɛɛ bebo Antiosi-ti lé, 'ba kosi njékadmɛɛ-je d'adi-dé mbete lé.

³¹ Loki 'ndó mbete-é d'adi kosi njékəwnə-je lé, rɔ-dé nəl-dé n̄ə kɔɔ ta dingəm kí d'ulə mɛɛ-dé-ti mɛɛ mbete-ti kinlé.

³² Judi-je k̄i Silasi kí 'to njépata-je kí ta Lubə-ti tɔ lé, 'pa ta-je n̄ə-n̄ə d'ulə-né dingəm mɛɛ njékadmɛɛ-je-ti rəm, bá 'mbusi-né nja-dé rəm tɔ.

³³ Dɛ 'ra ndɔ asi tati lo-é-ti n̄ɔɔ, ngá bá njékadmɛɛ-je d'in̄ə-dé kadi 'təl k̄i lapiya d'ɔw rɔ njékulə-dé-je-ti lé gogi

³⁴ [Bè ya kàrè, Silasi panè n'a kisi, adi təl isi n̄ɔ.]*

³⁵ Ngà Pol-je k̄i Barnabasi d'isi mɛɛ bebo Antiosi-ti. D'ində rɔ-dé nati k̄i dow-je kí rangi n̄ə, 'ndó dow-je ta lə 'Babe rəm, bá d'ilə mbɛ Poyta kí Maji liə rəm tɔ.

Mba kí njèkungi joo kí Pol ɔw kɔɔ mbɛ Poyta kí Maji

Ta lə gángi-n̄ə lə Pol-je k̄i Barnabasi

Gal 4:13-15

³⁶ Ndɔ-je kí rangi go-ti ngá bá Pol idə Barnabasi panè: «Adi j'təl j'ɔw gogi j'gɔ njékadmɛɛ-je kí mɛɛ bebo-je-ti lay kí ndɔki j'ilə mbɛ ta lə 'Babe-ti lé j'oo se d'isi ban ngá wa.»

* **15:34 15:34** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndàngi k̄i ji-dé k̄i ta greki.

37 Barnabasi ndigi kadi Ja kí ri gaji-é lə Marki
ow sə-dé nati,

38 †ngà Pol ndigi kadi ow sə-dé al, kɔɔ ndɔki
kete ɔsi təl go-dé-ti dɔnangi Pampili-ti, adi dan-
dé lo kullə-ti lə-dé al†.

39 Beba ndi-dé al-nə nɔ, adi 'gángi-nə lo joo.
Barnabasi un Marki kəm-é-ti ə d'al meɛ bato-ti
d'ow ki dɔnangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti.

40 Rəmə Pol mbəti Silasi ə njékadmeɛ-je 'dɔji
kadi ramaji lə 'Babe nəy sə-dé, ngá bá d'un rəbi
d'ow to.

41 Dɛ d'ow dɔnangi Siri-ti, kɔ dɔnangi Silisi-ti
'mbusi nja njékəwnə-je dɔ kadmeɛ-ti lə-dé.

16

Timote dan Pol-je kɔ Silasi

1 Pol ow tɛɛ meɛ bebo Dərbi-ti kɔ bebo Listrə-
ti. Meɛ bebo Listrə-ti lé, njëndó né káre kí ri-é lə
Timote isi titi nɔɔ. E to ngon lə jipi madi kí dené
kí təl njékadmeɛ, ngà bɔbi-é bá to greki†.

2 Njékadmeɛ-je kɔ d'isi bebo Listrə-ti kɔ bebo
Ikoniyom-ti 'pa ta liə maji nɔ.

3 Pol ndigi kadi Timote ow siə nati. Beba e ijə-é
ganjangi, kɔɔtalə jipi-je d'isi dɔnangi-é-je-ti kinlé
nɔɔ. Dɛ lay ya 'gə kí bɔbi Timote lé, to greki*.

4 Meɛ bebo-je kí Pol-je kɔ Silasi d'ow-ti lé, dɛ
'pa tó ndu njékwkulə-je kɔ 'ngatogi-je kí bebo

† 15:38 15:38 Knj 13:13 † 15:38 15:38 Knj 13:13 † 16:1 16:1
Knj 14:8-21 * 16:3 16:3 Timote lé, kɔ-é to jipi adi jipi-je d'oo-é
kɔ jipi to. Gin-é kin bá Pol ijə-é-né ganjangi, nè jipi-je d'a kɔ mbati
ta liə. Ngà dow-je kí 'to jipi-je al kí d'adi meɛ-dé Jeju lé, Pol ndigi
kadi d'ijə-dé ganjangi al.

Jorijalem-ti lé, d'adi dow-je d'oo, kɔɔ kadi 'təl rɔ-dé go-ti.†

⁵ Njékəwnə-je d'uwə rɔ-dé ngə mɛɛ kadmɛɛ-ti lə-dé rəm, bá kɔr-dé usi dɔ madi-é-ti kɪ ndɔ-é ndɔ-é rəm tɔ.

Kɔw Pol dɔnangi Maseduwan-ti

⁶ Loki Ndil kí aa njay ɔgi-dé kadi 'pa ta lə Lubə dɔnangi Aji-ti lé, dɛ d'ində dɔnangi Priji kɪ dɔnangi Galati 'gangi.

⁷ Ngà loki 'ree 'tɛɛ ngɔsi kɪ dɔnangi Misi lé, dɛ 'nə kadi d'ɔw dɔnangi Bitini-ti, ngà Ndil Jeju adi-dé tarəbi al.

⁸ Beba dɛ d'ində dɔnangi Misi 'gangi d'ɔw bebo Troasi-ti.

⁹ Lo-é-ti kin bá, ndɔɔ rəmə, né ra Pol toki nɪ bè, adi oo dow káre kí to dow kí dɔnangi Maseduwan-ti ɔ kɪ nja-é taá ə nɔ ta-é-ti panɛ: «'Ree dɔnangi Maseduwan-ti, 'ree ra sə-ji!»

¹⁰ Go né-ti kí ra Pol toki nɪ bè lé, tajinatɪ nè ya, je j'sangi kɔɔ kɔw dɔnangi Maseduwan-ti, kɔɔ j'gə maji kí Lubə ɓa-ji, kadi j'ɔw j'ilə mbɛ Poyta kí Maji j'adi dow-je kí dɔnangi-é-ti kinlé.

Dené káre kí ri-é lə Lidi adi mɛɛ-é Jeju Plp 1:1-11,27-30

¹¹ Je j'al mɛɛ bato-ti mɛɛ bebo Troasi-ti, j'un njururu dɔ-ji kɪ Samotrasi kí to dɔnangi kí tɔ dan babo-ti, ə lo aa go-ti lé, j'ɔw j'tɛɛ bebo Neapolisi-ti.

† **16:4 16:4** Ta kí sobi dɔ ndu kí njékowkulə-je kɪ 'ngatɔgi-je kí bebo Jorijalem-ti, d'un lé 'oo Knj 15:20-29.

12 J'i tin, j'ow mee bebo Pilipi-ti kí to bebo kí dɔsɔy kí dɔnangɪ Maseduwan-ti kí to beko lə dow-je kí Róm. Je j'ra ndo-je mee bebo-ti kinlé.

13 Beba ndo taakoo-ti lə jipi-je lé, j'tee mee bebo-ti j'ow ta ba-ti, kɔ j'gir j'panè lo-é-ti kinlé, j'a kingə lo kí jipi-je d'isi 'pa ta kɪ Lubə titi-titi. Loki j'ow j'tee lé, je j'isi nangɪ ə j'pa ta kɪ dené-je kí 'kəw-nə lo-é-ti lé.

14 Kí káre dan dené-je-ti lé ri-é lə Lidi. Ə ɛ to njəbəl Lubə. E to dené kí mee bebo Tiyatir-ti rəm, bá to njera gati kubi-je kí kər yəl-yəl kí là-é nə rəm. Dené kinlé, isi oo ta kí Pol isi pa, ə 'Babe adi kəm-é ijə dɔ-ti, adi ɛ yəl mbi-é maji oo-né ta kí Pol isi pa lé.

15 Beba 'ra-é batəm kɪ de kí mee kəy-ti liə‡. Ngá bá ɛ ba-ji panè: «Kí ngɔsnè sɔi 'gəi kí mə m'adi mee-m 'Babe ngá kinlé, 'reei isi mee kəy-ti lə-m.» E ra sar adi j'ow siə.

D'uwə Pol-je kɪ Silasi dangay-ti bebo Pilipi-ti

16 Ndo káre bè, loki j'isi j'ow lo pa ta-ti kɪ Lubə rəmə, ngonnjékullə kí dené káre bè tilə kəm-ji. E lé ndil kí maji al isi mee-é-ti; ndil kí maji al lé, adi-é ndɔ né, adi néndɔ liə kinlé, ingə-né né nə adi 'ba-é-je.

17 E ndole go-ji, je kɪ Pol-je, ə tur kə go-ji-ti taá-taá panè: «Dingəm-je kinlé, 'to ngannjékullə-je lə Lubə kí njəkisi taá dɔrə-ti nu! De d'ilə mbɛ ta kí sobi dɔ rəbi kaji d'adi-si!»

18 Ngonnjékullə kí dené lé, ra né kinlé bè-bè ya ndo nə. Beba ta tɔl ta-é-ti rəmə, wɔngɪ ra

‡ 16:15 16:15 Knj 16:33; 18:8

Pol adi təl ndángi ndil kí maji al lé panè: «Kì ri Jeju Kristi, m'idə-i kadi 'tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi!» Rəmə tajinati nè ya, ndil kí maji al lé tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi ya tɔ.

¹⁹ Ngà loki dow-je kí 'to 'ba ngonnjèkullə kí dené kinlé, d'oo kí nékingə né lə-dé goto ngá lé, dɛ d'uwə Pol-je kì Silasi 'ndɔr-dé d'ow sə-dé pandangi lo-ti, nɔ njékoṅbe-je-ti.

²⁰ Dɛ d'ow sə-dé nɔ njégangta-je-ti ə d'idə-dé 'panè: «Dingəm-je kinlé, 'junglu mɛɛ bebo lə-ji n̩a.

²¹ Dɛ 'to jipi-je rəmə, 'ndó-ji jɛ dow-je kí Rəm, nékoṅbe-je, kí tɔ kadi jɛ j'a ndigi dɔ-ti al, bá j'a təl rɔ-ji go-ti al rəm tɔ.»

²² Beba kosi dow-je 'buki-n̩a dɔ-dé-ti d'uwə-dé, ə njégangta-je d'adi dow-je 'tɔr kubi kí rɔ Pol-je-ti kì Silasi ngá bá, d'un ndu adi 'tində-dé.

²³ Loki 'tində-dé mbuki-mbuki lé, d'ungi-dé dangay-ti ə d'idə njèngəm dangay-je kadi ngəm-dé maji.

²⁴ Beba loki njèngəm dangay-je ingə ndu kin bè lé, ɛ ungi-dé mɛɛ kəy dangay-ti kí duni nɔ ə ilə-dé kagi.

²⁵ Beba dan lo bapi rəmə Pol-je kì Silasi 'pa ta kì Lubə rəm, d'usi pa 'tɔy-é-né adi dangay-je d'oo ndi-dé ndi-dé.

²⁶ Tajinati nè ya, dɔnangi yəy sar adi gin kəy dangay yəy buki-buki. Rəmə lo-é-ti nè ya takəy dangay-je tɛɛ lay, bá dangay-je lay ya sil-je kí 'tilə-dé lé, ɟay wɔgrɔ-wɔgrɔ rəm tɔ.

²⁷ Loki njèngəm ta dangay-je i taá dɔ bi-ti rəmə, ɛ oo takəy-je tɔ tagra lé, ɔr kiyəɔ mɛɛ

saba-é-ti kɔɔ tɔl rɔ-é, kɔɔ ɛ gir kí dangay-je d'ay-na.

²⁸ Ngà Pol ilə bobɪ ndi-é nangɪ panè: «'Tuji rɔ-i al! Jɛ lay ya j'isi nè!»

²⁹ Bɛba njèngəm dangay-je lé, dəji pər, ay ngɔɔi ur kəy dangay-ti ə usi nangɪ nja Pol-je-ti kɪ Silasi kɪ rɔ dadi.

³⁰ Go-ti, adi-dé 'tɛɛ ndaa-ti ə dəji-dé panè: «'Bam-je, ri bá m'a ra kɔɔ kingə-né kaji wa?»

³¹ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «'Adi mɛɛ-i 'Babe Jeju ə a kaji, i kɪ dɛ kí mɛɛ kəy-ti lə-i.»

³² Bɛba dɛ 'pa ta lə 'Babe d'adi-é rəm, d'adi dow-je kí mɛɛ kəy-ti liə lay tɔ.

³³ Dɔkàdì-é-ti, ndɔɔ dan lo-ti nɔɔ ya, njèngəm dangay-je lé, ɔr-dé ɔw togɪ ta dɔ-je lə-dé, ə tajinati nè ya 'ra-é batəm nati kɪ dow-je lay kí mɛɛ kəy-ti liə.Š

³⁴ Go-ti, ɛ ɔw kɪ Pol-je kɪ Silasi mɛɛ kəy-ti liə, ə adi-dé nékuso. Dingəm kinlé, dɛ kɪ njénoji-je liə lay ya 'ra rɔnəl nɔ, kdɔtalə kadi kí d'adi mɛɛ-dé Lubə.

³⁵ Ngà loki lo aa rəmə, njégangta-je lé, d'ulə ngannjékullə-je lə-dé rɔ njèngəm dangay-je-ti 'panè: «'Inə dingəm-je kinlé taá.»

³⁶ Njèngəm dangay-je lé, idə Pol panè: «Njégangta-je lé, d'idə-m kadi m'inə-si taá ən ə 'tɛɛi, ə ɔwi kɪ lapiya.»

³⁷ Ngà Pol idə ngannjékullə-je lé panè: «Dɛ d'adi 'tində-ji mbuki-mbuki takəm kosɪ dow-je-ti rəm, 'gangɪ ta al ya d'ungi-ji dangay-ti, jɛ kí j'to ngan njébe-je kí Rəm, rəmə kí nè kin 'ndigi

kinə-ji taá kì go ngəy wa? A tò bè nda al. Ōwi idəi-dé, adi də ya 'ree d'inə-ji taá.*»

³⁸ Beba ngannjékullə-je lə njégangta-je lé, 'təl d'ow gogi d'idə-dé ta-je kinlé. Ngà loki də 'gə kí Pol-je kì Silasi 'to ngan njébe-je kí Róm lé, bəl tol-dé.

³⁹ Beba də 'təl 'ree n̄-dé-ti, 'ree 'dəji-dé m̄ sol, ngá bá d'adi-dé 't̄ dangay-ti, ə 'dəji-dé kadi 't̄ m̄ bebo-ti lé kogi.

⁴⁰ Ngà loki 't̄ dangay-ti lé, d'ow kəy lə Lidi, d'oo njékad m̄-je, ə d'ulə dingəm m̄-dé-ti ngá bá d'i d'ow lo lə-dé bəy.

17

Pol kì Silasi m̄ bebo Tesaloniki-ti

1Te 1; 2:1-16

¹ Pol-je kì Silasi d'ində dɔnangi Ampipolisi kì dɔnangi Apoloni 'gangi ə 't̄ m̄ bebo Tesaloniki-ti. Jipi-je d'ow kì kəykəwna lə-dé lo-é-ti kinlé n̄.

² Pol ow m̄ kəykəwna-ti lə jipi-je lé, titi kí ɛ ow-né kete-kete. Ndo taakoo-je kí ɔsi go-nə go-nə mutə lé, ɛ ow naji sə-dé ta do ta-je-ti kí m̄ mbete-ti kí aa njay.

³ Ɛ ɔr-dé m̄ ta kí tò m̄ mbete-ti kí aa njay toji-dé-né kí Kristi lé, à kingə k̄ sar koy-né, ə à tosi ndəl kində lo t̄. Ɛ idə-dé panè: «Jeju kí m'pa ta liə m'adi-si lé, ɛ ya to Kristi* lé.»

⁴ Jipi-je kí dan-ti-je kí mbunə-dé-ti 'ree 'gə kí to ta kí t̄ro-ti, adi d'ində rɔ-dé nati kì Pol-je kì

* **16:37 16:37** Knj 22:25-29; 23:27 * **17:3 17:3** Kristi lé kor m̄-é to dow kí Lubə mbəti-é.

Silasi rəm, bá kosi grɛki-je ɲa kí 'to njèbəl Lubə, bá dené-je kí 'to dow-je kí boy-boy kàrè d'ində rɔ-dé nati sə-dé rəm tɔ.

⁵ Rəmə jangi ra jipi-je ɲa. Beba de 'kəw dow-je kí dan-ti-je kí njékilə kɪ kagi rəbi 'sulə-dé 'junglu-né tagir lə dow mɛɛ be-je. De d'ow mɛɛ kəy-ti lə Jasɔ, 'sangi kadi d'uwə Pol-je kɪ Silasi d'ow sə-dé ndaa-ti nɔ dow-je-ti.

⁶ Ngà loki de d'ingə-dé al lé, 'ndər Jasɔ kɪ njékadmɛɛ-je kí dan-ti-je d'ow sə-dé nɔ njégangta-je-ti kɪ kəə ta-dé-ti taá-taá 'panè: «Dingəm-je kin kí 'to njéjunglu kisi maji lə dow-je lo lay kí dɔnangi-ti nè lé, de 'ree tɛɛ nè ngá tin!

⁷ Rəmə Jasɔ, uwə-dé kɪ rɔ-é-ti lé ya! Dow-je kin lay ya 'təl rɔ-dé go ndukun-je-ti lə ngar Sejar al, kdɔtalə de 'panè ngar kí rangi isi nɔɔ, ri-é lə Jeju.»

⁸ Loki kosi dow-je, kɪ njégangta-je d'oo ta-je kin bè lé, wɔngi ra-dé ɲa.

⁹ Beba d'adi Jasɔ kɪ njékadmɛɛ-je lé, d'ugə, ngá bá d'inə-dé d'adi d'ow.

Pol kɪ Silasi mɛɛ bebo Bere-ti

¹⁰ Loki kàdì ur jipi ya rəmə, njékadmɛɛ-je d'adi Pol-je kɪ Silasi d'ow mɛɛ bebo Bere-ti. Loki 'ree 'tɛɛ bebo Bere-ti lé, de d'ow mɛɛ kəykəwna-ti lə jipi-je.

¹¹ Beba d'ingə dow-je kí tagir lə-dé maji, tɔy tagir lə jipi-je kí bebo Tesaloniki-ti. De 'yəl mbi-dé d'oo-né ta lə Lubə kɪ rɔnəl ɲa rəm, ndɔ-je lay-lay ya 'ndər gin ta-je kí mɛɛ mbete-ti kí aa njay,

kdɔ koo se ta-je kí d'idə-dé lé, to ta kí tɔgrɔ-ti ya wa?

¹² Jipi-je n̄a dan-dé-ti d'adi m̄eɛ-dé Jeju; bá dené gr̄eki-je kí 'to dow-je kí boy-boy, bá dingəm-je n̄a ya d'adi m̄eɛ-dé rəm tɔ.

¹³ Ngà loki jipi-je kí bebo Tesaloniki-ti, d'oo ta-é kí Pol isi ilə mb̄e ta lə Lubə m̄eɛ bebo Bere-ti tɔ lé, d̄e d'ow 'sulə kosi dow-je kí m̄eɛ bebo-ti 'buki-dé dɔ-é-ti.

¹⁴ Ngà njékadm̄eɛ-je d'adi Pol i kalangi ɔw ki ta babo-ti. Ngà Silasi-je k̄i Timote bá 'təl d'isi m̄eɛ bebo Bere-ti.

¹⁵ Dow-je kí d'adi-dé 'dan Pol lé, d'ow siə njal 't̄eɛ siə m̄eɛ bebo Ateɛ-ti. Loki d'ow k̄i təl ki gogi lé, Pol un ndu kadi d'adi Silasi-je-ti k̄i Timote, 'ree kalangi d'ingə-n'è.

Pol m̄eɛ bebo Ateɛ-ti

¹⁶ Loki Pol isi ngəbi Silasi-je k̄i Timote m̄eɛ bebo Ateɛ-ti b̄əy lé, m̄eɛ-é i puu kdɔtalə koo kí ɛ oo magi-je pələ-pələ m̄eɛ bebo-ti kinlé.

¹⁷ Ɛ ɔw m̄eɛ kəykəwn̄a-ti lə jipi-je ɔji ta k̄i jipi-je rəm, k̄i dow-je kí njébəl Lubə rəm, bá ndɔ-é ndɔ-é ya ɛ ɔw pandangi lo-ti ɔji ta k̄i dow-je lay kí d'isi d'ingə-n̄a titi rəm tɔ.

¹⁸ Njénégə-je kí dan-ti-je kí 'to njékun go néndó lə Epikur†, k̄i njénégə-je kí 'ba-dé Istoisi-je‡ kàrè naji siə ta tɔ. D̄e kí dan-ti-je 'panè: «Njètíðə ta kanlé, ɔ panè ri ban wa?» D̄e kí madi-je 'panè:

† **17:18 17:18** Njénégə kí ri-é lə *Epikur* lé panè: Dow ya à sangi kisi maji liə, ɓi to Lubə bá à sangi kadi-é al. ‡ **17:18 17:18** Dow-je kí 'ba-dé *Stoisi-je* to njénégə-je kí 'panè i dow lé kadi 'adi né t̄oy dɔ-i al, kadi ore m̄eɛ-i m̄eɛ né-je-ti lay.

«Ë ra rɔ-é ki njèkilə mbe kí sɔbi dɔ magi-je kí 'mba bè ðan! Dɛ 'pa ta-je kin bè, kdɔ Pol ɔ ilə mbe Poyta kí Maji lə Jeju, bá ɔ ilə mbe tɔsi kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ rəm tɔ.»

19 Beba d'ɔr Pol d'ɔw siə lo-ti kí ða-é Areopaji kí to lo gangta kí boy rəmə 'panè: «Néndó kí sigi kí 'a 'ndó dow-je kinlé, j'ndigi gə se to ta kí dɔ ri-ti wa?

20 Kdɔtalə ta-je lə-i kí ɔ 'pa lé ða mbi-ji-ti gay. Beba jɛ j'ndigi kadi ɔr-ji mɛɛ-é adi j'oo.»

21 Dow-je kí bebo Atɛn-ti lay, kɪ mba-je kí d'isi dan-dé-ti lé, dow ra né kí rangi al. Dɛ d'isi ká pa ta-ti, kɪ ká koo ta-je-ti kí mba kí gogi nè kin ya ngá.

22 Pol i ɔ taá dan dow-je-ti lo-ti kí 'ða-é Areopaji lé ə panè: «Səi dow-je kí bebo Atɛn-ti, m'oo kí səi lé, mɛɛ né-je-ti lay ya, pole magi-je uwə mɛɛ-si n̄a.

23 M'pa bè kdɔ loki m'njiyə mɛɛ ðe-ti lə-si lé, m'oo né-je lay kí səi 'poli-dé rəm, bá m'ɔw sar m'oo logugi né káre kí 'ndàngi ta-ti 'panè: “To 'lə magi kí dow gə-é al.” Magi kí səi 'gəi-é al ya 'poli-é kinlé, ɛ bá m'a m'pa ta liə m'adi-si tin.

24 †Lubə kí njèra dɔnangi kɪ né-je lay kí tɔ-ti, ɛ kí to 'Ba dɔrɔ kɪ dɔnangi lé, isi mɛɛ kəy-ti kí dow ra kɪ ji-é al.

25 Lubə lé, ɔw ndoo kadi dow ra kullə adi-é al, kdɔtalə né kí nal-é goto. Ë bá to njèkadi kiskəm né-je lay rəm, to njèkadi-dé koo rəm, bá to njèkadi né-je lay rəm tɔS.

26 Ë adi gin dow-je lay kí d'isi dɔnangi-ti nè

† 17:24 17:24 Knj 7:48 § 17:25 17:25 Knj 7:48; 1Ng 8:27

lay kinlé njirə-dé ɿ rɔ dow-ti kí káre-rè. E oji dɔkaglo-je lə-dé, kɿ rəbi nin lo kisi-je lə-dé kete low nɿ.*

²⁷ Lubə ra né-je kinlé bè, kɔ kadi dow-je 'sangi-né nja-é, ə kadi dɔmaji ə d'ingə-é lo mam-ti kí d'isi 'mam-é. Kɔ nɔ́-nɔ́ dan-ji-ti ya Lubə isi ngɔsi siə.

²⁸ Kɔ takul-é b́a je j'isi-né kɿ dɔ-ji taá rəm, j'odi-né rɔ-ji rəm, j'to-né dow-je rəm tin.»

«Ta kinlé njénɔ pa-je kí nɔ́-je kí dan-si-ti kàrè 'pa to 'panè:

“Je kàrè j'to ngan-é to.”»

²⁹ «Kɔtalə to kí jəi j'toi ngan lə Lubə lé, je j'a gir kí Lubə lə-ji à titi-nɔ́ kɿ magi lɔr əse magi là, əse magi ər kí kɔdi tɔl né-je 'ra kɿ tagir lə-dé əse kɿ gosi ra né lə-dé kin al.

³⁰ Ngà Lubə kí ndɔki dow-je 'gə né al é un kəm-é say kɔgi dɔ kullə ra-dé-je-ti kí maji al lé, bone e isi b́a dow-je lay, kɿ lo-je lay kadi d'ɿnə panjiyə-dé-je kí maji al kɔgi.

³¹ Kɔ e ɔr ndɔ káre kí à gangi-né ta kí njururu dɔ dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè kɿ takul dingəm kí e mbəti-é. Tɔsi kí adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, toji adi dow-je lay 'gə maji kí Lubə à gangta kɿ takul-é.»

³² Loki de d'oo ta lə tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə dow-je kí Pol pa lé, de kí dan-ti-je 'soki-é, ə de kí nɔ́-je 'panè: «Je j'a koo ta kinlé, ta-i-ti ndɔ kí rangi-ti b́əy.»

³³ Bəb́a Pol ɿnə-dé ɔw.

* 17:26 17:26 Kgn 1:28; Det 32:8.

34 Bè ya kàrè, dɛ kɪ ná-je d'ində rɔ-dé nati kɪ Pol, ə dɛ d'adi mɛɛ-dé Jeju rəm tɔ. Dan dɛ-ti kɪ d'adi mɛɛ-dé lé, kɪ káre to Denisi kɪ to dow káre dan njégangta-je-ti kɪ lo-ti kɪ 'ba-é Areopaji lé rəm, bá dené káre kɪ ri-é lə Damarisi rəm, bá ndɛgi dow-je kɪ rangi rəm tɔ.

18

Pol ɔw mɛɛ bebo Kɔrenti-ti

1Kɔ 1:1-9; 2:1-5; 2Kɔ 11:5-12; 12:12-13

¹ Go-ti, Pol ɪ mɛɛ bebo Atɛn-ti ɔw mɛɛ bebo Kɔrenti-ti.

² Lo-é-ti kinlé, ɛ ingə dingəm káre kɪ to jipi kɪ 'ba-é Akilasi. Ə to dow kɪ dɔnangi Pɔ-ti. Dɛ kɪ ne-é Prisil d'ɪ dɔnangi Itali-ti 'ree Kɔrenti ngɔsnè ya bəy, kdɔtalə dɔkaglo-é-ti kinlé ngar Klodɪ un ndu adi 'tubə jipi-je kɪ d'isi bebo Rɔm-ti kɔgi. Bɛba Pol ɔw ingə-dé ində rɔ-é nati sə-dé.*

³ Dɛ 'to kɔdi-je kɪ njéra kəykubi-je titi-nə kɪ Pol bè tɔ. Bɛba Pol ɔw isi mɛɛ kəy-ti rɔ-dé-ti adi 'ra kullə nati.

⁴ Ndɔ taakoo-je-ti lə jipi-je lay ya Pol ɔji sə-dé ta mɛɛ kəykəwnə-ti lə-dé. ɛ sangi kadi n'uwə jipi-je, kɪ greki-je kɪ ta.

⁵ Loki Silasi-je kɪ Timote d'ɪ dɔnangi Maseduwan-ti 'ree lé, Pol un rɔ-é bɪkti ində ta kullə ndó dow-je ta-ti lə Lubə, toji-né jipi-je kadi 'gə kɪ Jeju lé, to Kristi† lé ya.‡

⁶ Ngà loki jipi-je 'pa siə takɔbi-je d'ɔsi-é-né ngərəngi-ngərəngi lé, ɛ gəki kodi kɪ kubi-je-ti kɪ

* **18:2 18:2** Knj 11:28 † **18:5 18:5** Kristi lé kor mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é. ‡ **18:5 18:5** Knj 17:15

rɔ-é-ti ə idə-dé panè: «Kinə 'tuji, rəmə ta məsi-si tò dɔ-si səi-ti ya! M̩ m'ɔr ta dɔ-m-ti ngá. K̩ nè kɔw k̩ kete kinlé, m'a təl kəm-m k̩ rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al yó ngá. §»

⁷ Go-ti, Pol ɿ lo-é-ti tin, ɔw isi be læ dingəm káre kí ri-é læ Titiyusi Justusi. E to dow kí njèbəl Lubə ə kəy liə tò mbó kəykəwn̩-ti læ jipi-je.

⁸ Ə Krispusi kí to njèkun dɔ kəykəwn̩ læ jipi-je k̩ dow-je kí m̩ kəy-ti liə lay, d'adi m̩-dé 'Babe. Dow-je kí bebo Kɔrɛnti-ti n̩ kí d'oo ta læ Pol lé, d'adi m̩-dé 'Babe tɔ, adi 'ra-dé batəm*.

⁹ Ndɔ káre bè, ndɔɔ bá né ra Pol toki n̩ bè rəmə, 'Babe pa siə ta panè: «'Bəl al, 'pa ta par-par, bi 'oo rɔ-i al.

¹⁰ Kdɔtalə m̩ 'Babe ya m'a sə-i nati. Dow kí à kasi kuwə-i kdɔ ra-i maji al ya goto. Kdɔ m'ɔw k̩ dow-je n̩ m̩ bebo-ti kin.»

¹¹ Pol isi m̩ be-ti kí Kɔrɛnti, ndó dow-je ta læ Lubə bal káre k̩ n̩ mek̩.

D'ɔw k̩ Pol logangta-ti

¹² Dɔkaglo-ti kí Galiɔ to-né gubərnər dɔnangi Akay-ti lé, ta jipi-je asi-n̩ adi d'uwə Pol d'ɔw siə logangta-ti

¹³ bá 'panè: «Dingəm kanlé sangi kadi dow-je 'təl d'ɔsi dɔ-dé nangi n̩ Lubə-ti k̩ go rəbi kí rangi kí ɔw go-n̩-ti k̩ ndukun al.»

¹⁴ Ngà loki Pol ɔw kdɔ kun ta pa lé, Galiɔ idə jipi-je panè: «Kinə to ta təl dow əse ta læ né ra kí njururu al rəmə, m'a yəl mbi-m kdɔ koo-né

§ 18:6 18:6 Mar 6:11 * 18:8 18:8 Knj 16:15

ta lə-si səi jipi-je lé berere-berere, titi kí tò kadi m'ra-né ya.

¹⁵ Ngà kinə to tanaji kí do ta-je-ti madi, kì do ri-je-ti, kì do ndukun-je-ti lə-si kí sobi do-si rəmə, to ta lə-si səi ya. Mə m'ndigi gangta do-ti al.»

¹⁶ Beba ɛ tubə-dé logangta-ti lé.

¹⁷ Rəmə de lay 'buki-ɲa do Sostən-ti kí njèkun do kəykəwnə lə jipi-je lé, d'uṵwə-é 'tində-é logangta-ti lé ya, ngà Galiɔ lé adi usi-é-ti al.

Pol təl ɔw bebo Antiosi-ti gogi

¹⁸ Go né-je-ti kinlé, Pol isi bebo Korenti-ti ndo-je asi tati ya bəy, bá ɛ inə njékadmeɛ-je ə adi Prisil-je kì Akilasi d'al siə meɛ bato-ti kdo kadi d'ɔw donangi Siri-ti. Loki 'teɛ Sankré-ti rəmə, Pol ndisə do-é, kdotalə ɛ un mindi-é adi Lubə do né-ti madi.

¹⁹ Loki d'ɔw 'teɛ bebo Epeji-ti lé, Pol inə madkullə-je liə, ɔw kəykəwnə-ti lə jipi-je ɔji sə-dé ta.

²⁰ De dəji-é kadi isi sə-dé ndo ɲa bəy. Ngà ɛ ndigi al.

²¹ Loki ɔw kì kinə-dé lé, idə-dé panè: «[Ra ɲay kí gogi rangi-ti lé, lé ri-ri kàrè m'a ra bebo Jorijalem-ti.]† Kinə Lubə ndigi rəmə, m'a təl ree ro-si-ti.»

²² Beba ɛ i meɛ bebo Epeji-ti ɔw Sejure kì bato. Loki Pol ur nangi meɛ bebo Sejure-ti lé, ɛ ɔw ra lapiya njékwəwnə-je, ngà bá ɔti ɔw meɛ bebo Antiosi-ti.

† **18:21 18:21** Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto meɛ mbete-je-ti kí dosay kí dan-ti-je kí 'ndangi kì ji-dé kì ta greki.

Mba kí njèkungì mutə kí Pol ɔw kɔ mbe Poyta kí Maji

²³ Pol ra ndo asi tati nu bəy bá ɛ təl ɔw gogi. E ɔw donangi Galati-ti, kɔ donangi Priji-ti mbusi nja njéndó né-je lay.

Ta lə Apolosi mee bebo Epeji-ti kɔ mee bebo Korenti-ti

²⁴ Jipi káre bè ri-é lə Apolosi ə to dow kí mee bebo Alegjandri-ti bá ree mee bebo Epeji-ti. E to dow kí ɔw kɔ gosi pa ta rəm, gə mbete kí aa njay maji n̄a rəm tɔ.

²⁵ Ə to dow kí 'ndó-é rəbi lə 'Babe maji, ɛ ilə mbe Poyta kí Maji rəm, ɛ ndó dow-je ta lə Jeju kɔ gangi-é berere-berere kɔ rɔ tungə-é pilingi rəm, ya ngà batəm lə J̄a ya par bá ɛ gə.‡

²⁶ E ulə gin pa ta lə Lubə kɔ mee kí ndakay mee kəykəwn̄a-ti lə jipi-je. Loki Prisil-je kɔ Akilasi d'oo ta liə kɔ mbi-dé lé, de 'ba-é kɔ rɔ-dé-ti d'or-é gin ta lə Lubə maji berere-berere.

²⁷ Loki ɛ ndigi kow donangi Akay-ti lé, njékadmee-je d'ulə dingəm mee-é-ti kadi-é ɔw, bá 'ndangi mbete d'ulə-né d'adi njéndó né-je kí donangi Akay-ti lé, kɔ kadi d'uwə-é kɔ rɔ-dé-ti maji. Loki ɛ ree tee lé, ɛ təl njéra kullə kí maji rɔ njékadmee-je-ti, kɔ takul ramaji lə Lubə.

²⁸ Beba ɛ pa ta kɔ jipi-je ndaa-ti rəsi kɔ ta-je kí dum naji. E toji-dé mee mbete-ti kí aa njay adi 'gə kí Jeju lé, to Kristi.

‡ 18:25 18:25 Knj 19:3

19

Pol ɔw mee bebo Epeji-ti

¹ Loki Apolosi n̄ay mee bebo Kōrenti-ti lé, Pol ində dan be-je kí dɔ mbal-ti kí dɔnangi Aji-ti* gangi ree mee bebo Epeji-ti. E ree bá ingə njéndó né-je kí dan-ti-je n̄ɔɔ

² rəmə, dəji-dé panè: «Loki səi adi mee-si Jeju lé, se səi ingəi Ndil kí aa njay ya wa?» Dɛ d'idə-é panè: «Ta lə Ndil kí aa njay ya kàrè dow pa adi j'oo nja káre al.»

³ Ngá bá Pol təl dəji-dé panè: «Ngà se batəm kí ban bá səi 'rai wa?» Dɛ 'panè: «Batəm lə Ja bá je j'ra.»

⁴ †Beba Pol idə-dé panè: «Batəm kí Ja ra dow-je lé, to batəm kí tɔji kiŋə panjiyə-je kí maji al kɔgi. Ja idə dow-je kadi d'adi mee-dé dow kí à ree go-n'è-ti, adi to Jeju†.»

⁵ Loki d'oo ta-je kí Pol pa kin bè rəmə, d'adi 'ra-dé batəm k̀ri 'Babe Jeju.

⁶ Ngá bá Pol lé ində ji-é dɔ-dé-ti ə Ndil kí aa njay ree dɔ-dé-ti adi 'pa ta k̀ri ndɔ ta lə dow-je kí rangi rəm, 'pa ta-je kí ta Lubə-ti rəm to.

⁷ Dɛ lay d'a kasi dingəm-je dɔgi gidi-é joo je bè.

⁸ Go-ti, Pol ɔw mee kəykəwn̄a-ti lə jipi-je lé, ɛ pa ta k̀ri meenda kəy. Pol ɔji sə-dé ta n̄ay mutə, dɔ kɔbe-ti lə Lubə. E sangi k̀ri rɔ tungə-é kdɔ kadi dow-je 'taa ta liə.

* **19:1 19:1** Dɔnangi Aji kí ta-é tò nè kinlé, to be kí bone bè 'ba-é Turki kin. † **19:4 19:4** Mat 3:11; Mar 1:4,7,8; Luk 3:4,16; Ja 1:26,27 † **19:4 19:4** Mat 3:11; Mar 1:7

⁹ Ngà dɛ kí dan-ti-je kí 'to njémeṅṅa-je, kì njémeṅṅə-də-je lé, 'pa ta kí maji al dɔ ta-ti «lə 'Babe» dan kosi dow-je-ti. Beba Pol inə-dé, ə ɔr njéndó né-je ɔw sə-dé ngərəngi, ɔw ndó-dé né kì ndɔ-é ndɔ-é mɛɛ kəy ndó né-ti lə Tiranusi.

¹⁰ Pol ra bəl joo lo-é-ti nɔɔ. Ɛ ndó dow-je né mbing, adi dow-je kí d'isi dɔnangi Aji-ti, kí 'to jipi-je kì grɛki-je lay ya d'oo ta lə 'Babe.

Ta lə ngan lə Seba

¹¹ Lubə un Pol ra-né nékoji-je kí tò bəl-bəl,

¹² ya adi takubi-je əse mindil-je kí ɔdi rɔ-é kàrè, dow-je d'ɔw 'labi dɔ njémɔy-je-ti, rəmə njémɔy-je d'ingə lapiya rəm, bá ndil-je kí maji al 'tɛɛ mɛɛ-dé-ti kogi rəm.

¹³ Jipi-je madi d'ɔw kì be-be kɔɔ tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti. Dɛ 'nə kadi 'tubə ndil-je kí maji al dɔ dow-je-ti kì ri 'Babe Jeju tɔ. Dɛ 'panè: «Kì ri Jeju kí Pol ilə mbɛ ta liə kinlé, m'panè 'tɛɛi kogi!»

¹⁴ Dingəm-je kí njéra né kinlé dɛ siri ə 'to ngan lə Seba kí to jipi rəm, to kí kàre dan njékun dɔ njégugnə-je-ti lə Lubə rəm.

¹⁵ Ndɔ kàre bè, ndil kí maji al idə-dé panè: «Mə m'gə Jeju rəm, bá né kí Pol 'to kàrè m'gə rəm; ngə səi, 'toi nə-je wa?»

¹⁶ Ngá bá dingəm kí ndil kí maji al isi mɛɛ-é-ti lé, al ur dɔ-dé-ti taa tógi-dé lay ə ra-dé maji al mbing adi 'tɛɛ mɛɛ kəy-ti kì dɔ-je rɔ-dé-ti pələ-pələ, d'ay-nə kì kuti-dé dum.

¹⁷ Né kí ra né kinlé, dow-je kí mɛɛ bebo Epeji-ti, jipi-je kì grɛki-je lay ya d'oo ta-é. Dɛ lay ya bəl

ində bandi-dé gangi rəm, dow-je d'osi gaji 'Babe Jeju rəm tɔ.

¹⁸ Dow-je n̄a kí dan-dé-ti kí d'adi mee-dé lé, 'ree 'pa ta rəsi-rəsi d'or-né man dɔ kullə ra-dé-je-ti.

¹⁹ Beba mbəli-je n̄a 'ree k̄i mbete ra mbəli-je lə-dé d'ulə dɔ-n̄a-ti ə 'ró pər kɔgi takəm dow-je-ti lay. Dow-je 'tidə kɔr là mbete-je lé, ə à kasi là kullə kí dow ra bal n̄a.

²⁰ Beba tógi lə 'Babe ra adi ta liə nḡa njim ɔw-né k̄i kete-kete.

²¹ Go né-je-ti kí ra né kinlé, Pol ɔji kadi n'ində dɔnangi Maseduwan k̄i dɔnangi Akay n'gangi n'ow mee bebo Jorijaləm-ti. E panè: «Loki m'ow m'tee mee bebo Jorijaləm-ti lé, m'a kow koo mee bebo Rəm tɔ bane.»

²² E ulə njéra siə kullə-je joo adi to Timote-je k̄i Erasti, adi d'ow dɔnangi Maseduwan-ti, ngà e bá təl isi dɔnangi Aji-ti mbɔr bəy.

Ta usi mee bebo Epeji-ti

²³ Dɔkaglo-é-ti kinlé, ta kí boy n̄a ya usi mee bebo Epeji-ti sɔbi dɔ ta lə 'Babe.

²⁴ Kdo dingəm káre isi n̄ɔɔ ri-é lə Demetriyusi. E to njələ 'ningə-je k̄i ngam̄a-je. E lə ngan kəy-je adi titi-n̄a k̄i kəy pole magi kí dené kí ri-é lə Artemisi‡, adi kodi-je liə d'ingə-né né n̄a. ²⁵ Beba Demetriyusi ba kodi-je liə rəm, ba kodi-je kí rangi kí njéra ḡa kullə liə lé idə-dé panè: «Səi

‡ 19:24 19:24 Magi Artemisi lé, 'ba-é Dian tɔ. E bá 'pol-é kdo kadi e adi néndɔr-je lə-dé maji rəm, adi d̄a-je k̄i dow-je d'oji-n̄a rəm.

lé, lay læ-si ya 'gøi maji kí jøi lé, kullə læ-ji kin ya bá j'isi j'ingøi-né né ya al wa?

²⁶ Ə né-je kí isi ra né lé, ooi ta-é kì mbi-si rəm, ooi kì kəm-si rəm. Pol kí dowbé kinlé, panè: Magi-je kí dow-je 'ra kì ji-dé lé, to magi-je kí togrø-ti al. Ǝ pa ta təl-né dɔ dow-je, adi kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy ya 'taa ta liə. Né kinlé Ǝ ra męę bebo Epeji-ti nè par al, ngà nøy ndę bè kadi un dɔnangi Aji ya lay.

²⁷ To né kí à tuji kullə læ-ji jøi ya par al, ngà à ra kadi køy magi Artemisi kí to magi kí dené kí boy kinlé à təl né kí kogi kare rəm, bá à tuji riba liə Ǝ kí to magi kí dow-je lay kí dɔnangi Aji-ti, kì dow-je lay kí dɔnangi-ti nè d'isi pole-é lé!»

²⁸ Loki dow-je d'oo ta-je kin bè lé, wongi ra-dé n̄a adi 'tur kəø mbiti-mbiti 'panè: «Artemisi, magi læ dow-je kí bebo Epeji-ti ya to magi kí boy!»

²⁹ Męę bebo-ti lay ya dow-je d'ow dɔ-n̄a-ti wúr-wúr ə d'ungì-n̄a dɔ Gayusi-je-ti kì Aristarki kí 'to dow-je kí dɔnangi Maseduwan-ti, 'ndør-dé d'ow sə-dé kì męę køy ra ndam-je-ti. Gayusi-je kì Aristarki lé 'to madkullə-je læ Pol.

³⁰ Pol lé, ndigi kadi n'ow dan kosi dow-je-ti ya tá, ngà njéndó né-je bá d'ogi-é.

³¹ Nam Pol-je madi kí 'to dow-je kí boy-boy kàrè d'ulə kulə d'idə-é, 'ra-é kogri kadi ow køy ra ndam-ti lé al.

³² Kosi dow-je lay ya d'ilə dɔ-n̄a-ti rututu. Dow-je kí dan-ti-je 'tur kool kɔɔ né kí bè kin, ngà dę kí n̄a-je rəmə 'tur kool kɔɔ né kí bè kin tɔ. Ə dow-je n̄a dan-dé-ti tɔ rəmə, né kí 'kəw-né-n̄a lé ya kàrè dę 'gə al rəm.

33 Dow-je madi kí dan kosi dow-je-ti d'or gin ta lé d'adi Alegjandrə oo. Alegjandrə lé, jipi-je d'osi-é ki kete n̄ dow-je-ti. E yəki ji-é ta-dé-ti ə ndigi kadi n'pa ta n'or-né ta do-n'è-ti n̄ kosi dow-je-ti.

34 Ngà loki dow-je 'gə kí Alegjandrə to jipi lé, de lay ya 'tur kool boy-boy k̄i ndi-dé kí káre ya à kasi né kí kàd̄i joo je bè 'panè: «Artemisi, magi læ dow-je kí Epeji ya to magi kí boy!»

35 Ngà njèndangi mbete læ dow mee be-je gor dow-je, adi lo tò ndingi ngá bá e panè: «Səi dow-je kí bebo Epeji-ti, dow-je lay ya 'gə kí bebo Epeji bá to lo ngəm kəy pole magi kí dené kí boy kí 'ba-é Artemisi rəm, e ya to lo ngəm né kí to takəm-é kí i dorə-ti ree nangi nè rəm to.

36 Dow kí à naji ya bè goto. Beba kadi ori mee-si, bi 'rai né ki n̄z̄ bè al.

37 Dingəm-je kí səi uwəi-dé 'reei sə-dé nè kinlé, né káre ya kàrè de 'tuji mee kəy pole magi-ti al rəm, bá 'pa ta k̄bi do magi-ti læ-ji kí dené lé al rəm.

38 Kinə Demetriyusi k̄i kodi-je kí d'ore kàd̄i-é lé, 'ndigi ra ta k̄i dow madi rəmə, ndo gangta to n̄z̄ rəm, bá njégangta-je kàrè d'isi n̄z̄ rəm; kadi 'ra mbete səki d'ow 'səki-né dowbé!

39 Ngà kinə ta læ-si kí rangi ya tò n̄z̄ rəmə, d'a ra ta-é ndo gangi ta-ti n̄ kosi dow-je-ti.

40 Bè al rəmə, né kí ra né bone kinlé, dow-je kí Rəm d'a k̄i kilə-né ta do-ji-ti k̄do ba-ji njédonga-je, rəmə ta kí j'a pai do kəwnə-ti læ-ji kin, k̄do k̄ori-né ta do-ji-ti ya goto.» Go ta-je-ti kinlé, e tubə kosi dow-je adi d'ow.

20

*Pol ɔw dɔnangi Maseduwan-ti kɪ dɔnangi
Grɛki-ti*

1Kɔ 16:1-7; Rɔm 15:25-27

¹ Loki gin kɔw dɔ-nɔ-ti wúr-wúr kin gangi lé, Pol kəw njéndó né-je ulə dingəm mee-dé-ti, bá ra-dé lapiya ə ɔti ɔw dɔnangi Maseduwan-ti.

² E ɔw kɪ lo-lo dɔnangi Maseduwan-ti pa ta-je nɔ-nɔ adi njékadmee-je ulə-né dingəm mee-dé-ti, bəy bá e ɔw dɔnangi Grɛki-ti

³ isi-ti nɔy mutə. Loki isi ɔw kɔ kal mee bato-ti kɔw dɔnangi Siri-ti rəmə, oo ta lə jipi-je kí d'ɔji-nɔ ta kí maji al dɔ-é-ti. Beba e panè: N'a təl kɔw dɔnangi Maseduwan-ti gogi.

⁴ Dɛ kí 'dan-é ɛn: Sopater kí ngon lə Pirusi kí to dow kí bebo Bere-ti, Aristarki kɪ Sekundusi kí 'to dow-je kí bebo Tesaloniki-ti, Gayusi kí to dow kí bebo Dɛrbi-ti, bá Timote-je, kɪ Tisiki-je, kɪ Tropim-je kí 'to dow-je kí dɔnangi Aji-ti tɔ.

⁵ Dɛ kinlé, d'ɔw kete nɔ-ji-ti ə 'ngəbi-ji mee bebo Troasi-ti.

⁶ Ngà jɛ rəmə, go ra nɔy-ti kí 'ra kɪ mbè kí əm goto-ti lé, jɛ j'al mee bato-ti káre kí bebo Pilipi-ti, ə j'ra ndɔ mɪ go-ti bəy bá j'ingə-dé bebo Troasi-ti ə j'isi lo-é-ti ndɔ siri.

Kisi Pol bebo Troasi-ti kɪ tɔsi ndəl lə Etikusi

⁷ Ndɔ Dimasi lé, jɛ j'kəw-nɔ kɔ kuso mbè nam-nɔ. Beba tɔ kadi bore ə Pol à kɔw ngá rəmə, e ɔji ta kɪ dow-je kí 'kəw-nɔ lé, ə pa ta sar ya dan lo bapi.

⁸ Mee kəy kí dɔ madi-é-ti taá kí j'kəw-nɔ-ti lé, pər lampi nɔ-ti.

9 Basa káre bè kí ri-é lə Etikusí isi taá, kəm bole kəy-ti lé. Loki Pol a pa ta adi dow-je ya bəy rəmə, ɛ tò bi adi dan-é oy. Beba bi ləngi-é adi i kəy-ti kí taá kí njəkungi-ti mutə lé ya usi nangi baraki. Ngà loki d'un-é rəmə, ɛ oy.

10 Beba Pol risi nangi ree dʊgi nangi do-é-ti un-é kàdì-é-ti bá panè: «Adi mɛɛ-si usi nangi, kdo ndil-é tɛɛ all!»

11 Beba loki Pol təl ɔw mɛɛ kəy-ti taá gogi lé, ɛ gangi mbə nam-nə uso rəm, bá uso né kí kare rəm tɔ. Go-ti gogi lé, ɛ təl pa ta adi tó-é uu nə sar ya adi kàdì ubə, bá ɛ ɔti ɔw bəy.

12 Rəmə ngon basa lé isi kəm bá 'təl d'ɔw siə be gogi, adi mɛɛ dow-je təl usi nangi pɔ-pɔ gogi.

Pol i bebo Troasi-ti ɔw bebo Mile-ti

13 Jɛ j'ɔw kete, ə j'al mɛɛ bato-ti ə j'mbuti bebo Asosi-ti, lo kí tò kadi j'un Pol titi. To né kí ɛ ya ndigi bè, kdo tò kadi ɛ à kun rəbi kow kì nja-é.

14 Loki ɛ ingə-ji Asosi lé, jɛ j'un-é mɛɛ bato-ti, j'ɔw bebo Mitilən-ti.

15 J'i Mitilən-ti tin, j'ɔw kəm-ji ki kete. Ə lo aa go-ti bá j'tɛɛ ta lo-ti kí Sio kí to donangi kí tò dan ba-ti. Ndo kí gogi go-ti bá j'tɛɛ Samosi-ti, ngà lo kaa rəmə, j'tɛɛ bebo Mile-ti.

16 Beba Pol ɔji kadi n'dəə kàdì bebo Epeji-ti taá, kdo kadi j'isi donangi Ajiti nə al. ɛ nagi low-low kdo kadi, lé né rəmə, n'tɛɛ bebo Jorijaləm-ti ndo ra nəy-ti lə jipi-je kí 'ba-é Pantekoti.

Kingə-nə lə Pol kì 'ngatógi-je kí bebo Epeji-ti

17 Pol isi mɛɛ bebo Mile-ti, ə ulə kulə ba 'ngatógi-je lə njékəwnə-je kí bebo Epeji-ti.

18 Loki de 'ree tɛɛ rɔ-é-ti lé, ɛ idə-dé panè: «Panjiyə-m kí rɔ-si-ti dɔkaglo-je lay, un kuti-é ndɔ-ti kí dɔsɔy loki m'ilə-né nja-m dɔnangi Aji-ti lé, sɔi 'gəi maji.

19 M'ra kullə m'adi 'Babe kì dɔ kí sɔl lɔm-lɔm, kì man nɔ kəm-m-ti, kì kɔ-je kí m'ingə kì go rəbi ta-je kí maji al maji al kí jipi-je d'ɔji-nɔ dɔ-m-ti rəm tɔ.

20 Né kí à maji sə-si lé, né káre ya kàrè m'boyo dɔ-é sə-si al. M'ilə mbɛ m'adi-si rəm, m'ndó-si né pandangi lo-je-ti rəm, bá mɛɛ kəy-je-ti lə-si rəm tɔ.

21 Taá-taá ya m'ba jipi-je kì dow-je kí 'to greki-je kadi d'inə panjiyə-dé-je kí maji al d'osi batim 'təl kì rɔ Lubə-ti ə d'adi mɛɛ-dé 'Babe lə-ji Jeju.

22 Ngà, ooi bè, kí ngɔsnè kinlé, kɔw-m kì bebo Jorijaləm-ti é m'ow mɔngi. Ndil ɔsi-m kadi m'ow, ngà né kí à tɛɛ dɔ-m-ti bebo Jorijaləm-ti lé, mə m'asi gə al.

23 Né kí m'gə lé, mɛɛ bebo-je lay kí m'tɛɛ-ti ya, Ndil kí aa njay adi-m m'gə maji kí dangay-je kì kɔ-je tò ngəbi-m-ti nɔɔ. *

24 †Ngà kisi-m kì dɔ-m taá lé, mə m'oo kì né madi takəm-m-ti al ə né kí kəm-m tò go-ti lé, to ta lə kadi m'ay ngɔdi lə-m kin rétété ngangì kagi-ti [kì rɔnəl] rəm, to ta lə kadi m'tol ta kullə kí 'Babe Jeju adi-m lé tɔ: Adi to ta lə kilə mbɛ Poyta kí Maji kí sɔbi dɔ ramaji lə Lubə†.»

25 «Ngà, ooi bè, kí ngɔsnè-ti kinlé, sɔi lay kí m'dəə dan-si-ti m'ndó-si ta kí dɔ kɔbe-ti [lə Lubə] kinlé, a koo-i takəm-m gogì rangì al ngà.

* 20:23 20:23 Knj 21:4; 21:11. † 20:24 20:24 2Ti 4:7 † 20:24 20:24 2Ti 4:7

²⁶ Gin-é kin bá bone m'idə-si-né ta rəsi m'panè: Səi lay kin ya ta məsi-si goto dɔ-m-ti.

²⁷ Kdɔ ta lə kɔjra-je lə Lubə lé mə m'idə-si lay tingə, ɛ kɪ m'boɔɔ sə-si dɔ-é ya goto.

²⁸ 'Tɔsi kəm-si dɔ rɔ-si səi-ti ya rəm, bá dɔ kosi bati-je-ti lay kɪ Ndil kɪ aa njay ində-si dan-dé-ti kadi indəi kəm-si go-dé-ti lé rəm tɔ. Kadi 'toi njékul njékəwnɔ-je lə Lubə kɪ ɛ ya ndogi-dé kɪ takul məsi-é ɛ ya.

²⁹ M'gə maji kɪ loki m'a kow lé, jagim-je kɪ maji al d'a kandi mbunə-si-ti, d'a koo kəmtondoo lə kosi bati-je kinlé al.

³⁰ Rəm bá dan-si səi-ti ya kàrè, dow-je kɪ dan-ti-je d'a kɪ kdɔ pa ta-je kɪ maji al maji al kədi-né njéndó né-je kor-dé-né kungɪ-dé go-dé-ti.

³¹ Indəi kəmkaa dɔ rɔ-si-ti, adi mɛɛ-si ole dɔ-ti toki asi bal mutə bè, ɔ kada al rəm ndɔɔ al rəm ya, m'ndəji ná-ná dan-si-ti taá-taá kɪ man nɔ kəm-m-ti.»

³² «Ngà kɪ nè kinlé, m'ungɪ-si mɛɛ ji Lubə-ti rəm, m'ɪnə-si mɛɛ ta-ti liə kɪ to ta ramaji, kɪ ɔw kɪ tɔgi kadi ɔw sə-si kɪ kete-kete mɛɛ kadmee-ti lə-si, bá à kadi nédɔji dow-je kɪ d'aa njay rəm tɔ.

³³ 'Bo là, əse lɔr əse bo kubi-je lə dow madi ra-m al.

³⁴ Səi ya kàrè, 'gəi kɪ to ji-m kɪ tò kin bá adi-m né-je kɪ mɛɛ-m ge rəm, adi m'adi madkullə-je lə-m né-je kɪ mɛɛ-dé ge rəm tɔ.‡

³⁵ Ndɔ-é ndɔ-é ya m'idə-si m'panè: Tò kadi a rai kullə bè tɔ bá a rai-né kɪ njéndoo-je, ɔ kadi mɛɛ-si ole dɔ ta-je-ti lə 'Babe Jeju, kɪ ɛ ya kɪ dɔ-é

‡ 20:34 20:34 Knj 18:3

pa panè: “Kadi né dow lé majkur-é itə kində ji taa-né né!”»

³⁶ Loki Pol pa ta bè adi-dé lé, ɛ ɔsi məkəji-é nangi bá pa ta kì Lubə kɔɔ ta lə-dé lay.

³⁷ Rəmə də lay 'nɔ ə d'ungi-nə mindi Pol-ti d'uwə-é kì kàdì-dé-ti 'ra-é lapiya.

³⁸ Né ya kí mɛkɔ ra-dé-né nɔ lé, to ta lə kidə kí Pol idə-dé panè d'a koo takəm-n'è gogi rangi al ngá kin. Go-ti, də 'dan-é d'ow siə njal ta bato-ti.

21

Kɔw Pol bebo Jorijalem-ti

¹ Loki j'inə-nə sə-dé ngá rəmə, jə j'al mɛɛ bato-ti, j'ow njururu mɛɛ bebo Kosi-ti. Lo aa go-ti, j'ow Rodesi kí to dɔnangi kí tò dan ba-ti, ngá bá j'ɪ tin j'ow mɛɛ bebo Patara-ti.

² Loki j'ingə bato madi kí isi ɔw mɛɛ bebo Penisi-ti lé, jə j'al mɛɛ-é-ti j'ow.

³ Beba loki j'ow j'tɛɛ ngosi kì dɔnangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti rəmə, j'inə be lé dɔji gəl, ə j'ow dɔ-ji kì dɔnangi Siri-ti bè. Ə j'ow j'ur nangi bebo Tir-ti, kí to lo kí tò kadi d'a kor né-je kí mɛɛ bato-ti nangi titi.

⁴ Loki j'ingə njéndó né-je lo-é-ti kinlé, jə j'isi sə-dé ndo siri. Ndil kí aa njay ɔsi-dé, adi d'idə Pol kadi ɔw mɛɛ bebo Jorijalem-ti al.

⁵ Bè ya kàrè loki ndo kisi-ji rɔ-dé-ti tingə ngá lé, jə j'usi dɔrəbi-ti. Rəmə də kì ne-dé-je kì ngan-dé-je lay ya 'dan-ji 'ree sə-ji njal gidi bebo-ti. Jə j'ɔsi məkəji-ji nangi ngangì ba-ti, j'pa ta kì Lubə.

⁶ Go-ti, j'ra-na lapiya bəy ngá bá, je j'al mee bato-ti lé, ə njédan-ji-je lé kàré 'təl kɪ bee-je lə-dé gogɪ tɔ.

⁷ Loki j'inə rəbɪ kɪ mani lé, j'ɪ bebo Tir-ti j'ow bebo Tolemayisi-ti. J'ra lapiya njékadmee-je kɪ d'isi mee bebo-ti kinlé, ə j'isi sə-dé ndɔ káre.

⁸ †Lo aa go-ti lé, j'ow bebo Sejare-ti. Loki j'tee Sejare lé, j'ow be lə Pilipi kɪ to njékilə mbə Poyta kɪ Maji, ə j'tò rɔ-é-ti. Pilipi lé, to kɪ káre dan dow-je-ti kɪ siri kɪ ndokɪ 'mbəti-dé mee bebo Jorijalem-ti*.

⁹ E ow kɪ ngan-je kɪ dené sɔ kɪ 'taa ngow al ə 'to njépata-je kɪ ta Lubə-ti.

¹⁰ †Loki j'isi tin asi ndɔ nɔ lé, dow káre kɪ ri-é lə Agabusi kɪ to njépata kɪ ta Lubə-ti, ɪ donangi Jude-ti ree ingə-ji nɔɔ.

¹¹ Rəmə e un ndaá dɔɔ bədi lə Pol, dɔ-né ji-é kɪ nja-é e ya ə panè: «Yən, ta kɪ Ndil kɪ aa njay pa ən: Dingəm kɪ ndaá dɔɔ bədi kin to kɪ 'liə lé, jipi-je d'a kuwə-é, tó-é njim-njim bebo Jorijalem-ti tanə bè tɔ, ngá bá d'a kilə-é ji dow-je-ti kɪ 'to jipi-je al.»

¹² Go ta-je-ti kinlé, je kɪ njékadmee-je kɪ Sejare j'nɔ ta Pol-ti kadi ow mee bebo Jorijalem-ti al.

¹³ Ngà Pol ilə-ti panè: «Kdɔ ri é 'nɔi ɔri-né tógi-m gogɪ bè wa? Mɔ lé, m'isi dɔ nja-m-ti kdɔ kadi 'tɔ-m njim-njim par al, ngà m'isi dɔ nja-m-ti kadi m'ow m'oy bebo Jorijalem-ti kdɔ ta lə 'Babe Jeju.»

¹⁴ Loki e adi ta-je lə-ji kin ra kullə rɔ-é-ti al

† 21:8 21:8 Knj 6:5; 8:5 * 21:8 21:8 Knj 6:5; 8:5 † 21:10 21:10 Knj 11:28

lé, je j'ǎ do-ti njángi al ya to. Ngà j'panè: «Kadi 'Babe oji ndigi liə!»

15 Go ndo-je-ti kinlé, loki j'ra go né-je lə-ji rəmə, je j'ow meɛ bebo Jorijaləm-ti.

16 Njéndó né-je kí dan-ti-je kí bebo Sejure-ti kí d'isi d'ow bebo Jorijaləm-ti, d'ow sə-ji to. Dɛ d'ow sə-ji adi j'tò ro Minasɔ-ti kí to njéndó né kí kete low nu. Ǝ to dow kí donangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti.

Kingə-nǎ lə Pol-je kɪ Jaki bebo Jorijaləm-ti

17 Loki j'tɛɛ bebo Jorijaləm-ti lé, njékadmɛɛ-je d'uwə-ji kɪ ro-dé-ti kɪ rənəl.

18 Lo aa go-ti, Pol ow sə-ji nati ro Jaki-ti,† lo kí 'ngatógi-je lay ya 'kəw-nǎ titi to.‡

19 Loki Pol ra-dé lapiya ngà rəmə, né-je kí Lubə ra dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al kɪ takul kullə liə lé, ɛ ɔr-dé poy-é kɪ bar-é bar-é.

20 Loki d'oo ta-je liə kin bè lé, dɛ d'osi gaji Lubə, bá go-ti d'idə Pol 'panè: «Ngonkɔ-ji kí maji, 'oo jipi-je budɔgi dɔgi lo nǎ ya d'adi meɛ-dé Jeju rəm, lay lə-dé ya d'ǎ do ndukun-ti lə Moiyiji kɪ ro-dé kí tungə pilingi rəm.

21 Ya rəmə, dow-je d'idə-dé ta kí do-i-ti 'panè: Néndó lə-i ɔsi jipi-je lay kí d'isi dan dow-je-ti kí 'to jipi-je al kadi 'təl gidi-dé d'adi ndukun lə Moiyiji rəm, kadi d'ijə ganjangi ngan-dé-je al rəm, bá kadi 'təl ro-dé go nékobe-ti lə jipi-je lé al rəm to.

† 21:18 21:18 Jaki kinlé, to ngonkɔ Jeju ‡ 21:18 21:18 Knj 12:17; 15:13

22 Ngà j'a rai ban wa? Kdo ta kí rá-ti ya kàrè [loki kosi dow-je d'a kəw-nə lé] d'a koo kí i 'ree nè ya é.ñ.

23 Beḅa 'ra nè kí j'a kidə-i kin. Dingəm-je so kí d'un mindi-dé do né madi-ti d'adi Lubə d'isi dan-ji-ti nè.Ş

24 Or-dé go-i-ti, ə 'ra nékoḅe kí sobi do kaa rə njay lə-i rəm, kí sobi do kaa rə njay lə-dé rəm, bá ugə do-dé adi 'ndisə do-dé rəm tə. Bè kdo kadi dow-je lay 'gə kí ta-je kí do-i-ti kí əw mbuu kinlé, to ta-je kí kare rəm, bá kadi 'gə kí i lé, ya kàrè 'təl rə-i go ndukun-ti lə Moiyiji maji rəm tə.

25 †Ngà kí sobi do jipi-je al kí d'adi meḅ-dé Jeju lé, j'ndangi mbete j'adi-dé j'idə-dé-né kadi da-je kí dow-je 'təl 'pole-né magi-je lé, d'a kuso al rəm, kadi d'a kuso məsi da al rəm, d'a kuso da kí oy yo kuburu al rəm, bá kadi d'əgi rə-dé ra kaya rəm tə.*»

26 Lo aa go-ti, Pol or dingəm-je kí so lé əw sə-dé, adi ɛ rəm, de rəm ya d'aa rə-dé ngá bá, ɛ əw takəy-ti lə Lubə, kdo kidə njégugnə-je, ndo kí gin kaa rə lə-dé à gangi-né, kadi nə-nə dan-dé-ti ree kə kadkare liə adi Lubə.

D'uwə Pol

27 Loki nəy nə al kadi ndo kí siri lé goto rəmə, jipi-je kí dan-ti-je kí d'i donangi Aji-ti d'oo Pol meḅ kəy-ti lə Lubə lé, de 'sulə kosi dow-je adi d'uwə-é.

Ş 21:23 21:23 Ta lə kaa rə lə Pol-je kí to nè kinlé, to ta lə kaa rə kí sobi do majal al. Ngà jipi-je lé, kinə dow un mindi-é adi Lubə do né madi-ti rəmə, à ra bè ḅane. Beḅa Pol kí to jipi lé ra-né tə.

† 21:25 21:25 Knj 15:29 * 21:25 21:25 Knj 15:20

28 Ə 'tur kəə 'panè: «Səi Israyel-je, reei ori kàdì-ji boo! Yən, dingəm kí njèndó né dow-je lay ya kì lo-lo, pa-né ta kí maji al maji al dɔ Israyel-je-ti rəm, dɔ ndukun-ti lə Moiyiji rəm, bá dɔ kəy-ti lə Lubə kin rəm lé, ɛ ə ɔ an. Ʒ ɔw mbing ya ree kì dow-je kí 'to grəkì-je mɛɛ kəy-ti lə Lubə. Ʒ ra lo kí aa njay kin kì lo kí kɔgi kare.»

29 †Dɛ pa ta kin bè kdɔtalə Tropim kí to dow kí bebo Epeji-ti lé, d'oo-é kì Pol mɛɛ bebo-ti. Beba 'gir kí Pol ɔw siə mɛɛ kəy-ti lə Lubə.

30 Dow-je kí bebo Jorijalɛm-ti lay ya d'ow dɔ-nɔ-ti wúr wúr ə dow-je d'ɪ kì lo-lo ya tətì-nɔ yipi d'ay kì lo-é-ti. Dɛ d'uwə Pol mɛɛ kəy-ti lə Lubə, 'ndɔr-é d'ow siə ndaa-ti rəmə, tajinatì nè ya d'uti tarəbi-je.

31 Loki 'sangì kadi 'tɔl Pol lé, dow-je kí mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti lay ya d'ow dɔ-nɔ-ti wúr wúr adi ta-é usi mbi njèkun dɔ kuti asgar-je-ti kí budɔgi.

32 Rəmə lo-é-ti nè ya, ɛ rəm, asgar-je rəm, bá njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu bu, d'ubə nangì d'ɪ d'ay d'ow kì rɔ dow-je-ti lé. Loki dow-je kinlé, d'oo njèkun dɔ asgar-je kí budɔgi kin rəm, d'oo asgar-je rəm lé, 'taa koo ta tində-ti kí d'ɔ 'tində Pol lé ngá.

33 Beba njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ɔti kì rɔ Pol-ti uwə-é ə un ndu kadi d'ilə-é sil gidì joo. Go-ti, ɛ dəji ta panè: Dingəm kinlé to nɔ wa? Ə ri bá ɛ ra wa?

34 Ngà dan kosi dow-je-ti lé, dow-je kí nɔ-je 'tur kɔɔl 'panè: Ʒ ra né kí bè kin. Rəmə dɛ kí dan-ti-

† 21:29 21:29 Knj 20:4

je 'panè: Ẹ ra né kí bè kin tɔ. Ta-je kí 'pa yó-je kí nè-je kínlé, ra adi ta kí njururu bè ya njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, ingə al. Beba ɛ un ndu kadi d'ow kɪ Pol mee ndògi bɔr-ti lə-dé.

³⁵ Loki Pol ree tee dɪgi lo njiyə-je-ti lé, asgar-je d'un-né nɔngi taá, kdɔtalə kosi dow-je d'ow siə pɪr-pɪr pɪr-pɪr.

³⁶ Kosi dow-je ya d'ul-nə go-é-ti mbuu, kɪ kəə ta-dé-ti taá-taá 'panè: «Adi j'toli-é kɪ tɔl ya!»

Pol pa ta dɔ rɔ-é-ti

Knj 9:1-19; 26:9-20; Gal 1:11-16; 1Ti 1:12-17

³⁷ Loki d'ow kadi Pol andi lo-ti lə asgar-je lé rəmə, ɛ dəji njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé panè: «Se i a kadi-m tarəbi kadi m'pa ta káre wa?» Beba ɛ dəji-é panè: «I 'gə ta Grɛki wa?»

³⁸ I lé 'to dow kí dɔnangi Ejipti-ti, kí ngɔsnè ya bəy é ɔy bɔkaya-je budɔgi lo sɔ ɔw sə-dé diləlo-ti, sulə-dé kadi 'ra dɔngə lé al wa?»

³⁹ Pol panè: «Mə m'to jipi kí d'oji-m bebo Tarsi-ti, dɔnangi Silisi-ti, m'to ngon njèbe kí bebo-ti kí ri-é ba nɔ. Kɔgri ya, adi-m tarəbi m'pa ta m'adi kosi dow-je.»

⁴⁰ Njèkun dɔ asgar-je kí budɔgi lé, inə tarəbi adi-é. Beba Pol al dɔ dɪgi lo njiyə-je-ti yəki ji-é ta dow-je-ti, adi lo tɔ ndingi, ngá bá pa sə-dé ta kɪ ta əbrə panè:

22

¹ «Ngankɔ-m-je kɪ bɔbi-m-je, 'yəli mbi-si ooi-né ta kí ngɔsnè m'ow kɪ pa kdɔ pa-né ta dɔ rɔ-m-ti kin.»

² Loki d'oo kí Pol pa ta kà ta Əbrə rəmə, lo təl pa doy ta madi-é-ti ya bəy, ngá b́a Pol panè:

³ †«M̄a lé m'to jipi, d'oji-m bebo Tarsi, donangi Silisi-ti, ngá d'oti-m bebo Jorijalem-ti nè ya rəm, Gamaliyel ndó-m né-je kí ɔw go-na-ti berereberere kà ndukun lə ka-ji-je rəm, b́a kullə lə Lubə kàrè rə-m tungə-ti pilingi titi kí səi lay ɔi-né bone kin bè ya tɔ.*

⁴ †Dow-je kí njékun go néndó lə Jeju lé, m'ulə kəm-dé ndoo n̄a. M'adi 'tó dingəm-je kà dené-je njim-njim d'ungi-dé dangay-ti.

⁵ Burə dɔ njégugné-je lə Lubə kà 'ngatógi-je lə jipi-je lay ya 'gə sə-m go-é maji. Kdɔ loki m'isi m'ow Damasi lé, de 'ndangi mbete-je d'adi m'owné madi ngankɔ-ji-je kí d'isi n̄u. M'ow kdɔ kadi m'tuwə njékadi m̄eɣ-dé Jeju kí d'isi m̄eɣ bebo Damasi-ti, m'tó-dé njim-njim m'ree sə-dé bebo Jorijalem-ti, kdɔ kadi d'adi-dé kɔ.†»

Pol ɔr poy kadi kí adi m̄eɣ-é Jeju

Knj 9:1-19; 26:12-18

⁶ «Ta kí kàdì ɔ jam dɔ be-ti, loki m'a dɔ rəbi-ti, m't̄eɣ ngɔsi kà bebo Damasi rəmə, tajinati nè ya, londógi kí n̄a ya ndógi i dɔra-ti ree gəə dɔ-m sipi.

⁷ Adi m't̄eɣ m'usi nangi rəmə, m'oo ndi dow pa sə-m ta panè: “Sol, Sol, kdɔ ri b́a 'ulə kəm-m ndoo bè wa?”

⁸ M̄a m'ilə-é-ti m'panè: “I to ná wa, 'Babe?” M'oo ndi dow lé, təl ilə-m-ti panè: “To m̄a Jeju, dow kí Najareti-ti kí 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya.”

† 22:3 22:3 Knj 5:34-39 * 22:3 22:3 Knj 5:34 † 22:4 22:4 Knj 8:3; 26:9-11 † 22:5 22:5 Knj 8:3; 9:1

9 Dow-je kí d'ow sə-m, d'oo lo kí ndógi lé maji ya, ngà ndi dow kí 'pa sə-m ta lé bá d'oo al.

10 M̄ m'dəji-é m'panè: "'Babe, ri bá tò kadi m'ra wa?" Beba 'Babe ilə-m-ti panè: "I taá 'ow bebo Damasi-ti ə tin ya d'a kidə-i né lay kí tò kadi 'ra."

11 Ngà lo kí ndógi lé ya, ra adi kəm-m oo lo al, adi də kí d'ə sə-m lé, ngá bá d'uwə ji-m 'ndor-m d'ow sə-m bebo Damasi-ti.»

12 «Dingəm káre bè kí ri-é lə Ananiasi ə to dow kí njèkilə kuji dɔ ndukun-ti lə Lubə rəm, bá to dow kí jipi-je lay kí d'isi bebo Damasi-ti 'pa ta kí dɔ-é-ti maji n̄ rəm,

13 bá ree rɔ-m-ti ə idə-m panè: "Ngonkɔ-m Sol, 'tɛɛ kəm-i 'oo lo." Rəmə tajinati nè ya, kəm-m oo lo adi m'oo-é.

14 E təl pa bəy panè: "Lubə lə ka-ji-je uwə dɔ-i kete kdɔ kadi 'gə ndigi liə, kdɔ kadi 'oo njera né kí njururu rəm, bá kdɔ kadi 'oo ta-je kí ta-é-ti k̄ mbi-i rəm tɔ.

15 Né-je kí 'oo k̄ kəm-i rəm, ta-je kí 'oo ta-é-ti k̄ mbi-i rəm kinlé, i bá 'a to njəkɔr go-é kadi dow-je lay d'oo.

16 Kí ngosnè-ti kinlé, ri bá 'ə 'ngəbi bəy wa? I taá 'nɔ ba 'Babe, kadi-é togi majal-je lə-i kɔgi adi-i ə kadi 'ra-i batəm."»

Pol ɔr go kulə kí Lubə ulə-é rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al

17 Loki m'təl m'ree bebo Jorijaləm-ti gogi, bá m'isi m'pa ta k̄ Lubə mɛɛ kəy-ti liə rəmə, né ram tok̄i n̄i bè,

18 ə m'oo 'Babe idə-m panè: «'Ɔdi rɔ-i, 'tɛɛ low kɔgi bebo Jorijalem-ti, kdɔtalə ta kí dɔ-m-ti kí 'a pa lé, dow-je kí mɛɛ be-ti kin d'a taa al.»

19 Beba m'təl m'ilə-é-ti m'panè: «'Babe, de ya kàrè 'gə maji kí ma lé, ndɔki m'ow mɛɛ kəykəwna-je-ti lə jipi-je, m'adi 'tuwə dow-je kí d'adi-i mɛɛ-dé d'ungɔ-dé dangay-ti rəm, bá m'adi 'tində-dé kɔ ndɔy rəm tɔ.

20 †Rəm loki ndɔki d'a 'təl Etiyən kí to njèpata lə-i lé, m'a lo-é-ti nɔɔ rəm, m'ndigi sə-dé dɔ-ti rəm, bá m'ngəm kubi-je lə njétol-é-je rəm tɔ.»

21 Ngà 'Babe idə-m panè: «'Ɔw, m'a kulə-i say nɔ rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al!»

Pol tɔji rɔ-é kí n'to ngon njèbe kí Rəm

22 Loki jipi-je d'oo ta lə Pol sar 'tɛɛ dɔ ta-ti kin rəmə, d'un ndi-dé ki taá 'panè: «Kadi dow kí tana bè kinlé, goto dɔnangi-ti nè! Tuwə kadi-é isi kɔ dɔ-é taá al!»

23 'Tur kɔol rəm, 'tɔr kubi-je kí rɔ-dé-ti d'ungɔ kɔgi rəm, bá d'oy nangi 'sane ki taá-taá rəm tɔ.

24 Ngá bá njèkun dɔ kuti asgar-je budɔgi lé, un ndu kadi d'ow siə lo-ti lə asgar-je, ə kadi d'ində-é 'dɔji-é-né ta, kdɔ kadi 'gə-né gin ta kí 'tur-né kəə dɔ-é-ti lé.

25 Loki d'a 'tɔ Pol kdɔ kində-é lé, ɛ idə njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu kí a nɔɔ panè: «Ngon njèbe kí Rəm kí 'gangɔ ta dɔ-é-ti al bəy lé, se to tó-é kadi indəi-é waɛ?»

26 Loki njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu oo ta kinlé, ɛ ɔw rɔ njèkun dɔ asgar-je-ti kí budɔgi lé, idə-é

panè: «'A ra ban ngá wa? Dingəm kinlé, to ngon njèbe kí Ròm lé 'oo ya!»

²⁷ Beba njèkun do asgar-je budɔgi lé, ree ro Pol-ti dəji-é panè: «Idə-m, i lé 'to ngon njèbe kí Ròm to wa?» Pol ilə-é-ti panè: «Oiyó, m'to ngon njèbe kí Ròm.»

²⁸ Rəmə njèkun do asgar-je kí budɔgi lé, təl panè: «Mə lé, m'un là nə madi bá m'to-né ngon njèbe kí Ròm.» Ngà Pol panè: «Mə lé, m'to ngon njèbe kí Ròm kí koji-ti!»

²⁹ Beba tajinati nè ya, de kí d'ow kì kində Pol lé 'tor bədi-dé, bá njèkun do asgar-je kí budɔgi lé kàrè, loki ɛ gə kí to ngon njèbe kí Ròm ya bá n'adi 'tó-é lé, ɛ bəl nə to.

Pol a nə 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je

³⁰ Lo aa go-ti, njèkun do asgar-je budɔgi lé, ndigi kadi n'ndər gin ta lə Pol maji n'oo se ri bá jipi-je d'ilə-né ta do-é-ti wa. Beba ɛ adi 'tuti Pol, ngá bá un ndu adi 'ba njèkun do njégugnə-je lə Lubə, kì 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je kadi d'ingə-nə. Go-ti, ɛ adi 'ree kì Pol d'ində-é dan-dé-ti.

23

¹ Pol adi kəm-é tò kì do 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je géréré, bá idə-dé panè: «Ngankɔ-m-je, panjiyə-m kì ro Lubə-ti lé, meɛ-m kì ndɛ bə ya kàrè uwə-m kì ta do-ti al ya sar bone.»

² Rəmə Ananiasi kí burə do njégugnə-je lə Lubə un ndu adi dow-je kí d'a mbó-é-ti ngosi kadi d'ində ta-é.

³ Beba Pol idə-é panè: «I kí 'titi-nà kì ndogi bɔr kí 'ra kì pɔ d'adi nda kin bè kinlé, i bá Lubə à kində-i*†! I isi lo kin-ti kɔɔ gangta ɔ-m-ti kí go ndukun-ti lə Lubə rəmə, i 'nədi ndukun ə 'un ndu kadi d'ində-m!»

⁴ Ngà de kí d'a lo-é-ti lé, d'idə-é 'panè: «I 'taji burə ɔ njégugnə-je lə Lubə!»

⁵ Beba Pol ilə-dé-ti panè: «Ngankɔ-m-je, m'gə to kí ɛ to burə ɔ njégugnə-je lə Lubə al. Kɔɔ mbete kí aa njay panè: "'A pa ta kí maji al ɔ 'boy-ti kí ɔ gin dow-je-ti lə-i al!»

⁶ †Pol gə kí dan 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je lé, Sadusi-je d'isi nɔɔ rəm, bá Parisi-je kàrè d'isi nɔɔ rəm tɔ. Beba ɛ ur kəə nɔ-dé-ti panè: «Ngankɔ-m-je, m̩a lé, m'to Parisi rəm, bá m'to ngon koji Parisi-je rəm tɔ. To ta lə nékində mɛɛ ɔ-ti lə-ji kí sɔbi ɔ tɔsi kí dow-je d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ, bá 'gangi-né ta ɔ-m-ti kin.»

⁷ ɛ pa ta kinlé ilə nangi al ya bəy rəmə, Parisi-je kì Sadusi-je 'gaki-nà adi 'gangi-nà lo joo.

⁸ †Sadusi-je lé de 'panè tɔsi ndəl kində lo tɛɛ goto rəm, malayka-je 'goto rəm, bá ndil kàrè goto rəm tɔ; ngà Parisi-je rəmə d'ində mɛɛ-dé ɔ né-je-ti kin lay tɔ. §

⁹ Né kin ra adi 'singə ɔ-nə-ti sokro. Njéndó dow-je ndukun-je kí n̩a-je kí dan Parisi-je-ti d'i taá 'naji ta kì tógi-dé ə 'panè: «Né madi kí maji

* **23:3 23:3** Kì go lo-ti jipi-je bè lé, ra ndogi bɔr kì pɔ kadi nda lé, toji dow kí mɛɛ maji al ya ngà ra rɔ-é kì dow kí njururu bè.

† **23:3 23:3** Mat 23:27-28 ‡ **23:5 23:5** Tɛt 22:27 † **23:6 23:6** Knj 26:5; Plp 3:5 † **23:8 23:8** Mat 22:23; Mar 12:18; Luk 20:27

§ **23:8 23:8** Mat 22:23; Mar 12:18; Luk 20:27.

al kàré ya kàrè jẹ j'ingə rɔ dingəm-ti kanlé al. Dɔmaji ə to ndil, al rəmə malayka bá idə-é ta wa ɛn!»

¹⁰ Tanaji lé, nga n̄a adi njèkun dɔ kuti asgar-je kí budɔgi lé, bəl panè d'a kɪ gángi Pol dan̄a beti-beti. Beba ɛ un ndu adi asgar-je kadi d'ur dan kosi dow-je-ti d'or Pol ji-dé-ti d'ow siə lo-ti lə-dé dɛ asgar-je lé.

¹¹ Ndo-é-ti kinlé ndɔɔ rəmə, 'Babe tɛɛ dɔ Pol-ti idə-é panè: «'Uwə rɔ-i nḡa! Gangi-é kí i 'pa-né ta lə-m Jorijalɛm-ti kinlé, 'ow bebo Rɔm-ti kàrè 'pa bè ya to bane.»

Jipi-je d'oji-n̄a ta kí maji al dɔ Pol-ti

¹² Lo aa kí ndɔge lé, jipi-je d'oji-n̄a ta kí maji al ndil Pol-ti ə d'ubi rɔ-dé dɔ-ti 'panè, n'a kayi man al rəm, n'a kusoi né al rəm ya kadi n'toli Pol moki tá.

¹³ Dow-je kí d'oji-n̄a ta kí maji al dɔ Pol-ti lé, kɔr-dé tɔy kɔrsɔ.

¹⁴ Dɛ d'ow d'ingə njèkun dɔ njégugnə-je lə Lubə k̄i 'ngatɔgi-je lə jipi-je d'idə-dé 'panè: «Jẹ lé, j'adi rɔ-ji, ə j'ubi rɔ-ji dɔ-ti, kadi né à kodi ta-ji al ya sar kadi j'tol Pol moki tá.

¹⁵ Beba kí ngɔsnè-ti kinlé, 'adi ta-si asi-n̄a k̄i 'boy-je kí njégangta-je lə jipi-je ə indəi n̄ɔɔ njèkun dɔ kuti asgar-je-ti kí budɔgi kadi-é ree k̄i Pol n̄ɔ-si-ti, rəmə 'rai titi-n̄a né kí 'ndigi ndəri gin ta lə Pol lé maji kɔɔ koo bè. Ngà jẹ tɔ rəmə, j'isi pèrèrè kɔɔ kadi, loki Pol isi ree lé, j'gangi-é j'tol-é kɔgi.»

16 Ngà loki, ngon lə kɔnan Pol-je oo ta lə gangi kí d'ɔji kɔo gangi-é lé rəmə, ɔti ɔw lo-ti lə asgar-je, ilə ta lé mbi Pol-ti.

17 Loki Pol oo ta kin bè lé, ɛ ɓa kí káre dan njékun ɔo kuti asgar-je-ti ɓu idə-é panè: «Basa kin, ɔw kɔ ta madi kɔo kidə njékun ɔo kuti asgar-je kí ɓudɔgi, ɛn é ɔw siə rɔ-é-ti.»

18 Beɓa njékun ɔo kuti asgar-je kí ɓu adi basa lé, ɔti ɔw siə rɔ njékun ɔo kuti asgar-je-ti kí ɓudɔgi lé, ə idə-é panè: «Pol kí to dangay lé, ɓa-m ə dəji-m kadi m'ree kɔ basa kin rɔ-i-ti, kɔo ɔw kɔ ta madi kadi ilə mbi-i-ti.»

19 Beɓa njékun ɔo kuti asgar-je kí ɓudɔgi, uwə ji basa lé, ɔr-é adi d'ɔ kɔ kár-dé ɓá dəji-é panè: «Ta ri ɓá ɔw-né kɔo kilə mbi-m-ti wa?»

20 Basa lé idə-é panè: «Jipi-je d'adi ta-dé asi-na kadi 'dəji-i kadi bore ə adi 'ree kɔ Pol nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je-ti lə-dé, toki né kí d'ɔw kɔ sangi kɔo koo ta kí njururu ɔo ta-ti liə lé bè.

21 Ngà i rəmə, kadi 'ndigi sə-dé ɔo-ti al, kɔo dow-je kí kɔr-dé à tɔy kɔrsɔ ya d'ɔji kɔo gangi-é. Dowbé-je kinlé, d'adi rɔ-dé ə d'ubi rɔ-dé ɔo-ti kadi n'usoi né al rəm, n'ayi man al ya sar kadi n'toli Pol maki tá. Dɛ d'isi pèrèrè ngá, rəmə né kí 'ngəbi lé, 'ngəbi kadi 'ilə mindi-i adi-dé ya par.»

22 Njékun ɔo kuti asgar-je kí ɓudɔgi, ndɔr mbi basa lé panè: Né-je kí i 'ree 'ɔr-m poy-é kinlé, 'pa adi dow kí rangi oo al. Go-ti, ɛ tubə basa lé, adi-é ɔw.

D'ulə kɔ Pol d'adi Gubərnər Pelisi

23 Go-ti ɓəy ngá ɓá, njékun ɔo kuti asgar-je kí ɓudɔgi lé, ɓa dow-je joo kí 'to njékun ɔo asgar-

je kí bu bu idə-dé panè: «Adi asgar-je bujoo rəm, asgar-je kí njésində-je kərsiri rəm, bá də kí njémandangi-je bujoo d'isi pèrèrè, kdɔ kadi loki kàdì kí siri kí ndɔɔ asi rəmə d'ow bebo Sejare-ti.

²⁴ Kadi né kal lə Pol kàrè tò tɔ; kdɔ kadi ɔw siə kì maji-é ya rɔ Gubərnər Pelisi-ti.»

²⁵ Beba njékun dɔ kuti asgar-je kí buɔɔgi lé, ndàngi mbete adi Gubərnər panè:

²⁶ «Mə Klodi Lisiyasi m'ra-i lapiya i Pelisi kí 'to dow kí boy.

²⁷ Jipi-je d'uwə dingəm kí m'ulə siə madi-i kinlé, ə d'ow kdɔ təl-é bá loki m'oo ta-é kí ɛ to ngon njèbe kí Rɔm lé, m'j rati kì asgar-je m'or-é-né ji-dé-ti.

²⁸ Loki m'ndigi gə gin né kí d'ilə-né ta dɔ-é-ti lé, m'ow siə nɔ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je.

²⁹ Rəmə m'oo kí d'ilə ta dɔ-é-ti kdɔ tanaji-je kí sobi dɔ ndukun lə-dé, bi ɛ ra né madi kí tuwə koy əse tuwə dangay al.

³⁰ Loki jipi-je d'isi d'ində dɔ-é kadi 'təl-é bá m'oo ta-é rəmə, tajinati nè ya m'ulə siə madi-i, ə m'adi njékilə ta dɔ-é-ti-je lé 'gə toki dow kí d'a səki Pol ta-é-ti lé to i. [Oiyo n̄a.]»

Pol meɣ bebo Sejare-ti

³¹ Asgar-je 'təl rɔ-dé go ndukun-ti kí d'adi-dé lé, adi ndɔɔ-ndɔɔ nɔɔ ya d'ow kì Pol njal lo-ti lə asgar-je kí bebo Antipatrisi-ti.

³² Loki lo aa lé, də 'təl kì lo kisi-dé-ti bebo Jorijaləm-ti gogi, ə d'in̄ə asgar-je kí njésində-je kadi d'un ta gaji rəbi lé kì Pol.

³³ Beɓa loki 'ree tɛɛ bebo Sejare-ti lé, asgar-je kí njésində-je d'adi mbete lé Gubərnər rəm, bá 'tɔji-é Pol lé rəm tɔ.

³⁴ Ɛ ndó mbete lé oo rəmə, dəji panè se Pol lé to dow kí dɔnangi-ti kí rá wa? Loki oo kí Pol to dow kí d'oji-é dɔnangi Silisi-ti rəmə panè:

³⁵ Njékilə ta dɔ-i-ti-je d'a ree bá m'a koo ta kí ta-i-ti bəy. Go-ti, un ndu kadi d'ow kɪ Pol panata lə Erodi, ə d'ində kəm-dé go-é-ti.

24

Pol a logangta-ti nɔ̄ Gubərnər Pelisi-ti

¹ Ndɔ mɪ go-ti bá, Ananiasi kí to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə, i bebo Jorijaləm-ti ree bebo Sejare-ti nati kɪ dow-je kí 'nə-je kí dan 'ngatógi-je-ti lə jipi-je rəm, kɪ njègə pa ta gangi-né dɔ dow-je káre bè, kí ri-é lə Tertulusi. Dɛ 'səki Pol nɔ̄ gubərnər Pelisi-ti*.

² Loki 'ba Pol d'adi-é ree lé, Tertulusi un kuti kɔr ta kɔ kilə-né ta dɔ Pol-ti panè: «Kɪ takul-i i Pelisi rəm, kɪ takul gosi lə-i kí 'təl-né gin né-je kɔ ta lə maji lə gin dow-je kinlé, bá j'isi-né kɪ lapiya kí ɔr njuti-njuti tin.

³ I Pelisi, dow kí boy nɔ̄, maji-je lay kí i ra lé, lo-je lay ya j'ndigi sə-i dɔ-ti rəm, j'ra-i oiyo dɔ-ti nɔ̄ rəm tɔ.

⁴ Kɔ kadi j'uwə-i nangi nɔ̄ al lé, m'ra-i kɔgri, kadi kí go mɛɛmaji-ti lə-i lé ya, 'yəl mbi-i 'oo-né ta-je kí j'a pa gɔji dekse bè ya kadi-i kin.

⁵ J'gə kí dingəm kinlé, tokɪ mɔy kosi kí usi mɛɛ be-ti bè. Ɛ sulə jipi-je kí dɔnangi-ti nè lay adi

* 24:1 24:1 Knj 23:24.

'gángi-na rəm, ɛ to njèkùn dɔ kuti dow-je kí to njékɔr rɔ-dé-je kí 'ba-dé dow-je kí Najaretì-tì lé rəm,

⁶ bəy bá ɔw mbing ya sangi kadi n'təl kəy lə Lubə né kí kɔgi kare rəm tɔ. Né kin bá je j'uwə-é-né tin. [Je j'ndigi gangta dɔ-é-ti kí go ndukun-ti lə-ji ya,

⁷ ngà Lisiyasi kí to njèkùn dɔ kuti asgar-je kí budɔgi bá ree tɛɛ rəmə, ta-é ji-ji-ti kí lə njètɔgi-ti kí n̄a.

⁸ Go-ti, ɛ un ndu adi njékilə ta dɔ Pol-ti kadi 'ree siə n̄-i-ti nè.]† Né-je lay kí j'tilə ta-é dɔ-é-ti kinlé, i ya k̄i dɔ-i loki 'a kulə kuti dəji-é ta-je rəmə 'a gə maji.»

⁹ Jipi-je kàrè d'usi kuti Tertulusi-ti 'panè: Oiyò, gangi-é ya ɛn.

Pol pa ta dɔ rɔ-é-ti n̄ gubərnər Pelisi-ti

¹⁰ Loki gubərnər ra kəm-é idə-né Pol kadi pa ta lé, Pol un ta panè: «M'gə maji kí i lé, 'to njègangta lə gin dow-je kinlé, asi bal-je n̄a ngá, beba m'un-né ta k̄i rɔ ngá kɔ dɔ pa dɔ rɔ-m-ti tin.

¹¹ Kow kí m'ɔw bebo Jorijaləm-ti m'osi dɔ-m nangi n̄ Lubə-ti lé, tɔy ndɔ dɔgi gidì-dé joo al bəy. To né kí i ya kàrè, 'a dəji koo rəm.

¹² Dow káre ya kàrè oo-m mɛɛ kəy-ti lə Lubə əse mɛɛ kəykəwna-je-ti lə jipi-je əse mɛɛ bebo-ti m'a m'naji ta k̄i dow madi əse m'a m'sulə dow-je al rəm.

† 24:8 24:8 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsaj kí dan-ti-je kí 'ndangi k̄i ji-dé k̄i ta greki.

13 Dow-je kinlé, né kí d'a ra kadi toji kí ta-je kí 'tilə dɔ-m-ti kin, to ta kí tɔgrɔ-ti ya goto.

14 Né kí m'gə kí ra né ɛn: M̩ lé m'pole Lubə lə ka-ji-je k̩ rəbi Poyta kí Maji kí də 'panè to rəbi néndó kí ngɔm. M̩ m'adi m̩m né-je lay kí tò m̩m mbete ndukun-ti lə Lubə rəm, m̩m mbete-je-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti lé rəm tɔ.

15 M'ində m̩m dɔ Lubə-ti, toki njéra né kí njururu, k̩ njéra né kí njururu al d'a tɔsi ndəl kində lo t̩t̩ titi kí njékilə ta dɔ-m-ti-je lé kàrè, d'ində-né m̩m-dé dɔ-ti kin bè ya tɔ.‡

16 Gin-é kin bá ndɔ-je lay ya m'nagi-né rɔ-m kɔ kadi m̩m uwə-m k̩ ta n̩ Lubə-ti al rəm, bá n̩ dow-je-ti al rəm tɔ.»

17 †«M'ra bal-je n̩ rangi bá m'təl m'ree, kɔ kadi m'adi né njéndoo-je kí dan gin dow-je-ti lə-m rəm, bá kɔ kadi m'adi kadkare Lubə rəm tɔ.

18 Gangi-é-ti kin bá loki m'təl ta nékobe, kɔ kadi m'aa-né rɔ-m lé, ngá bá jipi-je d'oo-m-né m̩m kəy-ti lə Lubə, bi kosi dow-je d'ilə-n̩ 'gəə dɔ-m, bá m'sulə-dé-né alŠ.

19 Jipi-je kí dan-ti-je kí dɔnangi Aji-ti kí d'oo-m lo ra né-ti kin, bá lé d'a k̩ n̩-i-ti kɔ kilə ta dɔ-m-ti, toki d'ɔw sə-m ki ta madi n̩ɔɔ.

20 Lé bè ya kàrè, də kí d'ə nè kin ya kadi 'pa se loki m'ə n̩ 'boy-je-ti kí njégangta-je lə jipi-je lé, se ri kí maji al ə ta-é usi dɔ-m-ti adi d'oo wa?

21 †Kadi ta lə kəə kí m'ə dan-dé-ti m'ur kinlé ya je bè tá ɔbi. M'ur kəə lé m'panè: “To ta lə

‡ 24:15 24:15 Dan 12:2 † 24:17 24:17 Knj 21:17-28 § 24:18 24:18 Knj 21:17-28. † 24:21 24:21 Knj 23:6

tosi kí dow-je kí d'oy d'a tosi ndəl kində lo tɛɛ,
bá 'gangi-né ta do-m-ti nɔ̄-si-ti tin.*»

²² Ta kí sobi do néndó lə Jeju kinlé, Pelisi gə maji yéréré. Beba ɛ ɔr ndo ra ta lé, ɔw-né ndo kí rangi-ti ə panè: «Loki Lisiyasi kí njèkun do kuti asgar-je kí budɔgi à ree, bá m'a ndər gin ta lə-si maji koo bəy»

²³ Go-ti, ɛ un ndu adi njèkun do kuti asgar-je kí bu kadi ində kəm-é go Pol-ti rəm, kadi inə-é adi ra ndigi-je liə kí 'ná-je sɛ-sɛ rəm, bá kadi inə dow-je liə kadi 'ree 'ra siə-siə rəm tɔ.

Pelisi oji ta kɪ Pol

²⁴ Asi ndo sɛ go-ti, Pelisi ree nati kɪ ne-é Drusil kí to jipi, ə ulə kulə ba Pol. Beba loki Pol ree lé, ɛ pa ta kí sobi do kadmeɛ Jeju Kristi adi Pelisi†.

²⁵ Ngà loki Pol un ta pa ɔdi-né rɔ né ra kí njururu rəm, ɔdi-né rɔ kore meɛ rəm, bá ɔdi-né rɔ ta kí gangi kí à ree rəm lé, Pelisi bəl nɔ̄ adi panè: «Kí ngɔsnè-ti kinlé, ɔw lo lə-i ngá. Loki m'ingə dɔkaglo bá m'a ba-i bəy.»

²⁶ Pelisi ində meɛ-é do-ti kí Pol à kadi-n'è là. Né kin bá taá-taá ya adi-é ree adi d'oji-né-nɔ̄ ta ta tin.

²⁷ Bè-bè ya bal joo tɔy rəmə Porkiyusi Pestusi ree ɔr-né tó Pelisi. Pelisi inə Pol dangay-ti kdo nəl-né jipi-je.

25

Pol ndigi kadi Sejar bá gangta lə-n'è

* 24:21 24:21 Knj 23:6 † 24:24 24:24 Knj 23:24

¹ Loki Pestusi ree ra ndo mutə donangi-ti kí à kò be do-ti lé, ɛ i bebo Sejure-ti ɔw bebo Jorijaleŋ-ti.

² Rəmə njékun do njégugnə-je lə Lubə kì 'boy-je lə jipi-je 'ree 'səki Pol rɔ-é-ti.

³ Dɛ 'dɔji-é kì nɔ kəm-dé-ti, kadi ra sə-dé maji ə adi 'təl 'ree kì Pol bebo Jorijaleŋ-ti gogi. Dowbé-je kinlé, 'ra go rɔ-dé kadi 'gangi Pol rəbəə 'təl-é.

⁴ Beba Pestusi ilə-dé-ti panè: Pol lé, isi dangay-ti bebo Sejure-ti rəm, bá mə ya kì do-m kàrè này nà al, kadi m'təl m'ow nɔɔ to ngá.

⁵ ɛ ilə do-ti bəy panè: «Kadi dow-je kí 'nà-je kí dan-si-ti kí d'asi gaki d'ow sə-m bebo Sejure-ti, é kinə dingəm kinlé, ra né madi kí go rəbi-é-ti al nɔɔ rəmə jè 'səki-é.»

⁶ Pestusi isi bebo Jorijaleŋ-ti nɔɔ adi tɔy ndo jinày joo əse ndo dɔgi al ya təl ɔw bebo Sejure-ti gogi. Loki ɛ ree tɛɛ Sejure-ti lé, lo aa go-ti ya ɔw isi logangta-ti ə un ndu adi d'ow 'ree kì Pol.

⁷ Loki Pol ree ya rəmə, jipi-je kí d'i bebo Jorijaleŋ-ti lé, d'ilə-nà 'gəə do-é sipi, ə 'tilə ta-je kí tò bəl-bəl nà do-é-ti, ya ngà né kí à tɔji kí ta-je lə-dé kin, to ta kí tɔgro-ti lé goto.

⁸ Beba Pol un ta pa do rɔ-é-ti panè: «Mə m'ra né kí maji al m'osi-né ndukun lə jipi-je kì ta al rəm, m'ra né kí maji al m'osi-né kəy lə Lubə kì ta al rəm, m'ra né kí maji al m'osi-né ngar Sejar kì ta al rəm tɔ.»

⁹ Pestusi ge kadi n'nəl jipi-je adi ilə Pol-ti panè: «Se i 'ndigi kadi 'təl ɔw bebo Jorijaleŋ-ti gogi, kdo kadi ta kinlé, toki gangi nɔ takəm-m-ti wa?»

¹⁰ Pol ilə-é-ti panè: «A tò bè al! Mə m'a

logangta-ti læ ngar Sejar nè, adi lo kin-ti ya d'a gangta læ-m titi. Ngà kí sobi dɔ jipi-je lé, i ya kɪ dɔ-i kàrè 'gə maji kí né kí maji al kí m'ra sə-dé bè ya goto.

¹¹ Kinə, m'ra né madi kí njururu al nɔɔ əse m'ra né kí asi koy lé, m'a mbati koy al. Ngà kinə ta-je kí dow-je 'tilə dɔ-m-ti kinlé to ta-je kí kare rəmə, dow kí ɔw kɪ tógi kadi ilə-m ji-dé-ti goto. Mə lé, m'ge kadi ngar Sejar ya gangta læ-m.»

¹² Beba Pestusi ɔji ta kɪ njéra siə kullə-je ə ree idə-é panè: «I ge kadi ngar Sejar bá gangta læ-i lé, 'a kɔw nɔ ngar Sejar-ti nɔ ya tɔ.»

Pol a nɔ Agripa-ti kɪ Berenisi

¹³ Asi ndɔ sɛ go-ti, ngar Agripa-je kɪ Berenisi 'ree bebo Sejar-ti kɔ ra lapiya Pestusi*.

¹⁴ D'isi tin 'ra ndɔ nɔ bəy. Beba Pestusi ɔr go ta-je kí sobi dɔ Pol idə ngar panè: «Pelisi inə dingəm káre dangay-ti nɔɔ.

¹⁵ Ə dingəm-é lé, loki m'ow bebo Jorijaləm-ti rəmə, njékun dɔ njégugnə-je læ Lubə kɪ 'ngatógi-je læ jipi-je 'səki-é, ə 'dəji kadi toki gangi ta dɔ-é-ti.

¹⁶ Ngà mə m'ilə-dé-ti m'panè: Kúji ra-é læ dow-je kí Róm lé, tò bè al. Dɛ lé, 'a kadi dow kí d'ilə ta dɔ-é-ti dɛ kɪ njékilə ta dɔ-é-ti-je d'isi takəm-nə-ti, kɔ kadi dow kí d'ilə ta dɔ-é-ti lé, ingə kəm lo pa-né ta dɔ rɔ-é-ti mɔki bane.

¹⁷ Beba dɛ 'ree sə-m nè nati, ə mə m'ɔr ndɔ al, ngà lo aa ya rəmə m'ow m'isi logangta-ti ə m'un ndu m'adi 'ree kɪ dingəm lé.

* 25:13 25:13 Knj 24:24-27

18 Loki njékilə ta dɔ-é-ti-je 'ree lé, ta kí 'tilə dɔ-é-ti lé, tò bəl n̄a ngay titi kí m'isi m'gir né lé al.

19 Ngà tanaji-je kí sobi dɔ pole Lubə lə-dé dɛ ya rəm, ta-je kí sobi dɔ Jeju b̄oo n̄a b̄oo kí oy bá Pol panè, ɛ isi kəm kin ya par.

20 M̄a m'gə né kí m'a ra njururu dan tanaji-je-ti kí tan̄a bè kinlé al. Beba m'dəji Pol m'panè se ɛ ndigi kow bebo Jorijaləm-ti kadi ta liə toki gangi n̄u wa?

21 Ngà Pol ndigi kadi ta lə-n'è lé, toki kow-né n̄ɔ ngar-ti kí boy. Beba m'a m'un ndu kadi 'ngəm-é sar kadi m'ulə siə m'adi Sejar.»

22 Go-ti, Agripa idə Pestusi panè: «Dingəm kinlé, m̄a ya k̄i dɔ-m kàrè m'ge koo ta kí ta-é-ti k̄i mbi-m tɔ.» Pestusi ilə Agripa-ti panè: «Bore nè ya 'a koo ta kí ta-é-ti.»

Pestusi ɔr go ta lə Pol idə Agripa

23 Beba loki lo aa lé, Agripa dɛ k̄i Berenisi 'mɔne mɔne kí tò bəl ya, d'andi-né m̄ɛɛ kəy gangi ta-ti nati k̄i njəkun dɔ kuti asgar-je budɔgi, bá k̄i 'boy-je kí m̄ɛɛ bebo Sejar-ti rəm tɔ. Go-ti, Pestusi un ndu adi d'ow 'ree k̄i Pol.

24 Ngá bá Pestusi un ta panè: «I ngar Agripa rəm, səi lay kí isi sə-ji nè kinlé, ooi dingəm kan, kí kosi jipi-je bəktə lay d'ow d'ingə-m bebo Jorijaləm-ti rəm, bá 'ree d'ingə-m lo-ti kin nè rəm, ya 'tur kool 'panè kadi-é isi k̄i dɔ-é taá al.

25 Ə kí sobi dɔ-m m̄a lé, né káre kí ɛ ra kí asi koy-é ya, m̄a m'oo al. Bè ya ngà, ɛ ya dəji kadi ta lə-n'è toki kow-né n̄ɔ Ngar-ti kí boy. Beba m̄a m'ɔji kadi m'ulə siə madi-é.

26 Ngà né kí njururu kí sobi do-é, kí kadi m'ndàngi mbete-ti m'ulə-né madi ngar kí boy ya m'ingə al. Gin-é kin bá m'adi-é ree-né nò-si-ti rəm, nò-i i ngar Agripa-ti ya kì tagay bè, kdo kadi go ta-je-ti kí 'a dəji-é rəmə jè m'ingə ta madi m'ndàngi.

27 Kdotalə kosi kagi do né-je-ti kí 'tilə ta-é do dangay-ti al ya rəmə kulə siə bebo Ròm-ti lé, mə m'oo ki né mbé bè.»

26

Pol or ta liə nò ngar Agripa-ti

1 Agripa idə Pol panè: «Tarəbi tò tagi kadi 'pa ta do rə-i-ti.» Beba Pol oy ji-é ki taá ə pa ta do rə-é-ti panè:

2 «I ngar Agripa, m'ow kì rənəl n̄a, kadi bone m'a nò-i-ti m'pa ta do rə-m-ti, do né-je-ti kí jipi-je 'tilə ta-é do-m-ti kin.

3 Jipi-je lé, nékobe-je lə-dé lay rəm, né-je lay kí 'naji-n̄a ta do-ti do-ti kàrè, i gə maji n̄a rəm tɔ. Beba kɔgri ya, m'dəji-i kadi 'yəl mbi-i oo-né ta lə-m, kì meɛ kí kilə do madi-é-ti pɔ ya.

4 Basa-m-ti n̄u ya, panjiyə-m kí dan gin dow-je-ti lə-m lé, jipi-je lay ya 'gə maji; ba kisi-m meɛ bebo Jorijaləm-ti, lo kulə gin-é-ti n̄u ya sar bone kin kàrè 'gə maji rəm tɔ.

5 †To kí m'to kí kàre dan kuti dow-je-ti kí 'ba-dé Parisi-je kí 'to njéra ta lə pole Lubə lə-ji kadi n̄a kinlé, jipi-je lay ya 'gə maji low n̄u rəm, de ya kàrè toki 'ndigi lé, d'a pa kadi-si ooi rəm tɔ*.

† 26:5 26:5 Knj 23:6; Plp 3:5 * 26:5 26:5 Knj 23:6; Pa 3:5

⁶ Kunmindì kí Lubə un adi ka-ji-je, é m'ində mɛɛ-m dɔ-ti m'panè né-é à ra né lé, ɛ bá təl gin ka-m logangta-ti ngəsnè tin.

⁷ Kunmindì kinlé, gin koji lə-ji kí dɔgi gidi-é joo kí 'pole Lubə d'inə ta-é al, ya ndɔɔ-je kì kada-je kinlé, d'ində mɛɛ-dé dɔ-ti tɔ. I ngar, to ta lə nékində mɛɛ dɔ-ti kinlé, bá jipi-je 'tilə-né ta-je dɔ-m-ti tin.

⁸ Kɔbi bo! Səi lé, ta lə tɔsi kí Lubə à kadi dow-je kí d'oy 'tɔsi ndəl d'ində lo tɛɛ lé, kɔ ri bá adi to ta kí kare wa?

⁹ †Kí sobi dɔ-m lé, mə ya kì dɔ-m kàrè ndoki m'ro kì Jeju kí Najareti-ti lé kì tógi-m lay ya tɔ.

¹⁰ Ɛ bá to né kí m'ra mɛɛ bebo Jorijalɛm-ti, adi dow-je nɔ dan dɛ-ti kí 'to njékaa njay-je lé, mə ya m'ungi-dé dangay-ti. To njékun dɔ njégugné-je lə Lubə ya, bá d'adi-m tógi m'ra-né né-je kinlé rəm, loki tò kadi 'təl njékadmɛɛ-je kàrè, m'ilə ta-m titi rəm tɔ.

¹¹ Dɛ lé, taá-taá ya m'ɔw mɛɛ kəykəwnə-je-ti lə jipi-je m'adi-dé kò rəm, m'ində tógi dɔ-dé-ti kadi 'pa takɔbi dɔ ta-ti lə Jeju, bá mɛɛ wɔngi-ti lə-m kí ra-m dɔ-dé-ti al dɔ maji kinlé, m'ɔw njal mɛɛ bebo-je-ti kí dɔ be mba-ti ya m'ulə kəm-dé ndoo bəy.»

Pol ɔr poy kadmɛɛ liə

Knj 9:1-30; 22:1-21

¹² Kɔ né-je kinlé ya njékun dɔ njégugné-je lə Lubə d'adi-m tarəbi, ə d'adi-m tógi rəm, adi m'ɔw dɔ-m kì bebo Damasi-ti.

† 26:9 26:9 Knj 8:3; 22:4,5

13 I ngar Agripa, à to ta kí kàdì à kà jam dɔ bɛ-ti je bè ngá, loki m'ow dɔ rəbi-ti ya bəy rəmə, m'oo londógi kí ndógi tɔy kàdì ya ɿ dɔrɔ-ti ree gəə dɔ-ji sipi kì dow-je kí d'ow sə-m.

14 Jɛ lay ya j'tusi nangi ə m'oo ndi dow pa sə-m ta kì ta Əbrə panè: «Sol, Sol, kɔ ri bá 'ulə kəm-m ndoo bè wa?» Nékatì kí 'tɔsi-né kuti-i lé, toki i 'njirə kuti-i kì gogi-gogi ə à kusi rɔ-i-ti palangi ya tɔ.

15 Bɛba m'ilə-é-ti m'panè: I 'to nɔ́ wa, 'Babe? 'Babe ilə-m-ti panè: «To mɔ́ Jɛju kí 'isi 'ulə kəm-m ndoo lé ya.

16 Ngà 'ubə nangi ɿ 'a dɔ nja-i-ti taá. Yən, m'tɛɛ sə-i kɔy kɔ kində-i kadi 'to ngonnjékullə lə-m. Né-je kí 'oo kì kəm-i ngá kin rəm, ɛ kí m'a tɛɛ sə-i kɔy kɔ kadi 'oo bəy kinlé, i bá 'a to njəkɔr go-é kadi dow-je d'oo.

17 M'a taa-i kilə-i taá ji gin dow-je-ti kin rəm, ji gin dow-je-ti kí 'to jipi-je al kí m'a kulə-i rɔ-dé-ti kin,

18 kɔ kadi 'ow 'tɛɛ kəm-dé kadi 'tɛɛ kɔgi londul-ti ə d'ow lo-ti kí ndógi rəm, kadi 'tɛɛ kɔgi gin tógi-ti lə Satɔ ə d'ow gin tógi-ti lə Lubə rəm, kɔ kadi loki d'adi-m mɛɛ-dé rəmə, Lubə inə go majal-je lə-dé kɔgi adi-dé rəm, bá kɔ kadi d'ingə-né nékugə doji nati kì dow-je kí Lubə ɔr-dé ində-dé tagay kin rəm tɔ.»

19 «I ngar Agripa, né kin bá, m'təl-né rɔ-m go né-ti kí dɔrɔ-ti kɿ ra-m toki nɿ bè kin tin.»

20 †Ngà mɔ́ lé, m'ilə mbɛ Poyta kí Maji m'adi dow-je kí bɛbo Damasi-ti ya kete, bá dɛ kí bɛbo

† 26:20 26:20 Knj 9:20,28,29

Jorijalem-ti, kì de kí donangi Jude-ti rəm, bá m'adi de kí 'to jipi-je al m'panè: Kadi d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kogi ə 'ree rɔ Lubə-ti rəm, kadi kullə ra-dé tuwə kullə ra dow-je kí d'inə panjiyə-dé-je kí maji al kogi bane.†

21 Né kin bá jipi-je 'təti-m-né d'uwə-m meɛ kəy-ti lə Lubə ya ə 'sangi kadi 'tol-m-né lé tin.

22 Ngà Lubə ngəm-m sar meɛ ndɔ-ti kin, adi mā m'pa ta liə madi ngan dow-je kì dow-je kí boy tin. M'pa ta m'adi tɔɔ ur rangi al, ngà to né-je kí Moiyiji-je kì njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa 'panè à ra né lé, ya bá m'pa,

23 †adi to ta lə Kristi kí à kingə kɔ̄ rəm, bá ɛ ya à to dow kí dɔsɔy kí à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ ə à kilə mbɛ londógi kí sɔbi dɔ kaji kadi jipi-je rəm, kadi gin dow-je kí 'to jipi-je al rəm lé‡.

Pol idə Agripa kadi adi meɛ-é Jeju

24 Pol ɔ̄ or go né-je kinlé bè, pa-né ta dɔ rɔ-é-ti ya rəmə Pestusi pa ta kì ndi-é kí boy panè: «Pol, i lé dɔ-i maji al wa! Négə lə-i kí nɔ̄ lé, ra-i adi dɔ-i tò danɔ̄ al wa!»

25 Ngà Pol ilə-é-ti panè: «Kay! Pestusi dow kí boy! Dɔ-m maji al al! To ta-je kí tɔgrɔ-ti rəm, ta-je kí kəm kaa njay-njay ya bá m'pa tin.

26 Ngar Agripa dəji ta dɔ né-je-ti kinlé, oo maji. Né kin bá m'pa-né m'adi-é kì meɛ-m kí nda kay tin. M'gə maji, kí né-je kí ra né kinlé, ɛ káre kí lo-é à kiyə Agripa ya goto, kdɔtalə to né-je kí ra né lo bɔyɔɔ-ti al.

† 26:20 26:20 Knj 9:20,29; Mat 3:8; Luk 3:8 † 26:23 26:23 1Kɔ 15:20 ‡ 26:23 26:23 1Kɔ 15:20; Eja 42:6

27 Ngar Agripa, i adi mɛɛ-i ta-je kí njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa lé ya al wa? M'gə toki i adi mɛɛ-i ta-je lə-dé ya!»

28 Agripa idə Pol panè: «Này ndɛ bè kadi uwə-m kɪ ta kadi m'təl njèkun go Kristi lé ya!»

29 Beba Pol ilə-é-ti panè: «Lé này ndɛ bè əse này nɔ kàrè, mə m'isi m'pa ta kɪ Lubə kadi i par al, ngà kadi dow-je lay kí d'isi d'oo ta lə-m bone kin ya 'təl titi-nɔ kí mə m'isi-né kin bè. Ngà sil-je kin ya par ə kadi labi mbó-si al!»

30 Ngar Agripa rəm, gubərnər Pestusi rəm, Berenisi rəm, bá dɛ kí d'isi sə-dé lé d'ɪ taá.

31 Beba loki d'isi d'or rɔ-dé kɪ rangi lé, 'pa-nɔ ta 'panè: «Dingəm kinlé, né káre ya kí ɛ ra kí asi koy əse asi dangay ya goto.»

32 Go-ti, Agripa idə Pestusi panè: «Dingəm kinlé, to dɔji kí ɛ ya dɔji kadi ta lə-n'è ɔw nɔ Sejar-ti ngá kin al lé, lé à toki kilə-é taá kí kilə ya bè.»

27

D'ulə kɪ Pol mɛɛ bebo Rəm-ti

2Kɔ 11:25-26

1 Loki d'un ndu kadi j'al mɛɛ bato-ti j'ow dɔnangi Itali-ti lé, d'ulə Pol kɪ dangay-je kí danti-je ji dingəm-ti kí 'ba-é Juliyusi kí to njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu, kí 'to «asgar-je lə Ogusti.»

2 Bato káre kí mɛɛ bebo Adramiti kí tò kadi à kun kɪ kàdɪ kɔngi-kɔngi kí dɔnangi Aji-ti, bá j'al mɛɛ-é-ti j'ow. Aristarki kí to dow kí mɛɛ bebo Tesaloniki-ti, dɔnangi Maseduwan-ti ɔw sə-ji nati.

³ Lo aa go-ti, loki j'uwə nangi nde bebo Sidɔ-ti lé, Juliyusi kí to njèra maji kí Pol Pol lé, inə tarəbi adi-é ow ro nam-é-je-ti kadi 'ra siə.

⁴ Loki j'i lo-é-ti nɔɔ lé, j'un kɪ kàdɪ kɔngi kí dɔnangi Siprə-ti kí tò dan ba-ti, kɔɔ yəl ulə tilə kəm-ji.

⁵ Loki j'ində babo kí tò ngosi kɪ dɔnangi Silisi kɪ dɔnangi Pampili j'gangi lé, j'ree tɛɛ bebo Mira, dɔnangi Lisi-ti.

⁶ Lo-é-ti nɔɔ, njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu lé, ingə bato káre kí bebo Alegjandri-ti kí isi ɔw dɔnangi Itali-ti rəmə, adi j'al mɛɛ-é-ti.

⁷ Nɔɔ nɔɔ ya bato lé, ɔy ngɔdi low al, adi j'ingə kɔ nɔɔ, bá j'tɛɛ ngosi kɪ bebo Nidi. Ngà yəl ɔgi-ji kɔw kəm-ji kɪ kete, beba je j'al kɪ kàdɪ kɔngi dɔnangi Kret-ti, j'ow kɪ Salmone.

⁸ Ngà sə-ji nɔɔ, bá j'ree kɪ kàdɪ kɔngi sar j'ree j'tɛɛ lo-ti kí 'ba-é «lo kɔ bato-je kí to lo kí kuró» kí tò ngosi kɪ bebo Laje.

⁹ Dɔkaglo dəə dɔ-ji-ti tin asi ta-ti rəm, bá ndɔ kɔgi ro nékuso kɪ man kɔy lə jipi-je, kɔɔ kadi Lubə inə-né go majal lə-dé kɔgi lé tɔy rəm, adi lo kadi bato ɔy dan ba-ti kàrè təl ndɔji ta nɔɔ rəm tɔ.

¹⁰ Né kin bá Pol ndəji-dé-né kete panè: «Kama-je, mɔ m'oo kí kɔw mba lə-ji kinlé, à to bato kin par bá à tuji al rəm, à to né-je kí mɛɛ-é-ti par al rəm, ngà jəi dow-je ya kàrè j'a kɪ kingəi tuji titi.»

¹¹ Ngà njèkun dɔ asgar-je kí bu lé, ta lə njèkuwə ngow bato lé rəm, ta lə 'ba njəbato bá uwə mɛɛ-é nɔɔ, tɔy ta-je lə Pol.

¹² Rəm ta lə maji kí lo kɔ bato-je kin maji kisi-ti

ṅay kul-ti al lé, dow-je kí ṅa 'ndigi kadi toki kow kete, é kinə lo-é tò rəmə, toki kow tɛɛ Penisi, lo ka bato-je-ti, donangi Kreti-ti ngá tá-je toki kuwə lo kisi-ti kadi ṅay kul dəə-né. Lo ka bato-je kinlé, tò mbunə lo-ti kí bəə kì lo kur kàdì.

Yélbo ulə dɔ ba-ti

¹³ Loki yél kì tógi-é ṅa al, i ki bəə bè ulə dan pèèè rəmə, de 'gir kí kojra lə-dé à kusi kodi. Beba d'un ngow là kuwə bato nangi dan man-ti, d'ilə mɛɛ bato-ti, ə d'un kì kàdì kongi donangi Kreti-ti ngosi-ngosi d'ow.

¹⁴ Ngà sɛ go-ti ya rəmə, yélbo kí 'ba-é Ərakilɔ, i ki donangi Kreti-ti kí tò dan ba-ti ulə mbi-mbi ree dɔ-ji-ti.

¹⁵ Yél kinlé, un bato dɔ-é-ti, adi lo kadi bato ta dan-ti lé goto, rəmə je j'inə rɔ-ji yaki j'adi ow sə-ji kì nɔɔ bin ya par ngá.

¹⁶ Beba j'ow j'tɛɛ kəl lo-ti kí bəə kàdì ngon donangi-ti kí 'ba-é Koda kí to lo kí dan ba-ti. Lo kinlé, bá taá yél dɔ-ji-ti, ngà rəmə j'ra lo ra-é-ti bè fá j'uwə ngon tò kí 'tó-é kuti bato-ti lé*.

¹⁷ Loki d'un ngon tò kí kuti bato-ti lé d'ində mɛɛ-é-ti rəmə, d'oy kulə-je 'bindi-né bato lé bindi-bindi. De 'bəl kadi bato i ow osi-ji dɔ nangra-ti, lo-ti kí 'ba-é Sirti, adi 'tuti takubi kí taá kí njəkadi bato ay ngodi ṅa lé, d'ilə mɛɛ bato-ti. Beba bato lé ow sə-ji kì nɔɔ bè ya par ngá.

¹⁸ Yél lé, ulə dɔ-ji-ti kì tógi-é bè-bè ya sar lo aa-né rəmə, de d'oy né-je kí 'nà-je kí tò mɛɛ bato-ti lé, d'ungi kogi dan babo-ti,

* **27:16 27:16** 'Tó tò-je kuti bato-je-ti kɔ kadi kinə né ra bato rəmə-je d'al mɛɛ-é-ti d'aji rɔ-dé.

19 rəm ndo kí njèkungi-ti mutə lé, de ya d'oy né-je kí bato-ti kà ji-dé 'tilə mani.

20 Ndo n̄a ya kəm-ji oo kàdì al rəm, oo kərwəi-je al rəm. Yəl lé, ulə kì tógi-é n̄a ya par-par, adi dow kí gir m̄e-é-ti panè j'a kaji ya goto.

21 Dow-je kí m̄e bato-ti lé, d'uso né al ya ndo n̄a. Befa Pol i̇ a taá dan-dé-ti idə-dé panè: «Kam̄a-je, lé tokì 'təli rɔ-si go takoji-ti lə-m, adi j'isi Kreti-ti, rəmə lé ko-ji à to bè al rəm, bá a kungi né-je kogi bè al rəm to.

22 Ngà kí ngosnè-ti kinlé, m'ulə dingəm m̄e-si-ti kadi uwəi rɔ-si nḡa. Kdotalə dow káre ya kàrè à koy dan-si-ti al. Ngà bato lé ya kì kár-é bá à tuji.

23 Lubə lə-m kí m'isi m'pole lé, malayka liə káre ree rɔ-m-ti ndo n̄e,

24 idə-m panè: “Pol, 'oo bè, né káre ya kàrè 'bəl al, 'a kow t̄e lo gangta-ti n̄o ngar Sejar-ti ya, rəm bá Lubə à ngəm dow-je lay kí d'isi sə-i m̄e bato-ti lé rəm to.”

25 Befa kam̄a-je, uwəi rɔ-si nḡa. M̄a m'adi m̄e-m Lubə, Lubə à t̄e sə-ji titi kí malayka pa-né adi-m lé ya.

26 Ngà kosi bá j'a kowi kosi do-ji donangi-ti madi kí tò dan ba-ti.»

27 To ndo doḡi gidi-é so bone ngá é yəl ɔsi-ji yó-je kì n̄e-je par-par dan babo-ti kí 'ba-é Adiriyatiki, rəmə dan lo bapi lé, njérakullə-je kí m̄e bato-ti lé, 'gir kí j'a ngosi kì donangi madi.

28 Loki d'un né mboji ku lə man d'ilə mani kdo koo rəmə, ow nangi asi njiyə kí dow à njiyə nja-é kormutə gidi-é siri. D'ow kete əbi nde lé, 'təl

d'ilə né lé ya bəy rəmə, ɔw nangi asi njiyə kí dow à njiyə nja-é kərjoo gidi-é jināy joo.

²⁹ 'Bəl kadi bato ɔw dar rɔ-é ər-ti kí boy n̄a kí dan ba-ti, beba ngowla kuwə bato nangi dan man-ti lé, d'ungi sɔ kuti-é-ti gogi dan man-ti, ə 'ndingə kadi lo aa kalangi. ³⁰ Ngà njérakullə m̄eɛ bato-ti lé, 'sangi rəbi k̄ay-n̄a kiŋə bato lé, adi d'un ngon tò kí m̄eɛ bato-ti lé, d'ilə dan babo-ti, rəmə 'ra rɔ-dé titi-n̄a né kí d'ɔw k̄i k̄oy ngowla kuwə bato nangi kí tò kete n̄ɔ-é-ti, kdɔ kungi mani bè.

³¹ Beba Pol idə njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu k̄i ndəgi asgar-je panè: «Kinə dow-je kin d'isi sə-si m̄eɛ bato-ti kin al lé, dow káre kí dan-si-ti kí à kaji ya goto.»

³² Beba asgar-je 'tijə kulə ngon tò lé 'gangi ə d'in̄ə d'adi ɔw.

³³ Kete bá kadi lo aa lé, Pol ulə dingəm m̄eɛ dow-je-ti lay ya kadi d'uso né. ɛ panè: «Bone to ndɔ dɔgi gidi-é sɔ ngá kí m̄eɛ-si ɔ kəkəkə rəm, usoi né al rəm.

³⁴ Beba kí ngɔsnè-ti kinlé, m'dəji-si kí ta k̄ɔ-m-ti kadi usoi né. Nékusə lé, à ra kadi isi k̄i dɔ-si taá. Dow kí dan-si-ti kí bəl dɔ-é káre à kər kusi kɔgi ya goto.»

³⁵ Loki Pol pa ta-je kin bè lay rəmə, un mbè ra oiyo Lubə dɔ-ti takəm-dé-ti lay, ə uwə gangi uso.

³⁶ Bè ngá bá, dɛ lay ya d'uwə rɔ-dé nḡa d'uso né tɔ.

³⁷ Jɛ lay kí j'isi m̄eɛ bato-ti lé, jɛ bujoo k̄i k̄ɔrsiri gidi-é m̄eɛkɛ.

³⁸ Loki d'uso né asi-dé lé, d'oy gemɛ kí m̄eɛ bato-ti lé, d'ungi dan babo-ti adi bato lé, ɔle pèl.

Pungum man ində Bato tėti njuki-njuki

³⁹ Loki lo aa rəmə, njérakullə mɛɛ bato-ti lé, 'gə lo al. Ngà tɔɔ man kí ɔw tɛɛ ngangɪ ba-ti par ə d'oo, ə 'ndigi kadi kinə lo-é à tò rəmə, toki kɔw kɪ bato lé, jan-jan titi.

⁴⁰ Beba də 'tuti ngɔwla-je kí d'uwə-né bato nangi lé d'inə dan babo-ti ə 'tuti kulə tó ngɔw bato lé, bəy ngá bá d'un takubi kí njètaa yél dɔ bato-ti kí tò kuti-é-ti gogi lé 'tó taá ə d'ɔw ki dɔ nangra-ti lé.

⁴¹ Ngà bato lé, ree dar nangra kí lo kingə-nə-ti lə man-je joo adi nɔ̀ bato lé dubi-ti jigi-jigi, adi lo kɔti kete goto. Rəmə tógi pungum man ya ində kuti bato lé adi tėti njuki-njuki.

⁴² Asgar-je d'adi ta-dé asi-nə kadi n'toli dangay-je lay nè dow káre dan-dé-ti à kɪ kusi mani kale kay kɔw.

⁴³ Ngà njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu ndigi kaji Pol, adi ɔgi-dé ra né kí d'ɔji kinlé. ɛ un ndu kadi də lay kí 'gə kale man, d'ungi-nə mani kete, ə d'ale 'tɛɛ ndaa-ti dɔ nangi-ti.

⁴⁴ Ə kadi ndəgi-dé-je 'tinə kàdì kagi-je-ti kí tati-je, kɪ kàdì gaji bato-ti lé, kdɔ tɛɛ-né ndaa-ti tɔ. Gangi-é kin ya dow-je lay 'tɛɛ-né ndaa-ti bɪ né madi ra-dé al.

28

Pol isi dɔnangi Malti-ti kí tò dan ba-ti

¹ Loki j'tɛɛ ta yo-ti ngá rəmə, dow-je d'idə-ji kí dɔnangi kí tò dan man-ti lo kí j'a-ti kinlé ri-é lə Malti.

² Dow-je kí dɔnangi-é-ti kinlé, 'ra sə-ji maji ra kí gá-é goto. De 'ra pər diki-diki ə 'ba-ji ta-ti d'adi j'ndibi, kɔɔ ndi isi ədi rəm, bá kul kàrè ɔ̃ n̄a rəm tɔ.

³ Loki Pol saa ngəngrə ungi dan pər-ti rəmə, kunjɪ pər ra adi li pi tɛɛ-ti tiŋə ji-é-ti.

⁴ Loki dow mɛɛ bɛ-je kí dɔnangi-ti kin, d'oo kí li lé, tiŋə ji Pol-ti rəmə, 'pa ta dan-dé-ti 'panè: «Tɔgrɔ-ti, dingəm kinlé, to njètɔl dow-je. Né kin é tɛɛ-né ta yo-ti dan babo-ti ya kàrè, Lubə kí njèra né kí njururu ndigi kadi-é isi-né kɪ dɔ-é taá al tin.»

⁵ Ngà Pol tusi li lé ilə-é dan pər-ti, ə rɔ-é kàrè dɔ-é njam al rəm.

⁶ Dow-je lé, d'a 'ngəbi kadi rɔ Pol tii əse kadi usi briki ya oy tajinati nè. Ngà loki 'ngəbi tó-dé uu n̄a ya d'oo kí né madi tò gay rɔ Pol-ti al lé, 'təl 'pa ta kí rangi 'panè: Dingəm kan to magi.*

⁷ Dow kí boy kí dɔnangi-ti kí tò dan ba-ti kinlé, kəy liə tò mbɔ lo-ti kinlé nɔɔ ə ri-é lə Publiyusi. E uwə-ji ki rɔ-é-ti maji n̄a rəm, bá adi-ji kəy j'tò-né ndɔ mutə rəm tɔ.

⁸ Bobi Publiyusi tò mɔy nangi. 'Ningé ində-é adi rɔ-é tungə pil-pil rəm, bá ndəngi məsi rəm tɔ. Pol ɔw kəy go-é-ti, pa ta kɪ Lubə kɔɔ ta liə, ində ji-é dɔ-é-ti adi ingə lapiya.

⁹ Go-ti, njémɔy-je kí rangi kí d'isi dɔnangi-ti kin kí tò dan ba-ti lé, kàrè 'ree d'ingə Pol, ə d'ingə lapiya ya tɔ.

¹⁰ Dow-je d'un ta-ji n̄a lo-é-ti nɔɔ rəm, bá loki ndɔ asi kadi j'ɔw ngá kàrè, de d'adi-ji né-je kí j'ɔw ndoo-é rəm tɔ.

* 28:6 28:6 Knj 14:11

Pol ree mee be-ti kí Ròm
Ròm 1:9-15

¹¹ Go n̄ay-ti kí mutə lé, je j'al mee bato-ti madi kí Alegjandri-ti kí ri-é lə «Magi ndungə-je» kí n̄ay kul gangi dɔ-é-ti donangi Malti-ti kí tò donangi kí tò dan ba-ti lé.

¹² Je j'ow j'tee mee bebo Sirakusi-ti bá j'uwə nangi titi asi ndo mutə bè.

¹³ J'un rəbi k̄i k̄adi k̄ongi-k̄ongi j'ree mee bebo Regio-ti. Lo aa go-ti, yəlbo ulə asi ndo joo rəmə, j'tee mee bebo Pujol-ti.

¹⁴ Mee bebo-ti kinlé, je j'ingə njékadmee-je ə d'uwə-ji mba ə 'ra k̄ogri k̄adi j'isi rɔ-dé-ti ndo siri. Beba je j'ilə dɔ-ji j'ow-né k̄i mee bebo Ròm-ti.

¹⁵ Loki njékadmee-je kí bebo Ròm-ti d'oo poy-ji lé, 'tilə kəm-ji sar 'tee lo suki-ti kí bebo Apiyusi-ti rəm, bá kəy tò mba-je-ti kí tò ta-n̄a-ti mutə kin rəm tɔ. Loki Pol oo-dé lé, ɛ ra oiyo Lubə rəm, bá rɔ-é nḡa rəm tɔ.

¹⁶ Loki j'ree tee mee bebo Ròm-ti lé, njèkun dɔ kuti asgar-je kí bu in̄ə dangay-je kí lay ji ḡɔrɔ-ti k̄aré, nḡa Pol bá d'in̄ə-é d'adi tò kəy liə gay ə d'adi asgar k̄aré ində kəm-é go-é-ti tɔ.

Pol ndó ta lə Lubə mee bebo Ròm-ti

¹⁷ Ndo mutə go-ti, Pol ba 'boy-je lə jipi-je rɔ-é-ti mee bebo Ròm-ti. Loki de 'kəw-n̄a lé, Pol idə-dé panè: «Ngankɔ-m-je, m'oo né k̄aré kí m'ra m'osi-né ta gin dow-je lə-m al rəm, bá m'osi-né ta nékobe-je lə ka-ji-je al rəm, ya rəmə d'uwə-m dangay-ti mee bebo Jorijaləm-ti, ə d'ilə-m ji dow-je-ti kí Ròm.

18 Beᵛa loki 'ndər gin ta lə-m lé, 'ndigi kilə-m taá, kdotalə d'ingə ta madi kí asi kadi 'gangi-né ta koy do-m-ti al.

19 †Ngà loki jipi-je 'ndigi al lé, ma m'dəji kadi Sejar bá gangta lə-m, bi m'gir meḡ-m-ti kdo kilə ta do gin dow-je-ti lə-m al†.

20 Gin-é kin bá m'dəji kadi m'oo-si-né rəm, bá kadi m'pa-né sə-si ta rəm tin. Ma lé, to ta lə nékində meḡ do-ti lə-ji jəi Israyel-je bá d'ilə-m-né sil tin.»

21 Də d'ilə-é-ti panè: «Je j'ingə mbete kí do-i-ti káre kí i donangi Jude-ti al rəm, bá ngonkoᵛ-ji káre ya kàrè ree or-ji poyta lə-i adi j'oo al rəm to.

22 Ngà je j'ndigi kadi i ya 'pa ta kí meḡ-i-ti adi j'oo. Kdotalə néndó kí i un go-é lé, lo-je lay ya dow-je d'osi ngərəngi.»

23 Də d'or ndo d'adi Pol, adi dow-je na ya 'ree d'ingə-é lo kisi-é-ti. Beᵛa ɛ or-dé gin ta-je kí sobi do koᵛbe lə Lubə. Pol sangi kadi n'uwə-dé kə ta sobi do Jeju, adi ulə gin-é do ndukun-je-ti lə Moiyiji rəm, do mbete-je-ti lə njəpata-je kí ta Lubə-ti bá pa-né sə-dé ta. Pol or gin ta lé, kí ndoge ya sar losolo pee.

24 Də kí ná-je d'adi meḡ-dé ta-je lə Pol, ngà də kí dan-ti-je 'mbati kadi meḡ-dé to.

25 Loki ta-dé asi-na al bá d'isi 'sane-na lé, Pol idə-dé ta kin ya par panè: «Ta kí Ndil kí aa njay adi Ejay kí njəpata kí ta Lubə-ti pa adi ka-ji-je lé, to ta kí toḡroti ya. Ndil kí aa njay panè:

26 “‘ᵛw idə gin dow-je kin:

D'a koo ta maji ya ngà d'a 'gə m̃ẽ-é al,
 D'a koo lo maji ya ngà d'a koo né al,
 27 Ooi, gin dow-je kanlé, 'to njémẽng̃a-je,
 'Tɔsi mbi-dé ká-ká 'tɔɔ, nè mbi-dé à k̃i koo ta rəm,
 nè d'a k̃i gə né;
 'Nibi kəm-dé j̃ibi-jibi, nè kəm-dé à k̃i koo lo rəm,
 Nè mbi-dé à k̃i koo ta rəm, nè d'a k̃i gə né,
 Rəmə d'a k̃i kiñə panjiyə-dé-je kí maji al k̃ogi
 kadi m̃i m'aji-dé‡."»

28 Pol təl panè, kadi 'gəi maji, Lubə ulə k̃i ta
 kaji kinlé k̃i rɔ dow-je-ti kí 'to jipi-je al, ə d̃e 'taa
 kalangi.

29 [Loki Pol pa ta kin bè lé, jipi-je d'̃i 'naji-ña ta
 ña taá-taá d'ɔw-né.]§

30 Pol uwə kəy ñay isi-ti ɓal joo. Dow-je lay kí
 'ree d'oo-é lé, ɛ uwə-dé k̃i rɔ-é-ti.

31 Pol ndó dow-je ta kí sɔbi dɔ kɔɓe lə Lubə
 rəm, ndó dow-je ta lə 'Babe Jeju Kristi k̃i m̃ẽ
 nda kay, ɓi né madi kí ɔgi-é lo-é goto.

‡ 28:27 28:27 Eja 6:9 § 28:29 28:29 Ta-je kí tò mbuñə né-ti
 kinlé [...] goto m̃ẽ mbete-je-ti kí dɔs̃ay kí dan-ti-je kí 'ndangi k̃i
 ji-dé k̃i ta greki.

Mango
Mango: Ta lə Lubə Kunmindi kí Sigi (New
Testament)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mango

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source
files dated 13 May 2025

96bdbd07-24d6-556c-9e7c-7269c72880cd